ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XVI (LI) ■ Nr. 8 (422) ■ August 2017 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

MAICA DOMNULUI. Icoană pe sticlă, Mânăstirea Nicula

Mihai Barbu

O dezvăluire din spatele ușilor închise:

Cum și-a petrecut Nicolae Ceaușescu ziua de 3 august 1977. La Petroșani și Lupeni...

În 1997, la 20 de ani distanță de la mare grevă de la Lupeni din august 1977, lucram la „Matinal”, unicul cotidian al Văii Jiului din acea vreme. Am răsfoit paginile ziarelor locale și centrale din anul 1977 și nu am găsit nimic privitor la ceea ce se întâmplase, cu adevărat, în Valea Jiului în acel august de foc. A fost o mare dezamăgire din punct de vedere profesional. O limbă de lemn, reportaje ditirambice despre realizări ale planului de producție, reporteri la punct fix care relatau doar succese peste succese adunate, toate, sub o lozincă generoasă care ne îndemna să dăm „Țării, cât mai mult cărbune!” Nimic despre evenimentul care a bulversat societatea românească în anii 70 ai secolului trecut. O liniște asurzitoare s-a lăsat peste Lupeni 77. Atunci ne-am făcut socoteala că dacă și noi vom proceda la fel ca cei care ne-au precedat atunci cei care vor veni după noi nu vor mai ști nimic despre lumea în care am trăit și visat. Era un ultim tren pentru a-i mai prinde în viață pe minerii care au participat, nemijlocit, la grevă și pe cei aflați de-o parte și de alta a baricadei. A fost o întreagă aventură să obținem dosarele celor care au fost condamnați pentru ceea ce s-a întâmplat în timpul grevei. A fost un punct de plecare în reconstituirea, pas cu pas, a evenimentului. Ne-am dat seama, repede, că respectivii erau doar niște țapi ispășitori care au plătit, singuri singurei, pentru mulțimea de 30-40.000 de oameni care a participat la grevă. Am stat de vorbă cu cât mai multă lume implicată, într-un fel sau altul, la această mare mișcare de protest. Am obținut mărturii relevante dar mai exista o verigă lipsă. Cum a acționat partidul, miniștrii trimiși în Vale, Securitatea și cum s-a manifestat Ceaușescu în acea zi de foc? Toată lumea l-a văzut urcat pe ghereta paznicilor de la mina Lupeni și la balconul Casei de cultură din Petroșani. Niciodată liderul unui partid comunist, aflat la putere, nu a fost pus într-o asemenea situație-limită. Exista o singură variantă. Să fi stat de vorbă cu fostul prim secretar al partidului de pe întreaga Vale a Jiului. El a stat, nemijlocit, lângă Ceaușescu de la venirea și până la plecarea lui din Petroșani. În redacție, părerile au fost împărțite. Cum să stăm de vorbă cu primul secretar despre greva minerilor? Latinii au o sintagmă care lămurește situația. Dacă vrei să ai o imagine completă asupra lucrurilor atunci trebuie să asculți și cealaltă parte. Zis și făcut. Clement Negruț a fost un om cooperant care, parcă, abia aștepta să se destăinuiască și să-și ia o piatră de pe inimă. Am stat de vorbă preț de câteva zile și a ieșit un interviu lung și lămuritor. Îl vom rezuma în rândurile următoare...

Ceaușescu lasă baltă Neptun-ul (și pe Leonid Brejnev) și acceptă să vină într-o Vale care arde

În ziua de 3 august 1977, Ceaușescu a aterizat la Petroșani, pe stadionul „Jiul” (actualmente Parcul „Carol Schreter”, un fost primar al orașului), vis a vis de Casa de cultură a sindicatelor din Petroșani. (În acea vreme se zicea despre Petroșani că e singurul municipiu din România cu stadionul în buricul târgului și cu teatrul la periferie.) Șeful partidului era la Neptun și se pregătea de vizita ce urma s-o facă, în ziua de 5 august, în marea Uniune Sovietică la invitația lui Leonid Brejnev. În urma mai multor convorbiri telefonice avute pe parcursul serii și nopții de 2 august, Ceaușescu a fost convins că trebuia, neaparat, să vină la Lupeni. Liderii minerilor greviști îi duceau, sub escortă, pe Verdeț și Pană din ghereta paznicilor, unde erau sechestrați, până la poșta de vis a vis. Cei trimiși în Vale (Ilie Verdeț - prim vice prim-ministru, Gheorghe Pană, ministrul Muncii și, totodată, șeful sindicatelor - un paradox comunist!, Constantin Băbălău - ministrul minelor, omniprezenta Securitate - în frunte cu generalul Pleșiță) pierduseră controlul situației. În toiul nopții de miercuri, Ilie Verdeț îi spune, la Lupeni, lui Clement Negruț că „Vine aici tovarășul Secretar general. Trebuie să mergem la Petroșani să organizăm primirea”. În mașina primului secretar urcă Verdeț, Băbălău și Pleșiță, în civil. În dreptul primăriei Lupeni, mașina oprește și un alt civil i s-a adresat: „Tov. general, raportez!” Pleșiță ascultă raportul și hotărăște: „Eu rămân aici!” La ora 3 și 30 de minute, Verdeț și Negruț au ajuns la Petroșani. Ulterior, toți se reîntâlnesc în biroul primului secretar. Verdeț îi reproșează lui Negruț că dacă se gândea mai bine ar fi putut să nu aibă necazul ăsta. „La ce vă referiți? Ce să fi făcut?”, întreabă Negruț. „Trebuiau scoase gărzile!”, zice Verdeț. Primul secretar a rămas stupefiat. „Dacă aș fi făcut așa meritam, mâine, să fiu împușcat! Pe cine să scot și împotriva cui?” Verdeț iese, nervos, afară din birou. Pleșiță a profitat de faptul că au rămas singuri și a zis: „Ai făcut bine că nu ai scos gărzile!” În Valea Jiului, în acel moment, erau 50 de batalioane iar în minerit erau 46. „Era o forță colosală”, apreciază Negruț. „Am exclus, cu desăvârșire, o asemenea posibilitate...”

august 1977

Vine Șeful suprem. Cum îl primim?

Prima idee privitoare la primirea lui Ceaușescu a fost ca ea să se facă la Palatul Cultural din Lupeni. Acolo nu ar fi încăput mai mult de 500 de oameni iar restul ar fi rămas pe dinafară. Cum Palatul cultural era la o aruncătură de băț de Mina Lupeni, unde era adunată o mare de oameni, ideea nu era din cale afară de potrivită. Alții, din activul de partid, susțineau că primirea trebuie să se facă în aer liber. Verdeț a ascultat propunerile dar n-a zis nici da, nici ba. Până la urmă s-a ajuns la concluzia ca de primirea de la Lupeni să se ocupe cei din Lupeni iar ei, Verdeț & compania, să se ocupe de cea din Petroșani. Era, deja, ora 4-5 dimineața. S-a întocmit o listă cu participanții la adunarea de activ și cu persoanele care urmau să-l primească pe Ceaușescu pe stadion. Verdeț a fost informat că șeful statului urma să vină cu elicopterul. La 9 fără 10, Verdeț zice „hai să mergem!” și toți părăsesc biroul primului secretar. La 9 fără câteva minute, gazdele au traversat strada Republicii și au ajuns, repede, pe stadionul aflat peste drum de sediul partidului. Pe gazon era prezentă o unitate militară. Erau, toți, bărbați “unul și unul”. „Știți ceva de asta? Că nu sunt din Vale...”, îl întreabă Negruț pe Verdeț. „Cred că a rezolvat tovarășul Pană la Târgu Jiu”, i-a răspuns Verdeț.

Cum a fost posibil? Cum a fost posibil? Cum a fost posibil?

„Eu am stat de mai multe ori de vorbă cu secretarul general al partidului. Dar atunci era foarte afectat și se stăpânea cu greu. I se mișcau buzele și îi tremurau mâinile. Se vedea că e nervos, că și-a ieșit din pepeni. Copiii i-au oferit flori. I-a îmbrățișat și i-a pupat. Apoi a venit un cetățean și i-a turnat un dezinfectant să se dea pe față. Așa de tare tremura că i se vedeau stropii cum îi săreau de pe obraz. Era foarte emoționat și afectat. Extraordinar de afectat”, și-a amintit fostul prim secretar. „Cum a fost posibil așa ceva?”, l-a întrebat Ceaușescu. Negruț încearcă să explice câte ceva dar Ceaușescu nu-l lăsa să spună nimic. „Și iară mă întreba: *Cum a fost posibil?* Cred că m-a întrebat de zeci de ori. Eram lângă el și la fiecare trei pași mă întreba *Cum a fost posibil?* De câte ori voiam să-i explic nu aveam nici un succes”. Suita traversează terenul și ajung pe platoul din fața Casei de cultură. „Aicea mergem? Aicea mă duci? Ăsta-i un cavou. De ce n-ați modificat-o?” „Ce să modific?” a întrebat Negruț. „Trebuie modificat acolo!” și îi arată, cu mâna, partea de jos a clădirii. „Pe atunci casa de cultură avea un brâu de marmură neagră. Și scările erau din marmură neagră. De asta a zis că-i vorba de un cavou”, mi-a explicat fostul prim secretar.

O ședință de analiză demnă de teatrul absurdului

“Ședința de la Casa de cultură s-a desfășurat după tipic. După canoanele respective. Fără nici o abatere. Nu se putea vorbi de funie în casa spânzuratului. De grevă, nimic. Nici eu n-am zis că la Lupeni arde. Că mergem, că facem, că dregem... Dar în mai multe rânduri, veneau niște oameni care-i spuneau ceva la ureche sau în trimiteau câte un bilețel. Și, la un moment dat, tam-nisam, a încheiat cu două vorbe *La Lupeni!”* Ilie Verdeț, Clement Negruț plus încă o persoană (necunoscută primului secretar) urcă în mașină cu Ceaușescu. Pe drum, a fost o liniște mormântală. Nicio muzică, nicio conversație. Negruț a crezut că cei din Lupeni vor face o tribună pe platoul din fața minei, ca în 1963, când a venit în vizită Nikita Hrușciov, primul secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Minerii au impus se se facă primirea chiar în epicentrul grevei. Ghinea, primul secretar de la Lupeni, deși era bolnav, a zis că poate el să facă primirea. Dar de data asta s-a înșelat. Omul că nu mai avea nicio putere politică. Greviștii au hotărât ca să intre pe poarta minei două, maximum trei mașini. Au intrat două și, apoi, au închis culoarul. Ghinea a rămas pe pod. Negruț își dă seama că el va fi acela care va trebui să deschidă adunarea. Verdeț i-a sugerat să dea, de la bun început, cuvântul secretarului general. Primul secretar de la Petroșani are o altă propunere în legătură ordinea cu care urma să se ia cuvântul. “Să dăm, întâi, cuvântul greviștilor în frunte cu Dobre Constantin”, a zis el. „Nu știu dacă Ceaușescu și-a schimbat vreodată părerea. Dar atunci a fost de acord.

Discursul lui Ceaușescu a fost scurt. A fost, în cele din urmă, de acord cu programul de lucru de 6 ore în loc de 8. A împăcat spiritele, le-a liniștit”, își amintește fostul prim secretar. Apoi au urcat în mașină și au plecat spre Petroșani. Negruț a venit cu o altă mașină. Mașina lui Ceaușescu pornise și el nu a mai alergat după ea. La Petroșani a fost un altfel de miting. Erau numai militari îmbrăcați în mineri și oameni aduși din tot județul. Nu erau oameni care să fi venit din proprie inițiativă. Cine a fost la Lupeni și la Petroșani a putut vedea cum poți să treci de la o stare de revoluție direct în „La Belle Epoque” (adică „Labele, poc!”, conform unui banc din epocă). Discursul de la Petroșani a fost după șablonul binecunoscut. Nu s-a pomenit nimic de Lupeni. Secretarul general a făcut doar o trimitere telegrafică la Legea 330 (cea care prelungea ieșirea la pensie a minerilor de la 50 la 52 de ani) și la noul program de lucru.”Scânteia” de a doua zi a scris doar de mitingul de la Petroșani. Pe cel de la Lupeni l-a ignorat cu desăvârșire. (În epocă circula bancul potrivit căruia dacă Napoleon ar fi avut la îndemână „Pravda” sau „Scânteia”, lumea nu ar fi aflat niciodată că a pierdut bătălia de la Waterloo...)

(continuare în p. 31)

reportaj

Ceva mai greu de întâlnit în zilele noastre - un festival intrat în al treilea deceniu de viaţă:

"NOPŢILE DE POEZIE de la Curtea de Argeş"

Între 12 şi 18 iulie 2017 la Curtea de Argeş s-au desfăşurat "lucrările poetice" ale celei de-a XXI-a ediţii ale Festivalului Internaţional "*Nopţile de poezie de la Curtea de Argeş*". Festivalul este organizat anual de **Fundaţia *Academia Internaţională Orient-Occident***, şi - după o perioadă de incomprehensibilă şi nejustificabilă uitare (sau neglijare?) - anul acesta a beneficiat de generoase (şi bine-venite!) subvenţii din partea **Consiliului Judeţean Argeş**, **Consiliului Local Curtea de Argeş** şi **Institutului Cultural Român**. Să sperăm că atât organizatorii cât şi generoşii susţinători ai acestei manifestaţii care pune pe harta poeziei mondiale municipiul Curtea de Argeş (şi Judeţul Argeş!) să reuşească şi pe viitor organizarea acestei manifestări-unicat în peisajul românesc, şi nu foarte întâlnită nici în cel mondial...

Eleganta antologie **POESYS 21** (volum plurilingv

în două volume şi aproape 600 pagini - ***organ şi mărturie scrisă a evenimentului***) lansat chiar in prima zi, găzduieşte poezie de foarte bun nivel semnată de poeţii invitaţi şi veniţi de pe toate continentele ***olimpice*** ("adică doar din Antarctica, **NU**" - sublinia poetul **Dumitru M. Ion** preşedintele ***Generoasei Fundaţii***, vorba unui cunoscut dramaturg spaniol, **Antonio Buero Vallejo**). În "Cuvântul înainte" al Antologiei, poeta **Carolina Ilica** - vicepreşedinte şi director artistic al fundaţiei organizatoare nota cu vizibilă (şi meritată) satisfacţie: "Iată, trecem cu uimire în al treilea deceniu sau în al cincilea lustru (cum ar fi spus cei din vechime) al *Festivalului Internaţional Nopţile de Poezie de la Curtea de Argeş*. Trecem cu uimire şi cu devoţiune împreună cu voi şi împreună cu cei peste 1. 500 de poeţi din toată lumea care ne-au însoţit până acum pe cărările înalte ale Poeziei. Cu acest prilej cuvine-se să rostim, precum marele poet român Alexandru Macedonski în poema lui, *Noaptea de iulie* (1895): <<Poezie, Poezie! Ai dreptate totdeauna!>> Dincolo de perdeaua în tremur a muritoarei fiinţe, stă pe tronurile ei nemuritoare, Poezia!"

Pornind de la finalul manifestaţiei adică cu festivitatea care bucură pe unii şi (poate) le lasă un sentiment de frustrare altora constatăm că juriul festivalului (care funcţionează în actuala alcătuire de câţiva ani - Ovidiu Ghidirmic, Mihai Golescu, Carolina Ilica) s-a confruntat -cum se întâmplă în cele mai multe ediţii- cu dificultatea de a alege pe cei mai buni dintre cei buni. Desigur orice jurizare comportă o importantă componentă subiectivă (poate chiar afectiv-subiectivă), şi oricine poate contesta o ierarhie care nu este stabilită pe indicii măsurabile, fiecare poate avea propria scară de valori şi adeziuni estetice. Dincolo de aceste "adâncimi" teoretice pentru acest 2017 medaliaţii manifestării poetice curtean-argeşene sunt:

Ali Al Hazmi –Arabia Saudită - ***Marele Premiu Internaţional de Poezie***, aşadar un arab get-beget, preferat celorlalţi doi nominalizaţi veniţi din ţări andine- Maria Clara Gonzalez de Urbina (Columbia) şi Jorge Antonio Encinas Cladera (Bolivia).

Marele Premiu European pentru Poezie a fost obţinut de Eli Videva (Bulgaria) care s-a impus la "barajul poetic" cu nominalizata Fiona Templeton din Scoţia ("deocamdată" UK). ***Marele Premiu pentru Arte al Academiei Internaţionale Orient-Occident*** a fost obţinut de Althea Romeo-Mark (Antigua şi Barbuda) preferată în faţa celor doi nominalizaţi care în drumul spre nord au traversat (nu doar geografic ci şi cultural) celebrul *Rio Grande* - Julio Torres-Recinos (El Salvador/Canada) şi Ivonne Gordon (Ecuador/SUA). ***Marele Premiu Naţional pentru Literatură*** a fost primit de criticul Paul Dugneanu care pentru a-şi primi premiul n-a avut de traversat decât câteva râuri româneşti. Poetul James Cherry (SUA) a fost primit ca membru al „Academiei Internaţionale Orient-Occident".

Limbajul poeziei şi sentimentul înţelegerii, al camaraderiei şi chiar al prieteniei au fost dominantele acestei întâlniri ale acestui „joc profund" (şi nu *secund!*) care se repetă an de an la Curtea de Argeş doar cu alţi interpreţi, cu alte promoţii argeşene de poeţi ai lumii cu pasageră rezidenţă argeşeană. Trăgând linia şi socotind, practic toţi poeţii participanţi sunt câştigători, câştigurile constând nu atât din Diplomele de Onoare primite din partea organizatorilor (care legitimează intrarea în cercul poeţilor importanţi invitaţi la unul dintre cele câteva festivaluri de primă ligă poetică, alături de Struga, Medellin, Trois-Rivieres), cât din contactele cu poezia şi cultura altor colegi într-ale adevărului bine mascat în metafore, colegi veniţi de peste munţi şi văi, mări şi oceane şi mai ales de peste multe, multe fuse orare... Cu toţii au avut ocazia ca dincolo de specificul limbii şi culturii în care au venit pe lume să constate că există – peste tot în realitatea ce ne înconjoară - asemănări în certitudini (*vaaaai, lumea merge tot mai răău...*), în îndoieli (oare *noi am putea face aşa ceva?...*), în proiecte de viitor... mai ales de viitor imediat, fapt ce probează o stare de pesimism persistent (şi existent nu numai în lumea poeţilor)...

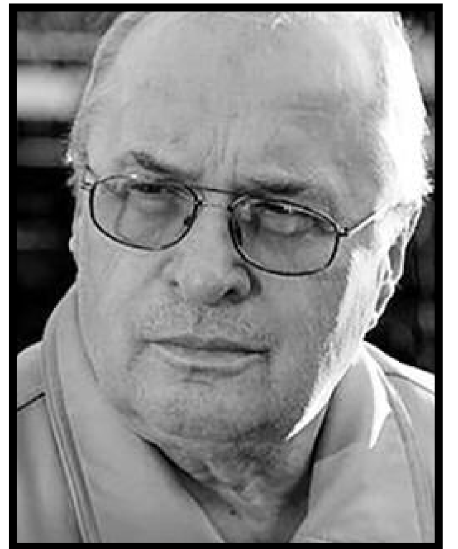
După recitalurile din fiecare zi, după recitalul final al nominalizaţilor şi laureaţilor, reacţiile celor prezenţi poeţi şi nepoeţi dar amatori de poezie (şi comunicare) au fost pozitive, publicul a savurat rostirea în limba originară a poemelor ca şi traducerile în limbi de circulaţie internaţională (spaniolă, engleză). Şi –bineînţeles!- versiunile în limba română pentru a căror calitate au răspuns cu statutul de poeţi importanţi, Dumitru M. Ion, făcătorul multor poeme şi personaje memorabile (Ioan Metaforă fiind unul dintre ele) şi Carolina Ilica făcătoarea multor cărţi neconvenţionale (care de lemn, care de lut, care de lână, care de la Vidra...), dar şi manechin de circumstanţă prezentând cu mândrie ("ca o ţărancă" vidreancă) îmbrăcăminte tradiţională românească mai mult decât centenară...

CRISTIAN SABĂU

In Memoriam Augustin Buzura

Luni, 10 iulie, s-a stins din viaţă **Augustin Buzura**, unul dintre cei mai importanţi prozatori români postbelici.

Născut pe 22 septembrie 1938 la Berinţa, în judeţul Maramureş, a urmat Liceul „Gheorghe Şincai" din Baia Mare şi apoi Facultatea de Medicină Generală din Cluj, pe care a absolvit-o în 1964, cu specializarea în psihiatrie.

A fost funcţionar la Filiala Cluj a Uniunii Scriitorilor din România, redactor, şef de secţie şi secretar de redacţie la „Tribuna", iar după Revoluţie, redactor-şef la revista în paginile căreia a şi debutat, Preşedinte al Fundaţiei Culturale Române şi director al revistei „Cultura".

A fost membru al Academiei Române.

A primit în mai multe rânduri Premiul Uniunii Scriitorilor din România, iar în 1977, Premiul Academiei Române.

După două volume de nuvele, *Capul Bunei Speranţe* (1963) şi *De ce zboară vulturul?* (1966), Augustin Buzura va scrie romanele dense, profunde şi curajoase care îl vor impune în linia celor mai solizi romancieri ai noştri: *Absenţii* (1970), *Feţele tăcerii* (1974), *Orgolii* (1977), *Vocile nopţii* (1980), *Refugii* (*Zidul morţii*, I, 1984), *Drumul cenuşii* (*Zidul morţii*, II, 1988), *Recviem pentru nebuni şi bestii* (1999), *Raport asupra singurătăţii* (2009).

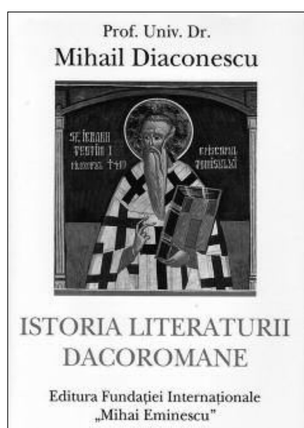
A făcut şi publicistică, strânsă în volumele *Bloc-notes* (1981) şi *Nici vii, nici morţi* (2012).

„În termeni colocviali, argotici sau în limbajul lucid al autoanalizei, personajul lui Buzura rămâne obsedat de adevăr şi dreptate", observa Marian Papahagi.

Prin dispariţia lui Augustin Buzura, Uniunea Scriitorilor din România şi întreaga noastră lume literară suferă o grea pierdere.

actualitate

Două momente recente din viaţa scriitorului Mihail Diaconescu: o simbolică reîntoarcere acasă şi canonizarea unuia dintre personajele sale

Scriitorului Mihail Diaconescu, fondatorul revistei „Argeş", i-a fost acordat titlul de „Cetăţean de Onoare" al municipiului Câmpulung. Deşi în impresionanta sa biografie mai există astfel de distincţii onorifice, la festivitatea decernării domnia sa a declarat că, dintre toate, acest ultim titlu îl emoţionează şi îl onorează cel mai mult, considerându-l un semn al reîntoarcerii la vatra musceleană a părinţilor şi a strămoşilor săi, locul său de copilărie şi de şcoală.

Valoarea şi simbolistica acestei recunoaşteri şi aprecieri publice au fost însă dublate, tot în acest an, de un alt eveniment la zidirea căruia a lucrat şi Mihail Diaconescu. Este vorba despre canonizarea lui Pârvu Mutu, pictorul bisericesc din Câmpulung, cel pe care scriitorul din Vultureşti l-a zugrăvit în romanul său „Culorile Sângelui". Apărut în anul 1973, volumul avea să însemne debutul unei originale „fenomenologii narative a spiritului românesc", care şi-a expus şi consolidat forţa-i expresivă prin alte titluri, precum „Adevărul retorului Lucaci (1977), „Marele cântec" (1980) sau „Sacrificiul" (1988).

Mihail Diaconescu a fost cel care, chiar în anii ateismului cultural, a reuşit să evidenţieze dimensiunea nu doar artistică şi istorică a lui Pârvu Mutu, ci şi pe aceea universală şi soteriologică, el fiind un adevărat apologet al pictorului din secolul XVIII, căruia i-a conturat portretul complex, de adevărat renascentist. Bun cunoscător al vieţii şi operei picturale ale acestui personaj, pe care l-a studiat în profunzime descoperindu-i sau intuindu-i trăirile, valorile, zbuciumul artistic şi anvergura spirituală şi duhovnicească, Mihail Diaconescu a fost, practic, contributor şi raportor în opera de canonizare a lui Pârvu Mutu, sub numele de monah, Pafnutie.

Trecerea în rândurile sfinţilor a zugravului bisericesc din Câmpulung a început, deci, odată cu romanul „Culorile Sângelui", iar scriitorul Mihail Diaconescu a fost întâiul care i-a devoalat aura de lumină din jurul chipului, iar hotărârea de canonizare de acum nu face decât să-i confirme şi să-i oficializeze revelaţia.

La 80 de ani pe care îi va împlini în această toamnă, Mihail Diaconescu a devenit astfel singurul scriitor a cărui semnătură se regăseşte nu doar în biblioteci, ci şi în Sinaxarul Ortodox Român...

STERIAN PRICOPE

Gheorghe Grigurcu

„Romantismul oricărei așteptări”

■ Îmbătrînirea acestei femei socotite frumoasă capătă aspectul unei cochetării naturale. Picioarele, umerii, brațele par a săvîrși o mișcare regresivă. Înfățișează nu știu ce prospețime ciudată, o surprinzătoare naivitate trupească aidoma unor inserții copilărești într-un ansamblu devastat. Nostalgia somatică a tinereții e atît de puternică încît își îngăduie un salt înapoi în timp.

■ Bucuria e mai largă decît voluptatea pentru că, scăpînd de mărginirile carnale, e asemenea văzduhului care se deschide cerurilor (Seneca făcea distincție între gaudium și voluptas).

■ „Te naști poet, devii prozator” (Alfred de Musset).

■ S-au înregistrat în lume nu mai puțin de 1000 specii de lilieci.

■ Îngrijirea sănătății: o formă de economie. E ca și cum ai depune cu regularitate la bancă o sumă de bani pentru a avea o acoperire în preaposibilele zile negre ale viitorului.

■ Imaginația: soră naturală a amintirii.

■ „Aproape o treime dintre posturile din spitalele românești sunt vacante, iar Ministerul Sănătății a calculat că aproximativ un sfert dintre români au un acces insuficient la asistența medicală de bază. Posturi la secții precum Cardiologie, ORL sau Terapie Intensivă rămîn neocupate în mai multe orașe, iar în unele județe deficitul se apropie de 50%. 43.500 de medici, asistenți și farmaciști au plecat din România în ultimii 10 ani” (**România liberă**, 2017).

■ Profunzimea: o temeritate a spiritului, nescutită de riscuri.

■ Egoismul pînă și cel al clipei pasagere.

■ „Operele frumoase sunt fiice ale formei lor care se naște înaintea acestora” (Valéry).

■ A. E.: „Romantismul oricărei așteptări, dar nu, hélas, clasicismul oricărei împliniri, așa cum scria un francez acum un veac și ceva. N-ar fi mai potrivit să zicem naturalismul ultimei?”.

■ M-a întrebat un tînăr autor cum îi văd pe prozatorii de notorietate ai perioadei comuniste, despre care n-am scris decît rareori. Păi ce să zic, i-am răspuns, decît că, aidoma unor poeți scoși pe atunci în față prin osîrdie oficială, de la Beniuc la Jebeleanu, de la Maria Banuș la Nina Cassian, există și prozatori care vor rămîne, după toate probabilitățile, doar autori de epocă. Nici azi cititorii mai tineri nu se mai îmbulzesc la lectura lor. Putem prezuma că în continuare autorii în cauză îi vor interesa preponderent pe cercetătorii literari: Zaharia Stancu, Eugen Barbu, Titus Popovici, Augustin Buzura. Poate chiar Marin Preda, cel despre care, pe bună dreptate, chiar N. Manolescu scria că, în majoritatea scrierilor sale, „zațul realist-socialist continuă să lase cititorului contemporan un gust rău”. Explicația posibilei lor deprecieri nu rezidă în faptul că au optat pentru o anume adeziune politică, ci în acela că ideologia, inclusiv, nu o dată, în varianta sa propagandistică, a devenit un factor nociv al creației lor, pe care, în diverse proporții, a deformat-o și a macerat-o aidoma unei boli grave. Comentîndu-i cu întristare pentru colaboraționismul lor, nu practicăm doar o reevaluare politică, ci și, implicit, una estetică. Nu avem în vedere doar articolele lor de gazetă, luările lor de cuvînt la adunări sau felicitările transmise potentaților zilei, ci materia vitală a operei însăși. Cum să dislocăm ghiocul est-eticii? Dar despre Nicolae Breban, insistă interlocutorul meu, ce părere aveți? Cu Breban e o altă poveste. Dacă vrei, vom vorbi mai pe larg despre acest romancier altă dată.

■ „Preda nu-i un scriitor al cărui scris biruie, fascinează. E obiectiv, cinstit, excelent observator; mai ales nu-i farsor. Dar nu-i nici unul din acei prozatori care cuceresc irezistibil. O bună parte a operei e ternă” (N. Steinhardt).

■ „Alegerea lui Preda care împărtășea mai mult sau mai puțin opinia cu pricina, de a face din Ilie Moromete un țăran paradigmatic pentru declinul întregii clase, este greu de justificat”. „Partea proastă este că **Desfășurarea** și celelalte nu înfățișau colectivizarea ca pe o înșelăciune care profita de naivitatea țăranilor. În 1970, nu în 1950, ia Preda apărarea literaturii revoluționare inspirate de marxism-leninism” (Nicolae Manolescu).

■ „Dacă am da la o parte stratul, încă prezent, de simpatie paraliterară pe care i-o purtăm unei cărți care ne-a umplut existența mohorîtă în anii terni ai realismului socialist, am zări ușor azi, după decenii de istorie literară – limitele și ridurile romanului. **Moromeții** este un roman de tinerețe linear, cronicăresc, bolovănos, respectînd regulile realismului, fără nici o ambiție constructivă și cu destule neglijențe” (Eugen Negrici).

■ „**Moromeții** este un roman executat conform regulilor realismului în care nu se încearcă nici măcar de probă depășirea limitelor impuse speciei prin teoria și practica sovietică”. „Sub raport compozițional și stilistic ambițiile performatorii sunt minime... Se relatează greoi, tern, adeseori neglijent...” (Marian Popa).

■ Nefalism: abstinență totală de la orice băutură alcoolică.

■ Autentică e doar acea iubire care-ți deschide perspectiva eternității sale.

■ Lumina n-are nevoie de inteligență, în schimb întunericul aspiră la inteligență din răsputeri. Inteligența pune în valoare întunericul, operînd cu acesta precum cu o materie primă.

■ Și dintr-odată îți dai seama că în ciuda slăbiciunilor, scăderilor, nenumăratelor erori pe care pe bună dreptate ți le-ai putea reproșa, ai făcut tot ce ți-a stat în puteri pentru a ajunge aici. Aidoma unei viețuitoare care, în marginea dotării speței sale, deși a sfîrșit prin a cădea victimă, a făcut tot ce putea face pentru a supraviețui.

■ „Primul care a comparat o femeie cu un trandafir a fost un poet; al doilea a fost un imbecil” (Gérard de Nerval).

■ ”Zgomotul și furia” care încarcă frustrările necoapte, durerile ce încă nu s-au cronicizat, frămîntările ce încă nu s-au tasat, neînțelegînd că tăcerea urmează a fi mediul lor acustic propice.

■ „Faptul de a analiza prin intermediul intelectului un simbol seamănă cu desfolierea unei cepe pentru a căuta ceapa. Simbolul nu poate fi înțeles prin îndepărtarea progresivă a tot ce nu face parte din el; el există doar în virtutea acelui insesizabil aflat la temelia lui. Cunoașterea simbolică este una, indivizibilă, și nu poate ființa decît prin intuirea acelui alt termen pe care îl ascunde, dîndu-l totodată la iveală” (Pierre Emmanuel).

■ Ajunge a te irita un ins prevăzut cu slăbiciunile ce reflectă propriile tale slăbiciuni. Indiscutabil, o slăbiciune în plus pe lîngă cele pe care știi prea bine că le ai.

■ Te poți impersonaliza doar atunci cînd ai deja o personalitate, id est un trecut care te-a format. Creația e în același fascicol al său atît expresia personalității cît și a impersonalizării.

■ O tăcere brutală aidoma unui pumn încleștat.

■ „Președintele Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, în vizită la București. Îl pupă, duios, pe frunte, pe fostul președinte Traian Băsescu, sub privirea plină de admirație a președintelui Senatului, Călin Popescu Tăriceanu. Juncker l-a salutat călduros și pe fostul premier condamnat penal Adrian Năstase. Dacă integrarea e un cuvînt-cheie pentru Uniunea Europeană, atunci hai să integrăm și corupția!” (**Dilema veche**, 2017).

■ Timpuri diferite ale vieții tale întîlnindu-se, conciliindu-se, într-o singură metaforă.

■ Adaptarea la mediu, un fenomen, în pofida unor aparențe, de reciprocitate. Nu doar tu te adaptezi vrînd-nevrînd la mediu, dar și mediul se adaptează la tine, aidoma acelei fabuloase reptile de care vorbește Dante, care, înghițind o ființă, capătă forma acesteia.

■ „Scenariu terifiant pentru 2017! Cercetătorul care colaborează cu BBC și astronomii de la NASA, David Meade, a declarat într-un interviu acordat recent că ne așteaptă un an teribil. Fizicianul crede că un nor imens alcătuit din mai multe planete se apropie amenințător de Terra și această apropiere va declanșa fenomene naturale inimaginabile. Conform lui Meade, în a doua jumătate a lui 2017, vor avea loc cutremure fără precedent în istoria omenirii, valuri tsunami care vor lovi cu viteze de peste 1.100 km/h și furtuni devastatoare. Acestea sunt cauzate de anomalii gravitaționale declanșate de energii cosmice ce amenință planeta noastră” (**Click**, 2017). Vom trăi și vom vedea!

■ Durerile „naive” din copilărie și prima tinerețe nu sunt defel neglijabile, au prevestit ceva, te-au avertizat. Firește, nu le puteai da ascultare, dar acum îți pot apărea reabilitate, în rînd cu durerile care au urmat. N-au rămas în rolul unei Cenușerese, dobîndind recunoașterea ta răscumpărătoare.

■ Momente ale vieții pe care le aștepți drept speciale pot deveni pedestre, în timp ce momentele pedestre pot căpăta o imprevizibilă înaripare. Astfel viața tinde a se nivela „democratic”.

■ Dintr-un film: „Trebuie ori tu să conduci, ori să te lași condus, ori să te dai la o parte. Vai de cei care nu respectă regula!”.

■ „Memoria este absența fanteziei (Rousseau, **Émile, 1, II**) «dans ce que l'on voit tous les jours, ce n'est plus l'imagination qui agit, c'est la mémoire» - «l'habitude tue l' imagination» - dar memoria lucrurilor îndepărtate prezintă obiecte împrospătate, dezobișnuite, de timp și de uitarea care s-a așternut, din care pricină este stimul pentru fantezie, cu atît mai mult cu cît lucrurile amintite sunt noi, dar în chip misterios ale noastre” (Cesare Pavese).

■ Curajul: o duritate utilă, înnobilată.

■ Pentru budiștii din Tibet, cocoșul e un simbol negativ alături de porc și de șarpe, în schimb în lumea islamică beneficiază de venerație. Profetul îl socotea prietenul său, deoarece această pasăre credincioasă cheamă la rugăciune și semnalează prezența îngerilor.

■ A. E.: „Morbul doctoratelor garnisite cu plagiat. O insignă otrăvită la butoniera unor arivişti semidocți, înmulțiți peste așteptări. Cazul cel mai sonor e al ex-premierului Victor Ponta. Recent, alte personaje publice au inițiat un demers înduioșător, cel de-a renunța la calitatea lor de „doctori”. Se subînțelege care e motivul unui atare sacrificiu voluntar. Toți „doctorii” autorenegați sunt rodul Școlii doctorale din cadrul Academiei Naționale de Informații «Mihai Viteazul», aflată sub pulpana acelui Moș Teacă solemn, de parcă ar fi fost deja turnat în statuie, care e generalul Oprea, el însuși „doctor”. Au procedat precum un ins care, la apropierea unei percheziții, se grăbește să-și scoată de pe deget inelul cu o piatră prețioasă, furat. Actualmente la numita fabrică de doctorate se mai află înscriși nu mai puțin de 105 candidați, așa că istoria nu s-a isprăvit. Spune-mi, te rog, amice, nu ți-e cam rușine de propriul tău doctorat? Te înțeleg, chiar dacă taci. E ca și cum, intrînd într-un vagon de tren și căutîndu-ți locul înscris pe bilet, te-ai pomeni în fața unui grup de indivizi impertinenți care se așează pe unde apucă, inclusiv pe locul tău”.

■ „Statul francez încearcă să găsească suma de 15 milioane de euro pentru a achiziționa un studiu al lui Leonardo da Vinci despre martiriul Sfîntului Sebastian, o capodoperă descoperită din întîmplare. Identificat printre alte desene încredințate Casei Tajan pentru a fi vîndute la licitație, studiul a fost clasificat discret în categoria «tezaur național» la sfîrșitul lui decembrie. Este deci interzis ca acesta să părăsească teritoriul Franței, iar statul are la dispoziție 30 de luni pentru a găsi suma cerută de vînzător, un medic de provincie care a dorit să-și păstreze anonimatul. El are desenul de la tatăl lui, care l-a cumpărat la rîndul său de la un librar” (**Hystoria**, 2017).

■ Vis. Într-un articol al meu pe care-l corectam, am întîlnit un citat într-o limbă pe care n-o cunosc. Culmea, n-am putut identifica nici măcar limba cu pricina...

■ În paginile de jurnal, unele lucruri nu le spui tu, alte lucruri refuză a se spune ele însele.

■ Uitarea, una din convertirile pierderii în cîștig.

■ „«Ministrul de Interne așteaptă rezultatul cercetării unui polițist care a filmat un gîndac la serviciu fără să fi cerut acordul șefilor cu 15 zile înainte», spune știrea. Infama filmare a avut loc într-un sediu de poliție din Teleorman, așa că prin «șefi» eu înțeleg Liviu Dragnea, ceea ce mi se pare și logic: pare o treabă pe măsura președintelui PSD” (**Dilema veche**, 2017).

■ Cîntecul pitulicei europene este format din mai mult de 700 de note diferite pe minut și poate fi auzit de la o distanță de 500 de metri.

■ Moment pacific. Satisfăcut de ce scrii, satisfăcut de ce nu scrii.

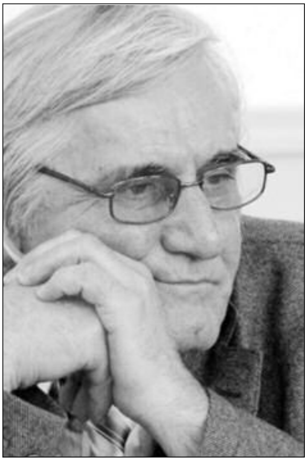
■ Sfînta Maria, 2016. Privesc prin fereastră copacul meu preferat din curte, profilat pe un cer de un albastru impecabil, cu excepția unui mic nor alb, rotund, plutind peste creștetul copacului, aidoma unui cuib care și-ar căuta locul între ramurile acestuia.

■ A vorbi despre modestia inteligenței ar fi un nonsens. Inteligența e ambițioasă prin însăși țesutul său exsangu, abstract. Ambițioasă fără limite, deoarece are nostalgia carnației existențialului.

Și dintr-odată îți dai seama că în ciuda slăbiciunilor, scăderilor, nenumăratelor erori pe care pe bună dreptate ți le-ai putea reproșa, ai făcut tot ce ți-a stat în puteri pentru a ajunge aici. Aidoma unei viețuitoare care, în marginea dotării speței sale, deși a sfîrșit prin a cădea victimă, a făcut tot ce putea face pentru a supraviețui.

aforisme

Nicolae Oprea

Gheorghe Izbăşescu este un perfecţionist în felul său, cu oarecari tuşe de narcisism, întrucât atunci când îşi reciteşte poemele (şi o face adesea) simte imperios nevoia să modifice ceva: dacă nu cuvântul, măcar accentul unui enunţ poetic tipărit în alt context. Cum se vede, poetul ajuns la vârsta bilanţului creaţiei sale nu poate rezista tentaţiei de a-şi rescrie poezia, într-un admirabil efort de rafinare şi esenţializare expresivă.

Cronica literară

Alegoria ultimei vârste

Deşi a debutat cu nejustificată întârziere, ca mulţi congeneri de-ai săi, abia în 1984, Gheorghe Izbăşescu se vădeşte, în toate privinţele, un poet matur în momentul apariţiei primului volum. *Viaţa în tablouri* (publicată la doi ani după câştigarea Concursului de debut al Editurii Albatros!) este, într-adevăr, o carte omogenă, gândită ca un ansamblu armonios, în genul unei simfonii în trei părţi cu titluri expresive (*Scările de marmură, Ulise-al oraşului sau Călătoria mitului, Arhivele de duminică*), alcătuită tematic în jurul a două motive ordonatoare de sorginte mitologică: al lui Orfeu şi al călătoriei iniţiatice. Cartea de debut va fi completată în anul următor, cu *Garsoniera 49*, la fel de omogenă, conturând un topos poetic inconfundabil. Firul editorial se întrerupe aici, sub presiunea cenzurii comuniste şi a tribulaţiilor existenţiale (pe traseul dintre Muscel şi Oneşti), fiind reluat după revoluţie, abia în 1993, cu *Ansamblul de manevre* şi, mai ales, *Coborârea din tablouri*, considerată de autor „partea a treia a unei cărţi cu subiect unitar". După care, poetul, parcă lansat în căutarea timpului furat sub comunism, recuperează febril manuscrisele din sertar – sau eboşele din memorie -, în volumele rotund proiectate, cuprinzând şi poeme rescrise: *Melodrama realului* (1995), *Cântece de mântuire* şi *Muza din tomberon* (ambele, în 1998), *Mona-Ra* (2000); ceva mai târziu: *Jocurile minţii* (2007), *Experimente mentale* (2009) şi *Pietonii lui Pan* (2010). Se adaugă acestora antologiile de autor: *Ulise al oraşului*, în două ediţii: 1994 şi 2008, ultima considerată „definitivă" (dar la Izbăşescu nimic nu este definitiv!) şi *Melodrama realului*, (2003), reluând titlul volumului din '95, cea mai reprezentativă. Iar în anii din urmă: *Un pumnal sub cămaşă* (2009); *Jocurile minţii* (2011), *Râsul galben din adânc* (2012).

În toate aceste volume, dar şi în cel de faţă, *Râsul galben din adânc*, ediţia a II-a, revăzută şi adăugită – apărut în forma iniţială la Editura Dacia XXI -, graniţa dintre inedite şi poemele selectate este greu de precizat, întrucât poetul rescrie febril poemele de odinioară, adaugă şi restructurează asiduu, uneori fără avertisment, dând alt contur ciclurilor anterioare. El reordonează meticulos, ajustează, rescrie poemele sau le plasează în alt ambient liric. Gheorghe Izbăşescu este un perfecţionist în felul său, cu oarecari tuşe de narcisism, întrucât atunci când îşi reciteşte poemele (şi o face adesea) simte imperios nevoia să modifice ceva: dacă nu cuvântul, măcar accentul unui enunţ poetic tipărit în alt context. Cum se vede, poetul ajuns la vârsta bilanţului creaţiei sale nu poate rezista tentaţiei de a-şi rescrie poezia, într-un admirabil efort de rafinare şi esenţializare expresivă.

Expert constructor de cărţi-universuri, Gheorghe Izbăşescu reordonează materia lirică din *Râsul galben din adânc* în patru cicluri unitare: *Iisus ne-a deschis în cer albă poartă, Fără pericole nu există minuni, Podul de fier peste Trotuş, Tunelul prin care am venit în lume*; adăugând, ca într-u epilog cu funcţie rezumativă, o serie de poeme în *Addenda*, dintre care se desprind: *Ca într-un salt pe scenă, Arhivele de duminică, Cu o gură zâmbitoare* şi, mai cu seamă, *Daruri pentru Ofelia* (în viziune poetică: eroina shakespeariană fiind condusă de Mântuitor în Cetatea Inocenţilor). Aşa cum poemul definitoriu pentru relaţia dintre creator (ataşat de „maşina de scris") şi *muza* sa cu atribute de inspiraţie divină, *Lentila de contact*, constituie prologul antologiei: „Mă uit la capul meu când levitează/ prin cameră/ ca la coroana lunii ce se albăstreşte/ în echinoxul de primăvară/ şi legile puterii le inventează pe furiş./.../ Încât între mână şi foi/ se pregăteşte fluxul şi refluxul magnetic/ să dreagă celulele/ din trupul muzei ce trebuie să nască./ În timp ce printre tăioasele-mi imagini/ se-aud triluri de tămăduire din zăvoi.// Vedeţi? De-abia aici începe discuţia/ dintre cuvântul pe care îl gândesc/ şi cuvântul pe care îl scriu./ Cuvântul care intră decis în poem/ şi nu mai poate ieşi din el niciodată."

Primele două cicluri cu sens unitar (*Iisus ne-a deschis în cer albă poartă* şi *Fără pericole nu există minuni*) învederează înclinaţia religioasă a poetului contemporan care îşi nutreşte viziunea din drama Mântuitorului. Autorul *vieţii în tablouri* de odinioară conturează acum un tablou schematic, în tuşe esenţiale, cu scene biblice relevând principiul de regenerare purificatoare („Să ştie lumea că Divinul, atunci înduplecat/ de-atâtea plângeri, şi-a trimis Fiu salvator/ în infern pământean, străjuit de săbii./ Cu sânge să ne plătească al mântuirii izvor"); începând cu minunea *Copilului IIsus*: „Şi când tălpile inocente pe ape au călcat// ele-au plutit deasupra cu razele-n răsfrângeri./ De-au tresărit îndurerate-n cereştile grădini/ aripile de fum, la cohorte de îngeri." Discursul poetului captat de miracolul divin, în registru descriptiv-pictural, cu accente hagiografice, culminează în imnul final al ciclurilor, *Vinul Învierii*: „Tocmai aici, unde Mântuitorul/ coborât din seraiul cu îngeri va preface/ apa în vinul Învierii,/ la cea de-a doua venire a Sa pe pământ -/ în Ziua Judecăţii./ Creştinilor să le împlinească nunta sfântă,/ tămăduindu-le-n piept, plângeri, puzderii.// O, Maică Preacurată şi pururi Fecioară,/ apleacă-ţi mâna de Nazariteană peste noi./ Ca Duhul Fiului,/ carnea vinovată, cu aburi de lumină/ să ne-o umple din divinul şuvoi."

Printr-o trăsătură specifică poeticii sale, Gheorghe Izbăşescu îngemănează mitul cu realitatea. Cum altădată era revalorificat mitul odiseic, mitologia biblică se interferează, de această dată, cu existenţa cotidiană a fiinţei poetice, cu supapele memoriei afective larg deschise. Balansul dintre real şi imaginar apare mai expresiv în poemul care dă titlul celui de-al doilea grupaj, *Fără pericole nu există minuni*: „Stau cu ochii înfipţi în fereastră/ să regăsesc veşmintele zeilor/ unde-n ruine de temple ne-adastă,/ să-mi revăd sufletul pe care/ mama la naştere mi l-a dat/ nealterat de presiuni subterane/ (cu stropi de cruzime)/ când spiritul legiuieşte clipe divine.// Dar fără pericole nu există minuni/ (mi-am zis)/ şi-mi citeam colile ce pe-ntuneric/ timpul mi le-a scris." Din străfundurile memoriei, sunt recuperate simbolic ecourile copilăriei din satul natal („În copilărie, o lunetă ascundeam sub plocad,/ cu ea să văd limpede, dar acum/ mi-am pierdut cuvintele sfioase şi mirosul/ în nări ca frunzele de lămâi s-au uscat"), cu incursiunile în miraculoasa natură sub zodia zeului Pan („Răzbătând prin tufişuri,/ cu un bici de aramă zeul Pan ne-a alungat/ de la rugii de mure, în marginea pădurii./ Să nu le atingem minunea zămislirii fructelor/ din câmpul percepţiei, în verdele labirint"). Transferate în prezent, imaginile figurative se reflectă în *lucrarea* poetică („Între zilele mele de-acum sunt eşarfe/ ca-ntr-un colţ de rai,/ ce le strâng sub cămaşă./ Pentru un şantier al meu unde lucrarea/ caldă a inimii resfiră-n piept harfe.// Ca fumegosul cătun din Lăicăi să re-nvie/ iar ca atunci"), realizată sub aceeaşi emblemă divină: „Deşi e noaptea de Crăciun la Lăicăi/ ninsoarea viorie nu-mi mai îmbracă azi satul./ Doar în bradul, ce muza l-a împodobit,/ se mai văd ochii albi de nebună ai iernii/ printre stele pitice şi fosforoşi zurgălăi.// Aştrii pe cer frâng linii de mărgean/ prin văi de piatră-adâncă şi-un neştiut fior/ fiinţa ne-o cutreieră când vestea minunată/ despre Naşterea Sfântă/ colinde ne-o spun la ferestre juni colindători.// Dar masa robită, cu bucate şi vin,/ ne cheamă pe toţi: fraţi şi nepoţi./ Însă eu mă duc în odaia cu maşina de scris/ să-i mângâi clapele pentru un imn divin."

Pe fundalul de-acum asigurat de proiecţia mitului biblic, poetul îşi concentrează atenţia asupra propriei deveniri, deopotrivă fizică şi spirituală. În celelalte două secvenţe antologice ale volumului, *Podul de fier peste Trotuş* şi *Tunelul prin care am venit în lume* predomină poemele cu turnură existenţială, nutrite din fibra morală a poetului. În poemul omonim care deschide al treilea grupaj - dar şi în celelalte -, poetul trăieşte revelaţia scindării fiinţei, pe fondul contrastelor dintre visul creaţiei şi realitatea cotidiană: „Chiar am o revelaţie când trec podul/ de fier peste Trotuş./ Acum vorbesc limpede şi limpede mi-e carnea/ în gura viitorului ceasornic/ întrucât râul îmi împarte viaţa/ în două teritorii deodată: un ochi îşi caută/ numele şi visul sub pielea verde de dealuri/ când timpul îşi zdrobeşte suprafaţa/ iar altul în oraş e stăpânit de tărâmul celălalt/ să spintece somnul obiectelor/ să le mărească relieful/ cuprins de-ale Trotuşului pline de frig valuri." Scindarea fiinţială este marcată figurativ prin confruntarea eului profund cu figura exterioară sau *animalul domestic*: „Când frigul se strecoară noaptea/ în oraş/ cu vântoase complice/ să deşerte troiene crâncene de zăpadă, / animalul domestic din noi/(prizonier între ziduri de case)/ urlă cu mulţimea de guri/.../ Cine-a zis că din oglinda în care ne privim/ animalul domestic urlă/ că el e singurul ce vede prin întuneric?/ Nu noi?/ Că el e singurul ce simte durerea?/ Nu noi?/.../ Pentru că în orice dorinţă de cunoaştere/ se află şi un strop de cruzime./ Iar de fantasmele din totdeauna/ chiar nu te poţi spăla pe mâini când vrei."

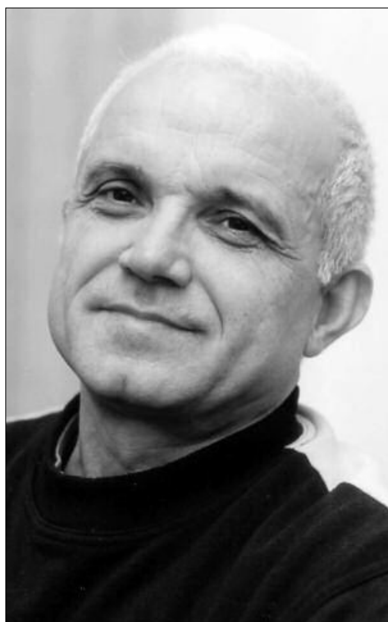
Într-un plan paralel, ca într-o oglindă a vârstelor, poetul cu existenţă citadină nu îşi înfrânează incursiunile de memorialist liric înspre spaţiul-matrice din zona Muscelului, *Împins de un resort necunoscut*, cum sună titlul unui poem ilustrativ: „Astfel şi eu în fiecare noapte/ împins de un resort necunoscut/ însoţesc, în patul somnambul, capul de vultur/ la banchetul vedeniilor de pe malul/ iazului din Lăicăi./ Cât argintul din aer e-o verigă curată-ntre noi.// Să vedem valea de arini a părinţilor/ din părinţi, întărind/ aura din principiul cuvântului Tată,/ întărind durerea ca pe-o altă faţă a puterii." Evocatorul părinţilor evită timbrul elegiac printr-o încifrare simbolică uşor obscură. *Tunelul prin care am venit în lume* devine un fel de călătorie iniţiatică, prin istorie, între naştere şi moarte: „Tunelul prin care am venit în lume/ şi pe care o să mă duc/ mi-ai spus mamă că e bunul meu frate./ Mi-ai spus că, până-mi voi uita/ locuinţa şi numele,/ să-l cercetez mereu ca pe-o carte.// Să văd dacă faptele uitate de memorie/ încă mai ard la un foc mic/ şi nevrednic./ Să văd dacă-n coroana lui încă mai strălucesc/ vechile mele jurăminte de copil.// Să văd dacă principiile lor/ mai sunt stăpânite de materie/ ca să-mi regăsesc, desigur, ceea ce am pierdut./ Să văd dacă pereţii casei se vor preface/ în urechi profetice,/ semnalând o nouă cădere-n istorie".

Sentimentul stăruitor al trecerii ireversibile în lumea umbrelor („simţind c-a venit vremea", în enunţ poetic) conduce spre împăcarea cu sine sub *securea timpului*: „Domestic şi poznaş animal, eu acum/ vorbesc desigur/ ca fiu al râurilor zgomotoase din Lăicăi/ ce mi-au schimbat curtea ispitelor de-acasă/ într-un drum tainic, pentru înlocuitorii de mâine.// Când eram doar o eşarfă lunecând/ pe ferestre,/ nu întrezăream securea timpului/ ce înainta tiranic, sfătuită de zei.// Şi nici nu hotărau alţii pentru mine/ când să mi se usuce ziua-n gât: numai că atunci eram atât de tânăr/ iar muzica-n oase trăia din obişnuinţă.// Numai că atunci îmi mânam cvadriga/ vijelios, ca pe o şansă, zău./ Fără să bănui că nu sunt eu stăpânul/ de pe capră,/ ci doar închiriatul, vremelnic, vizitiu." Aş spune că *Râsul galben din adânc* are conturul unei alegorii despre ultima vârstă de creaţie poetică. Confesiunea lirică deloc patetică, deşi îmbibată de nostalgii uşor reprimate, cu irizări ironice sau ludice, constituie opera deplinei maturităţi, marcată de intensitatea sentimentului trecerii şi petrecerii pe drumul vieţii şi al morţii.

Dincolo de biografismul, pe alocuri, excedentar, Gheorghe Izbăşescu impune - prin întreaga sa creaţie - în poezia contemporană o topografie şi mitografie inedite, într-un discurs poetic cu turnură simbolică. El clădeşte un ansamblu poetic bine închegat, în cadrul căruia lirismul coabitează cu epicul în configuraţia unor teme cu substrat moral.

cronici

Liviu Ioan Stoiciu

Când e anunţat Ion Voinea cu un poem la bacalaureat

Primesc un telefon de la colegul de redacţie, prozatorul Florin Toma (care era la ţară, departe de Bucureşti, într-o scurtă vacanţă, cu soţia; la casa ei părintească): Liviu, zi-mi şi mie cine e Ion Voinea, poetul Ion Voinea. Îi răspund că n-am auzit de el, dar ce e cu Ion Voinea? Tu n-ai auzit, huieşte lumea, că s-a dat azi la bacalaureat, la „umană”, poetul Ion Voinea. Sunt crucit, nu se poate, chiar aşa? Da, o întreabă elevii la telefon pe soţie (profesoară de română, dirigintă) cine e Ion Voinea. Stai un pic să mă uit pe internet, pun Ion Voinea în fereastra Google şi citesc titlu mare: „Ion Voinea a violat şi bătut cu cruzime o tânără la Câmpina”. Ha-ha, râde Florin Toma, mai uită-te. Mă uit: Ion Voinea, instructor auto la Bucureşti... S-a anunţat şi la Pro TV! Cine naiba o fi Ion Voinea? Caut la ştiri „subiectul la bacalaureat din 2017 la uman” şi citesc pe tâmpit, n-am auzit de Ion Voinea, poet atât de important încât a ajuns subiect la bacalaureat. Stai un pic, îi mai spun, sunt fotocopiate aici subiectele la examen, dar nu le pot citi. Măresc pe laptop fotocopiile şi... îmi vine inima la loc: e Ion Vinea dat la examen, nu Ion Voinea! E absurd, cei ce au scris ştirea cu Ion Voinea au inserat şi fotocopia subiectelor date la bacalaureat... Ei nu s-au uitat pe fotocopie? Avem o mass-media bătută în cap, cum a putut să arunce pe piaţă numele Ion Voinea în loc de Ion Vinea? Cum au putut ziariştii să fie într-atât de ignoranţi? Ion Vinea, deci, nu Ion Voinea, repetă şi Florin Toma, amuzat la culme — în ce lume trăim? Atât de jos s-a ajuns, să fie anunţat Ion Voinea cu un poem la bacalaureat, în chipul cel mai natural cu putinţă, redactorii ştirii (cu siguranţă absolvenţi de facultate) neîntrebându-se o clipă cine ar putea fi Ion Voinea? Dumnezeule mare, profesori de liceu şi la facultate, la Litere, sunt de la Revoluţie încoace „optzecişti”, ce elevi şi studenţi au scos ei pe bandă?

Sunt dezamăgit, recunosc — inclusiv scriitori optzecişti au educat generaţiile postcomuniste, care nu mai citesc literatură originală. Ne plângem azi de subcultura care a cotropit România, n-ar trebui să-i întrebăm pe profesorii optzecişti de ce s-a

agenţia Ziare.com (cu cei mai mulţi cititori din ţară), fără diacritice: *Absolventii de clasa a XII-a au sustinut, luni, 26 iunie 2017, prima proba scrisa din cadrul examenului de Bacalaureat 2017, cea la Limba si Literatura Romana. Conform sursei Pro TV, la profilul Uman elevilor li s-a cerut, printre altele, sa raspunda la cateva intrebari legate de un text la prima vedere - o poezie de Ion Voinea -, sa caracterizeze relatia dintre doua personaje din “Morometii” de Marin Preda si sa dezvolte doua argumente adecvate ipotezei si o concluzie pertinenta*. Îi mărturisesc lui Florin Toma că mă dau bătut, sunt un ajuns aici? De ce nu mai avem cititori, de fapt?

De curiozitate şi din simpatie pentru poetul Ion Vinea (Ion Eugen Iovanachi, avangardist-editor), iată cum sună *subiectul I*, cu poemul lui Ion Vinea (anunţat în mass-media „Ion Voinea”), la profilul uman-pedagogic, la bacalaureat, în 2017, prin Ministerul Educaţiei Naţionale, proba scrisă:

Aştept de când te-ai dus un semn, o veste
de dincolo de palidul hotar
pe care-n vis îl pipăi în zadar
în câte-o de nedeslușit poveste.

Nu cred mereu ce semenii-nţeleg
în mută resemnare şi cuminte.
Şi-ţi împletesc un leagăn de cuvinte
să-ngâne lin destinul tău nentreg.

Eşti nicăieri, dar ca-n oglinzi, aproape,
şi nerostit ţi-e glasul, dar l-aud
abia simţit, cum se închid pleoape
atinse vag de-un tremur cald din sud.

În timpul nostru fără de orar,
în lumea dezlegată de fruntarii,*
răscruci ne cheamă pasul solitar,
purtat de dor, pe vechi şi stranii
arii.

ION VINEA, „Vocula”

*fruntar – s.n. grindă principală care mărgineşte prispa în partea de sus şi pe care se sprijină grinzile secundare ale casei.

Luând aminte şi la specificarea Centrului Naţional de Evaluare şi Examinare pentru elevi:

1. Numeşte câte un sinonim potrivit pentru sensul din text al cuvintelor destinul şi solitar. 2 puncte
2. Explică rolul cratimei în secvenţa semenii-nţeleg. 2 puncte
3. Construieşte un enunţ în care să ilustrezi sensul conotativ al substantivului oglindă. 2 puncte
4. Selectează două secvenţe din textul dat, care conturează dimensiunea temporală a imaginarului poetic. 4 puncte
5. Precizează tema poeziei şi un motiv literar prezent în textul dat. 4 puncte
6. Transcrie, din textul dat, două cuvinte/grupuri de cuvinte care sunt mărci lexico-gramaticale ale subiectivităţii. 4 puncte
7. Prezintă semnificaţia a două figuri de stil diferite din ultimele două strofe ale textului dat. 4 puncte
8. Ilustrează, cu câte un exemplu din textul dat, două trăsături ale genului liric. 4 puncte
9. Comentează, în 60 – 100 de cuvinte, a doua strofă a textului dat, prin evidenţierea relaţiei dintre ideea poetică şi mijloacele artistice. 4 puncte.

Dacă vă puteţi concentra la aceste 9 puncte... Cum să nu le piară elevilor cheful de lectură?

21 iulie 2017. BV

Poemul de colecţie

Nicolae Prelipceanu

De neatins de neatins

cade o frunză de neatins
(scrie pe ea nu atingeţi frunzele mele)
cade o ploaie de neatins
(scrie pe ea nu atingeţi ploile mele)
cade un om în războaie
şi e de neatins de neatins
(scrie pe el soldatul de neatins)
eu însumi de neatins pentru mine
în vreme ce strig
nu atingeţi cercurile mele
care compun cercul meu
dar pentru ei totul e tangibil
cade o frunză de neatins

Florian Stanciu

Perpetuum pe căile lui Hypnos

O revedere târzie

...într-o zi către seară coboram cu hârzobul din cer în curtea unchiului T. veneam de departe de la oraş şi nu mai mă abătusem de multă vreme pe aici. acum voiam să-mi revăd neapărat rudele.

vestea sosirii mele o dădu careva şi consoarta lui

unchiul răsări de-ndată în pridvor, ieşindu-mi în întâmpinare. parcă uimită uşor de vederea mea, care nu mai trecusem de multişor pe la ei, şi neuitat desigur gestul acela al meu - într-un moment trist pentru noi toţi - la înmormântarea unuia de-ai casei.

am scrutat femeia în ochi: se bucură sau nu de vizita mea neanunţată, neaşteptată? ... a zâmbit, m-a îmbrăţişat, m-a sărutat. uitată, îmi dădea să înţeleg, absenţa mea de-atunci.

întind mâna către fiul ei, un adolescent, dar el nu mi-apare încântat că mă vede, dimpotrivă; ceva rece, neprietenos îi sticleşte în priviri şi nu se clinteşte spre mine.

privindu-i pe cei doi, îmi trec prin cap niscai cuvinte: ajunge cu supărarea aceea, nu numai eu am fost de vină atunci. dar de rostit nu am rostit nimic. chipul meu deschis, afectuos le ţinea locul.

cei cunoscuţi de mine cel mai bine lipseau: bunica mea şi mama unchiului, retraşi de partea „cealaltă"; amintirea lor mă-nfăşoară într-o umbră de tristeţe şi într-o clipă îi străvăd ca-n depărtare.

de după colţul casei, dintr-o latură a pridvorului, vin spre mine D., fiica cea mică a lui unchiul, şi soţul ei. Pânzele serii încep să fie încet, încet biruite de întuneric. D. îmi spune cu un glas cald, liniştitor - lasă!... ce s-a întâmplat atunci... s-a şi uitat. nu mai e nimic! Vino să dormi la noi în noaptea asta.

Hărăzit săltând spre capătul drumului

...purtaţi la vale pe firul apei, eu şi cu trei, patru înotători... doar capetele ni se vedeau, ca la şerpii plutind pe lacuri... arar ridicam braţele şi mai arar schimbam între noi câte-un cuvânt.

cursul vadului se frânse deodată, se prăvăli ca-ntr-o râpă, ca-ntr-un abis... o aparte cascadă, ai fi zis, dar pe noi ne zvârli de partea cealaltă, pe malul prelung al drumului bătătorit, înspinat.

şi iată-ne de-acum urcând... nu oricum... nu uşor... pe brânci. greu, dureros. prietenii mei o luară înainte... făceau în răstimpuri câte-un salt, de parcă mai înotau încă, doar eu rămâneam mai în urmă; încercam să-i ajung... nu reuşeam.

o dată întorsei capul în urmă, privii lung peste umăr. ce văzui: pe trupul râului, pe unde mai înainte vălurea apa, veneau unii în şir lung, păşeau tiptil... amuşinau ceva... urmăreau pe nu ştiu cine. mă întrebai: nu cumva ăştia pe noi ne adulmecă?

presimţeam cum prietenii mei se apropiau de capătul drumului... al acelei Golgote... numai eu nu aveam spor la mers... mereu pe brânci, nu puteam să-i ajung, iar de mine se apropiau tot mai mult urmăritorii aceia... ei adulmecau, adulmecau... le simţeam braţele, ghearele întinse spre mine. nu ştiam cât mai am de mers, nici când aveam să-i ajung pe cei din faţa mea. şi nicidecum ce avea să ne aştepte pe noi toţi acolo, sus, la capătul drumului.

Întâlnire pe munte în sus

...hoinăream pe munte în sus grupuri-grupuri de prieteni, din zori până seara târziu..., şi acum iată-ne poposind într-o cabană.

soarele, urcuşul pe creste, bătaia vântului mă înaripară cu întreita lor putere, apoi îmi turnară în trup plumbul ostenelii, înfrăţirea cu piatra.

ne aşteptau câteva paturi întinse pe lângă pereţi, mai mult lungi decât largi, şi ne tolăneam în ele de-a latul, fără mofturi şi fără fandoseli.

eram gata-gata să lunec în somn când mi-apăru în zarea genelor un chip cunoscut, aplecat asupra mea şi şoptindu-mi ceva: era poetesa M.

o ştiam dintotdeauna drept o tânără cu sexapil. graţioasă şi alintată. revăzând-o, mereu mă bucura şi ocupa în mintea mea un loc numai al ei, lângă altele de seama ei.

îi ofer un loc lângă mine..., mă retrag pe-o râpă, mă strâng... şi acum stăm amândoi ca-ntr-un cuib. nu ştiu cum, dar mi se pare că pulpele ne sunt mai apropiate ele între ele decât braţele, pieptul... poate pentru că nu sunt înfăşurate în niscaiva straie, pânzeturi ci goale despuiate şi simţindu-le calde-reci, înfiorate.

nu ne furase încă somnul când ea se ridică brusc de lângă mine, coboară din pat şi se opreşte lângă chiuveta de lângă noi, făcând figura uneia ce bea apă sau se spală pe faţă să-şi stingă setea, zăpuşeala.

braţele mele o aşteptau deschise să revină, să ne alipim unul de celălalt, din două trupuri să se-aleagă unul singur şi să ne pierdem pe dată amândoi în somn..., şi adânc-departe unul în celălalt.

soarele, urcuşul pe creste, bătaia vântului mă înaripară cu întreita lor putere, apoi îmi turnară în trup plumbul ostenelii, înfrăţirea cu piatra.

Magda Grigore

În numele poemului

(copacul călător)

Au tăiat copacul. L-au dus.
Linştea lui mă ducea atât de sus!

Ar fi putrezit oricum sub ploi,
ar fi plecat oricum dintre noi,
sub furtuni şi frig, sub zăpezi
din care nicio cale nu mai vezi.
Ştiu toate acestea, dar plâng
lacrimile inimii mă înfrâng –
curg pe sub piele, agale,
îşi duc plasma stelară la vale
în lunca tristeţilor în care visez
cum îl privesc, cum îi îmbrăţişez
trupul lui drept, trunchiul rotund
în care anii au tors veşmânt;
coroana lui sub care mă- nveşmânt
ca într-o pace de mormânt.

L-au dus şi lacrimile cad
pe trupul drept, pe trunchiul cald
în care viaţa plânge spre apus
când liniştea e-atât de sus
şi trupu-i mic, plăpând şi gol,
şi n-are niciun ajutor...

Aveam un semn pe trunchiul lui
de când eram copil, hai-hui;
azi semnul a plecat prin lume
şi nimănui nu poate spune
că sunt cu el, că dau ocol
prin lume după ajutor !

Dar semnul va cânta-ntr-o zi,
când leagăn de copil va fi...

Mihaela Aionesei

După treizeci şi cinci de ani

Ca să înţelegi...trebuie să fii smuls din braţele lungi şi leneşe ale leagănului de sub dudul crescut în umărul casei care te ducea până unde aveau vulturii cuib. Să-i vezi cum din când în când îşi încearcă tâmpla de stele şi tu să râzi până se crapă pepenii în câmp pe înserat. Să vezi cum ies din ei Sânzienele şi se prind cu spicele de grâu în horă. Doinele răguşesc în ulcele de atâta cântat. Cocoşul cheamă Soarele la taclale şi vorbesc, vorbesc până se topeşte urma celor treizeci de arginţi.

Trebuie să îţi ascuţi urechea de stânci, să auzi în apele repezi cum plânge balada Mioriţa. Să fii trezit dintr-un basm în care o bunică de statură mică şi ochi dumnezeieşti de albaştri ţi-a pus câteva nuci şi o gutuie în traistă şi odată cu ele ţi-a strecurat în suflet un codru de cer la care nu o să te mai întorci niciodată şi-apoi te-a urcat într-un tren de care se ţineau scai lacrimile tale, lacrimile ei.

Trebuie să înghiţi pe nemestecate câteva dealuri, câmpii, iazuri, să te minţi că toate acestea îţi vor sta la nevoie sub coastă, aşa cum tandru a stat sânul sub care ai crescut ca ciorchinele în vii. Să-ţi faci curaj să înduri fără să sari din fuga nebună a trenului care desprinde copilăria din tine, cum toamna strugurii de pe dealuri. Să vezi cum peronul înădeşte viaţa pas cu pas. Să mergi pe stradă şi oraşul să-ţi fie străin. Să vorbeşti pe furiş cu castanii din faţa şcolii şi câinii de pe stradă, să le spui cum creşte în tine ceva care te apasă şi planeta aia uriaşă să nu ştii că se numeşte Dor de Casă, Dor de Acasă...

Trebuie să ştii cum să priveşti cu ochii larg deschişi cum se joacă gaşca de copii în timp ce tu numeri ascuns după topogan strângerile din dinţi la fel ca atunci când, descoperită că fur trandafiri din parcul de la cinematograf, mama m-a bătut crunt pentru asta. Ea nu ştia că florile sunt pentru tata şi copilăria îngenuncheată între liniile de cale ferată. Soră cu moartea am rămas peste ani şi ani când fata mea de doi ani m-a întrebat în ce limbă vorbeşte Moş Crăciun şi lacrimile de pe faţa ei puteau fi întoarse cu lopata.

Târziu de tot am învăţat cum e să umbli şi desperecheat. Să simt cum muşcă pustia din om. Să ţin oful în frâu, să fiu frate cu bobul de grâu când trece prin mine ca un bisturiu un iz de moarte. Târziu, dar ştiu...oamenii care se iubesc stau unii lângă alţii ca un şirag de mătănii la gâtul unui sfânt.

Aici, e doar o lume. O lume rătăcită, hapsână...Fiecare e prizonier în propria spaimă. Cerul îşi ascunde roşul de sub unghii într-o baltă. Copiii, furtuna într-o nucă şi plâng doar când îi conduc pe cei dragi la groapă. Atunci inima pământului se despică şi ies lacrimile la Soare. Apele sunt pline de cenuşa din oftatul lor...Al meu a rămas la fel de bătrân ca acum treizeci şi cinci de ani când trebuia să...

Trebuie! Mereu trebuie să tac ceva. Capitulez!

Adun piatră cu piatră, ridic un templu şi mă arunc într-un poem...

Dealurile suspină sub aripa unei păsări bătrâne.

Mama stinge focul cu o lacrimă de înger.
Tata-mi scrijeleşte numele pe lemn.
M-aş duce. M-aş tot duce...
Dar n-am cruce,
Doamne, Dumnezeul meu!

poesis

DUMITRU VELEA

ULTIMA GREVĂ

Cei fără o picătură de sânge în ei,
galbeni ca o ceară,
şi-au dat ultimii bănuţi pe vopsea roşie,
ca să-şi acopere pielea cu ea
din creştet până în tălpi,
numai faţa şi-au lăsat-o liberă,
ca o amintire.

Ei mărşăluiesc pe strada centrală,
printre cordoane de scuturi dorsale,
din galbenul fieecărui scut strălucesc argintiu
două chei muzicale,
de sub ele îi adulmecă ochii acoperiţi
în cămaşă brună.

Prin ferestrele caselor ies burdufuri cu sânge,
gura căpuşei a umplut locuinţa, dă peste margini,
şi nicio ţepuşă nu este pe-aproape.

Încă o zi,
şi cerul se-acoperă de burdufuri zburătoare,
sau devine burduful salvator al căpuşei!

Ce-a fost de spus s-a spus,
ce-a fost de văzut s-a văzut,
nimeni nimic nu a înţeles
şi cei vopsiţi zadarnic
se numără până la unul.

VÂNTURILE ŞI VALURILE

Trupurile golite de sânge le poartă vântul
cu faţa în sus, dintr-o parte într-alta,
precum apele bolnave scot la suprafaţă
peştii întinşi, cu burta spre soare.

Valurile îi aruncă pe ţărmul cu verdeaţă,
îi îngroapă în aer şi pământ;
dar vântul pe care margine scoate
trupurile să le-ngroape în cer şi lumină?

CĂPUŞA NUMITĂ CEA DIN URMĂ

De două veacuri mergi măreţ pe străzile largi,
printre ziduri şi rostrumul roşu, dezbrăcat de veşmintele
în care te îmbrăcaseşi în taină într-un container.
Fără pâine, apă şi aer. Acum, numai apă cu sare.
Ei îţi adoră sângele de deasupra mormântului,
sângele înflorit pe frunţile valurilor în care te zbaţi
printre colţii rechinilor după o gură de aer. Primit
cu apă şi sare, ca regii lumii albastre, treci poarta

cu cuţitul în mână. Când vei ieşi din ultima burtă,
să-ţi întâlneşti urmele pe ţărm şi să-ţi rosteşti
numele în limba mamei? A trecut vântul şi le-a luat,
sub căpuşa flămândă, numită de toţi cea din urmă?

A VORBI CU FRAŢII

Când pielea fisurată nu-i mai corespunde,
omul cere copacilor să îi primească sufletul,
ca peste două sau trei sute de ani,
să i-l elibereze, pentru a avea urmaşi.

NEDUMERIRE LA LUMÂNĂRAR

În lumânărarul scos afară lângă zidul bisericii,
Ca întreaga mulţime să poată să se închine şi
Să pună lumânări aprinse, ca aducere-aminte,

Bătrâne străvezii, cu fiii aprinşi sub munte
sau încă la şut, aşază câte o lumânare,
în partea dreaptă   în partea stângă,
dar nu mai ştiu pentru cine şi cum să se roage.

Pe tabla neagră din spatele lumânărilor,
unde era însemnat cu cretă albă:
MORŢI **VII**
este scris cu sânge:
OAMENI **CĂPUŞE**

DE SUB ÎNVELIŞ

Sângele căpuşei nu este al ei,
deşi ea susţine că-l foloseşte mai bine
decât vechiul stăpân şi că
proprietatea este egală cu guşa.

I se dăruie sânge
şi de cel gras,
şi de cel slab;
şi de cel mare,
şi de cel mic;
de rostitoare
şi târâtoare,
de zburătoare
şi înotătoare.

Căpuşa foloseşte sângele omului,
când el alunecă-n somn;
ea susţine că îi este rădăcina
pe care în zori se va plimba
scarabeul egiptean.
Toţi şi toate au încredere, ca şi cum le-ar fi mamă;
numai cerul stă îndoit, ca o întrebare.

PROFILAXIE ÎN SERIE

Un tânăr scrie o teză de licenţă
despre profilaxia căpuşelor;
evitarea contaminării mulţimilor
prin supraveghere continuă,
dislocarea până la anihilare;
aplicarea legală şi sistematică
a preparatelor acaricide, sau
sterilitatea prin iradiere – raze X.

Profesorii se uită unii la alţii
şi clatină din cap
cu temă pentru mai marii zilei
şi nesătuii nopţii.

Pe timpul nopţii, unul citeşte,
capitol după capitol,
îmbrăţişat de o căpuşă.

Dimineaţa, a fost găsit sub pod,
întins lângă tânăr şi
golit de sânge.

La autopsie, avea o gaură în piept,
mare cât capul său,
în care lucra căpuşa.

NUMAI NEBUNL

Pielea omului s-a rărit ca o pânză de decor,
i-au făcut rosturi căpuşele după legi şi gusturi de sus,
încât doar orbii o pot citi în alfabetul braille,
cu degetele lor însângerate.

Uniuni de înfrăţire alocă bani pentru culori
celor dimineaţa treziţi talentaţi, ca să întindă

grund şi imagini pe trupurile oamenilor,
pe fiecare omoplat câte un ochi de căpuşă

numai nebunul din piaţă susţine că omul trebuie
jupuit, precum o reptilă, şi pielea ciuruită aruncată
în apă cu var pentru cea nouă, pe care căpuşele
n-o mai văd şi nici nu mai pot s-o ia în stăpânire:

- Este atât de uşor, ca o năpârlire primăvara!
Este atât de greu, ca o întoarcere toamna!
Carnea cea nouă trebuie scoasă din omul ajuns
cadavru sub picioruşele grăgăstoase ale căpuşei.

poesis

Din poezia lumii

Arsen MIRZAEV (Rusia / Sankt-Petersburg)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Poet, exeget literar, cercetător al avangardei.

S-a născut în Leningrad (1960). Între anii 1989-1991, a colaborat cu catedra de poezie a Universității Libere din orașul de pe Neva, iar între 1989-1995 a editat și redactat revista „Sumerki" („Amurg"). Este inițiatorul și animatorul „Serilor vieneze" sankt-petersburgheze, ca parte componentă a procesului literar contemporan.

Dintre cărțile sale de poeme amintim: „O altă respirație" (1994), „Printre altele" (1996), „Muzica vorbirii..." (Paris, 2001), „Versuri pariziene" (Paris, 2003), „Timbrul tăcerii" (Madrid, 2010), „Cerc după cerc" (Madrid, 2015) și altele.

Laureat al mai multor festivaluri de poezie, în special a celor dedicate avangardei.

Selecții din creația sa au fost traduse în limbile engleză, franceză, italiană, spaniolă, finlandeză, cehă, poloneză, slovacă, croată, ciuvașă.

Arsen MIRZAEV

***decid
să mă adresez
per tu
copacului
să-i zic:
hei! bre!
copacule!...***

***și el
își iese din fire
și pornește
spre mine
cu pasul său
plutitor
de plop
tremurător***

***zâmbetul i-i
oarecum
enigmatic
MonaLisiac***

Carnet de muncă

Om care
e doar din componente străine:
mers de tehnician-desenator
zâmbet de hamal
obișnuințele unui custode de muzeu
abilitate de laborant
orizont de fochist
farmecul unui paznic la universitate
îngăduință de pompier
timiditatea inginerului
aroganța poștașului

și doar sufletul –
al meu.

* * *

– Arată-mi
poemul tău!
– Nu pot.
– De ce?
– E timp mohorât.
Pe timp frumos
el poate fi văzut
în cerul
rece
petersburghez.

La fotografia Elenei Guro*

stă la podea
în mână penelul
la spatele ei – un studiu
la spatele studiului – geamul
la spatele geamului – LUMEA
stă
pe podeaua rece
o copiliță
cu o privire călătoare
marele copil
al unei vârste necunoscute
MAMA A TOATE

Elena Guro (1877–1913) – scriitoare și pictoriță, unul din protagoniștii avangardei ruse.

* * *

Pentru V. N.

...corb pe tron – Apollo
și fluturașul – Psiheia
și Buddha în zarvă de păsăret
și Hipopotamul în nirvană
al broaștelor cor general rusesc –
„dimpreună discuție a muritorilor"

* * *

ea
îți este
drăguță
ca o fetiță
tu
mi-ai deschis-o
cum ai deschide
sufletul

eu am intrat
în ea
a rugăciune

* * *

Ne-am dus cu Marina
să urlăm la Volga.
Am urlat – dar parcă
fără niciun rost.

E timpul

Până la 30 de ani
m-am ales cu
prieteni
dușmani
copii
soții
drepturi
obligațiuni
caracter deloc comod...

Deja
în viața asta am de toate.

Cam e timpul să
încep o alta nouă.

* * *

nu te teme!
deja
nu mai sunt aceleași teme...

* * *

ce tot umbli tu
cu inspirația
când de manuscrise se ocupă
cooperația?!

* * *

orice ram – un sunet este
orice copac – e un cuvânt
pădurea vorbește cu mine
ce trist e că nu-i cunosc graiul

* * *

„sunetele populate de oameni"
ale lui Velimir Hlebnikov
intră în oamenii
populați de sunete...

Dragoste beată

Ieri am fost cu Lelița pilită...

Însă aș fi putut lucra...
Și viețui...

Duduia-poetizană-partizană

atotbiruitoare
obrăznicie mocnită:
ochii în pământ
plici-plici cu pleoapele
zâmbet timid
sau că slugarnic
sau că provocator...

iar mâinile lungi-moscovite
deja se întind
se întind-întind-întind
tot mai mult
pentru ca dintr-o dată să-ți încleșteze
beregata –
ca și cum neapărată...

numai că cine știe –
vor ajunge totuși?

– hei, Moscova!
îți văd îți văd lăbuțele...

* * *

Groapa haznalei pe jumătate e goală...
V. Zemskih

groapa haznalei e plină
pe jumătate
– pe jumătate e goală
sau poate –
din contră?

– hei!
pesimiștilor!
dați și voi un răspuns!

– nu dau.

– hei!
optimiștilor!
poate răspundeți voi!

– nu răspund.

stau așa ca plutele
unii și ceilalți
îngropați până la brâu
în recea
neagra
puturoasa
mocirlă a
giganticii gropi de hazna

sau că ei ar fi
pe jumătate vii
sau că –
din contră?

– cine să-i știe?
– răspundeți cumva!...

Cele necesare

Pentru ca
să scrii versuri
trebuie să te îndrăgostești de:
femeie
poezie
carte
arbori
anotimpuri
spațiu –
viață
____
moarte
iar apoi...
apoi –
din nou
de la capăt
în aceeași tonalitate

* * *

Cinema.
Cursivul lui Kurosawa.
Motiv de miniatură.
Tot ce e mic
uriaș e...
precum
viața

Iată-mă-s eu
....
Dar nu-s totuși eu...

Adresarea

decid
să mă adresez *per tu*
copacului
să-i zic:
hei! bre! copacule!...

și el
își iese din fire
și pornește spre mine
cu pasul său plutitor
de plop tremurător

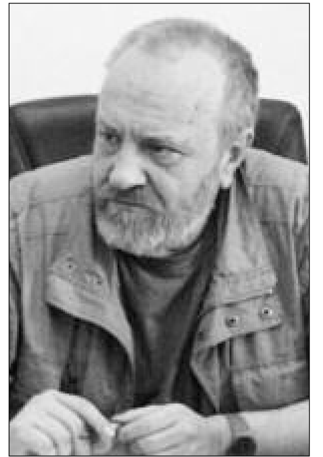
zâmbetul i-i
oarecum enigmatic
MonaLisiac

traduceri

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

112

Virgilia e nevasta lui Virgiliu. Mai în vîrstă decît el. Serioasă. Nu-l ia în seamă pe soţ. Virgiliu e inginer de îmbunătăţiri funciare. Cu ţinuta-i dreaptă, ţanţoş, îmbrăcat în palton de stofă groasă şi fină, maro-închis, puţin prea mare, bine încheiat la nasturi, parcă luat din vechea garderobă a bunicului, din noiembrie pînă-n aprilie, umbla prin judeţul Maramureş cu varii treburi. Mai avea doi ani pînă la pensie. Virgilia se pensionase deja, din învăţămînt. Cei doi locuiesc în Baia-Sprie, pe strada Bocor Wolf, într-un bloc de nefamilişti. Virgilia e brunetă, faţă ovală, trăsături regulate, ten fin, distinsă, păr negru corb, moale, lucios şi pieptănat într-un rulou întors pe dinăuntru, prins cu o agrafă, gît subţire.

Din noiembrie pînă-n aprilie, Virgilia purta un batic de mătase colorat. Paltonul lui Virgiliu şi baticul Virgiliei se aflau în contrast. Zilnic, Virgilia croşeta pînă la ora cincisprezece. Apoi pleca la mănăstirea de lîngă oraş. Mai multe doamne ca ea se întîlneau cu călugărul înţelept Halmaghi. Astfel, Virgilia aflase de: „Sfîntul Apostol care zicea către Filipeni: Fraţilor...", de: „Doamne-ndură-te de noi" şi de: „Dă-ne Doamne nouă".

Împreună cu doamnele: Şarolta, Aurora, Bika şi Manda, Virgilia aflase şi de reîncarnare, de Cartea Morţilor, cea tibetană, ori de cea egipteană, unde inima mortului e pusă pe unul din talgerele balanţei, pe celălalt stînd Justiţia, şi de spovedania mortului: „Am dat pîine celui care a răbdat foame, l-am protejat pe cel slab contra celui puternic... N-am făcut să plîngă pe nimeni, n-am ucis...". Vocea călugărului Halmaghi era susurătoare, blîndă. Virgiliei i se încredinţase una dintre preţioasele chei ale bibliotecii mănăstirii. Studia. Abia pe la ora zece seara doamna lui Virgiliu se întorcea în apartamentul de bloc de la etajul trei.

Virgiliu şi Virgilia erau modeşti, cinstiţi, unde trebuiau să pună umărul ca să ajute, îl puneau, dar erau cam lipsiţi de dinamism. Mai ales Virgiliu, care număra zilele pînă cînd va veni eliberarea, pensia, pacea, liniştea. În douăzeci şi doi februarie seara, 2016, cînd Virgiliu mai avea 611 zile pînă la fericirea finală, toate s-au dus dracului.

S-a întîmplat cam aşa: Virgiliu mînca în bucătărie un sandvici cu somon şi un caltaboş vegan negru, orele douăzeci şi două, cînd a scrîşnit cheia în yală. Virgilia a intrat pe coridor. S-a dezbrăcat şi s-a îmbrăcat în hainele de casă. Virgiliu continua să mestece. Virgilia s-a aşezat pe un scaun de bucătărie în timp ce Virgiliu medita la îmbunătăţirile funciare din judeţul Maramureş. Virgilia l-a privit ţintă în ochi pe soţul ei. A început să turuie. Virgiliu a prins a face ochii mari, tot mai mari, gata să-i iasă din orbite.

Virgilia continua să vorbească, dar acum nu-l mai privea pe Virgiliu, se uita fix într-un colţ al bucătăriei, unde trebăluia, la pînza lui aproape ţesută, un păianjen:

„Am meditat foarte mult, Virgiliu, am citit în biblioteca de la mănăstire cîte şase ore pe zi, împreună cu doamna Şarolta. I-am pus des întrebări călugărului Halmaghi, am învăţat multe, la vîrsta mea m-am apucat iar de studiu, printre cărţile şi damigenele cu vin din mănăstire. Virgiliu, Halmaghi are un Volvo, mai multe case mănăstireşti, dispărea în oraş, cînd revenea ne plimbam prin grădina cu arbori rari sădiţi de mînuţa lui, aduşi de pe unde a putut, de la Roma, de pe la călugăriţele baziliene de lîngă Brescia. Toţi s-au adaptat climei mănăstireşti, Virgiliu. Tu, nu eşti atent. Mestecă, dar şi ascultă. Cînd se schimbă stăpînirile, e nevoie de învăţături noi care să-ţi desluşească noile stăpîniri. Cam cum a fost şi la noi după revoluţie, Virgiliu. Călugărul Halmaghi dă casă şi masă celor neputincioşi. Dă învăţătură celor care se silesc să desluşească. Dacă ar fi să definesc chiar acum Moartea, care pe tine te sperie şi te înfricoşează, te face să pari cocoşat şi milog, Virgiliu, aş zice că e tot un drum al Vieţii, aşa ca un drum interior, deşi noţiunile de 'interior' şi de 'exterior' şi-au cam pierdut semnificaţia, mă folosesc totuşi de ele pentru a-ţi sugera ţie drumul, calea, nodul ori miezul fiinţal, dar cine ajunge să-l parcurgă în viaţă, măi Virgiliu, nu-l mai are de făcut, condensat şi intensificat, în clipa morţii. Poate că-i chiar aşa, trebuie experimentat. Mă-ntreb de cîteva luni care-i diferenţa între 'Bardo', starea intermediară descrisă în Cartea tibetană a Morţilor, şi lumea din oraşul în care trăim noi?! Poate că nu-i nici o diferenţă. Nici călugărul Halmaghi n-are încă răspuns. După moarte, însă, Virgiliu, reperul e clar : Dumnezeu, Isus şi cuvintele Evangheliei. Fără cele trei, oare nu suntem hăituiţi şi-n viaţă, şi-n lumea de dincolo, Virgiliu? Cădem în amăgiri, false identităţi, idoli şi refugii imaginare, Virgiliu? Ce zici tu? Spaima, groaza nu sunt oare îndărătul fugii noastre? Nu suntem aruncaţi de colo-colo de fel de fel de valuri şi vijelii, care eu nu ştiu ce sunt, care ne sperie, ne înspăimîntă, fugim şi căutăm să vedem lumina, care ea, lumina, e deja peste noi, în noi?!

În Cartea tibetană a Morţilor se spune clar, am citit cuvînt cu cuvînt că ai doar o alternativă, adică cele două Mari Căi, Virgiliu. Vai! Lumina e atît de puternică şi necunoscută nouă că ne bagă în sperieţi. De fapt, ne apropie de cele difuze, familiare, lumeşti, exact aşa cum faci şi tu. Pînă la urmă aflăm că şi-n viaţă e tot aşa, tot luminos. Dar trebuie să fii conştient pe ce cale mergi, Virgiliu. Vai! Moartea nu pare a fi decît calea Vieţii.

Doar că doar supercondensat şi 'obligatoriu', fără fente şi eschive, putem să mergem spre centrul fiinţal trecînd (şi) prin propriile creaţii. Cam asta am înţeles eu, Virgilia ta, din Cartea tibetană şi din cea egipteană a Morţilor, Virgiliu. Lepădarea de sine, eliberarea, lucru de care nu prea suntem capabili în viaţă!

Moartea conştientă din Apocalipsa lui Ioan, care e trăită, consumată încă din timpul vieţii, simbolică, ba alegorică, drumul spre lumină, ca să putem noi păşi din lumea asta în alta fără nici un zbucium, Virgiliu meu drag!".

Virgiliu simţea că nu mai are aer. Se oprise de mult din mestecat. Se uita la Virgilia lui, care încă privea cu intensitate păianjenul ţesător.

„Tu cum ai vrea să fii înmormîntat, Virgiliu? Eu îmi doresc să fiu învelită într-un cearşaf alb, cu picioarele goale, şi pusă în pămînt, pentru ca fiecare dintre elementele trupului să reajungă rapid în Natură. Tu ce-ţi doreşti, Virgiliu?"

„Eu vreau să dispar din acest loc şi să ajung iute în altul", îngăimase, terorizat iar nu speriat, Virgiliu.

„Aha, eşti grăbit, ţie ţi se potriveşte Cartea tibetană a Morţilor, mai degrabă decît cea egipteană! Poate că ai dreptate! Şi eu aş putea să renunţ la cîte ceva din Apocalipsa lui Ioan. Ce zici, Virgiliu, sînt nebună?!"

„Cu siguranţă", a mai spus inginerul de îmbunătăţiri funciare, simţind cum bucăţi pe jumătate mestecate din sandviciul cu somon şi caltaboşul vegan negru i s-au oprit în gît şi că-l înconjoară ceva negru, negru, tibetan ori egiptean.

„Mă suuufoc, Virgi...", mai îngăimă Virgiliu.

„Dar eu măcar am curajul să spun ce simt şi ce cred, Virgiliu", a încheiat Virgilia, pregătindu-se să sune la 112.

În cincisprezece minute, la scara blocului sosise ambulanţa. L-au depus cu targa pe Virgiliu în vehicol, au dat drumul la sirenă. Era o urgenţă.

După moarte, însă, Virgiliu, reperul e clar : Dumnezeu, Isus şi cuvintele Evangheliei. Fără cele trei, oare nu suntem hăituiţi şi-n viaţă, şi-n lumea de dincolo, Virgiliu?

Nicolae Țăranu

Almalâu

Nesocotită dar blândă, lumina s-a năpustit fără ocolişuri peste Almalâu, năucindu-l şi înghesuindu-l în văile năpădite de verdeaţă şi între uliţele adânci, înguste, care despart grădini şi ogrăzi pline de pomet roditor şi de vii.

În văzduhul negrăit de limpede zboară cu iuţeală păsăruici cântătoare ori pluteşte câte o gaie zorită de foame.

Pe dealurile plăpumite de iarba lacomă se zbenguiesc miei cruzi ori câte un cal răsturnat pe spate izbeşte cerul cu copitele.

Dis de dimineaţă, almalăenii hărnicesc netemători deasupra unor timpuri amare, împinse înapoi cu repeziciune, unii îngrijesc vitele scoase la păşunat pe fâneţele din mereaua satului ori din bălţile Dunării – Hopa şi Pastramagia – sapă tarlalele din Sarmeş, din Gabroviţa, din Valea Izlazului, din Babarada, din Valea Spitalului, de la Movilă şi de la Canarale, ori livada de la Regina Somnului. Alţii se aud lălăind pe coastele dealurilor dungate de semănături sau trecând în căruţe cu geamparale, trase de cai iuţi, vânjoşi.

Pe ogoarele străjuite de pădurici fremătătoare, cu grâu verde-păstos, cotlănit de iepuri, pasc căprioare păzite de câte un ţap mândru ori de furişează - asemeni unei flăcărui vii şi neastâmpărată – câte o vulpe grăbită.

Lumina s-a risipit dezmeticindu-se cu repeziciune.

Văzduhul, împins de crudăciunea ei, se ridică tot mai sus. Undeva pe o costişă, un cuc cântă neîncetat, bezmeticit de lumina care a năvălit. Firea se trezeşte tulburată şi întărită de vise şi de năzuinţe pe care cugetul şi le doreşte folositoare.

Albine cuvântătoare, almalâenii trebăluiesc cu grijă pentru pâinea frământată în cuminţenie, pentru gânduri ferite de răutăţi, cu neostenealā, într-o curgere izvorâtă din fire pentru dulceaţa cugetului lor şi a întregului omenet al pământului.

Seara, odihnitor şi nepieritor, luminat din înalturi de Cariţă, Almalâul sprijină podul cerului şi, de atâta linişte şi necuprindere, este gătit să se înalţe în vezduhul cu lumini înflorite.

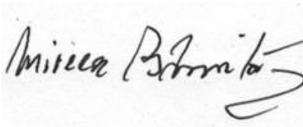
proză

Mircea Bârsilă

Un poet necunoscut: Gheorghe Pruncuț

În pofida frecventelor simboluri și situații mistice utilizate în temeiul libertăților pe care le îngăduie mitul literar, poezia lui Gheorghe Pruncuț nu este lipsită de trăsături și însemne ale modermității. Ironia subtilă prezentă în nenumărate versuri antologice, manipularea lexicului (mai ales a epitetelor) în vederea producerii unor surprize de o mare frumusețe și, desigur, constituirea unui imaginar fără precedență denotă deopotrivă un rafinat meșteșug literar și o severă raportare de ordin estetic la propria creație.

Poeziile timișoreanului Gheoghe Pruncuț (1950 - 1995) au fost publicate postum, prin grija prietenilor (Viorel Marineasa, Eugen Bunaru, Ilie Chelaru, Marian Oprea...), care au trudit să descifreze textele sale scrise cu pixul sau cu creionul pe hârtii mototolite, pe hârtiuțe cu multe ștersături și cuvinte greu descifrabile. Opera sa a fost strânsă în volumele **Umilul meu veac** (Editura Eubeea,Timișoara,1995), **Moartea muzicantului** (Editura Marineasa, Timișoara, 1997) **Smerenii pierdute** (Editura Marineasa, 2001) și antologia **Clipa ascunsă** (Editura Marineasa, 2006).

Gheorghe Pruncuț nu a fost interesat decât de câteva modele lirice: Biblia, Tudor Arghezi (mai ales cel din *Psalmi*), Esenin, Baudelaire și Bacovia, - la care se adaugă un poet (anonim!) pe care l-a cunoscut, cândva, într-o scurtă perioadă de detenție - și ale cărui poezii, recitate de Pruncuț, stârneau admirația ascultătorilor.

Volumele amintite conțin și poezii mediocre, lustruite insuficient, pe care autorul, dacă ar fi trăit, nu le-ar fi dat la tipar - și pe care, probabil, le-ar fi lucrat până la asigurarea necesarei lor eminențe valorice. Desigur, ele au fost publicate de ,,editori" din justificata dorință de a-i salva in integrum manuscrisele.

Transcriem mai jos câteva poezii pe care le-am grupat în trei categorii.

1.**Poezii cu un final ,,nedesăvârșit**": ,,Tu te ferești de mine ca de-o crâșmă/Din care ies duhori manierate;/Ținuta mea pestriță își arată/Splendoarea cârpelor înaripate.//Tot raiul negustorului de toamne/Mă-ndeamnă ca să tac și să rămân/Un cal sub curul pașnicelor doamne,/Pe dinăuntru tapițat cu fân.//E vechi năravul lanțurilor mele/Și lungă panta drumului sărat;/De când mă știu, gesticulând pe schele,/Hrănesc copiii spațiului beat." *(Atât) ;*

,,Incestul mușcă vesel din icoane/Când turla bate gongul sideral,/Mai urinează flori de la balcoane -/Ieri a ieșit la pensie un cal.//Sărbătoritul cal medieval:/O gloabă biciuită de războaie,/Cristos întins pe cruce de metal/Și vagabond cu sufletul de oaie.//La abator se-njură și se taie,/Crepusculul e sânge călător.../Ce triste amintirile greoaie/Și dorul, un catarg obositor." (*Trecere*);

,,Sunt morții sănii de plecare.../Înhamă caii, tainic vizitiu!/A nins destul cu suflete ușoare/ Peste zăpada somnului târziu...//Înhamă caii, tainic vizitiu,/Că Moș Crăciun așteaptă pe colină/Și să uităm de moarte și sicriu/Cădelnițând cerdacul de lumină;/Apoi să bem eterul din cascadă,/Nemaijertfind la primăvară miei;/Ajungă-ne căciula de zăpadă,/Iar paiele, drept lacăte și chei..." (*Iarna*);

,,Din alchimia flăcării de gheață/Lungana umbră trece printre fiare;/Un surdomut mi-a aruncat în față/Că razele cuvintelor sunt gheare - //Și bătânețea goală să pătrundă/Sub fusta plantelor minore,/Cum ochiul mort, în uterul luminii,/Ieșind copil din flori multicolore;/Iar vocea chealã a domnului profesor/Se-aude învârtindu-se prin calã:/Nu mai deschideți, zidurilor, ușa!/Copiilor, lăsați-vă de școală!" (*Alchimie*)

2. Poezii destul de frumoase:,,Pisica trece salutându-mi umbra;/Ce amintiri, ce diferențieri de caz!/Un hoț divin mi-ar trebui ca frate,/Să-mi pună masca nopții pe obraz//Unde muzeul cerului începe,/La poarta unui zbor necunoscut,/La care bat statuile cu fruntea/Gonite de arcașul Belzebut,//De unde timpul cocoșat de spații/Se-ntoarce la telurica mișcare,/Pe când gravidă îl așteaptă moartea/Cu viața mea în două buzunare." (*Întoarcerea*)

,,Hei lume, cu drum bătut în frunte,/Poate am fost și suntem o greșeală,/Făcută de comoara unui munte/Sau de aripa celui ce coboară.//Hei lume, eu te-am ales pe tine/Ca un singur rege, singur din exil,/Din zvonuri prefăcute în ruine,/Am moștenit purtarea de copil.//Hei lume, tu scaun la hotare,/Și cort pentru atâtea câte sunt,/Aș vrea în preajma liniștii un soare/Și-n cerul gurii mele un cuvânt." (*Hei, lume*).

,,Sunt cal bătrân și fără dinți,/De-aș fi rămas o bârfă oarecare.../Mă-ncearcă sentimentele cuminți/Și calmul pustiitelor ogoare.//...M-a apucat nevoia să trăiesc!/Azi-noapte tata rumega lumină/Din ieslea Împăratului Ceresc/Rămas cu dobitoacele la Cină...//Adio, hamuri atârnate-n cui!/Sunt descălțat de ultima potcoavă/Și preferat în grajdul nimănui/Lângă trăsura nopților, bolnavă." *(Calul);*

3.Poezii excepționale (a căror modernitate este generată de o voluntară atitudine anti-modernă):

,,Voi berzelor, coroane vechi pe casă,/Șerpii tresar în straie de ecou - /Într-un picior, gândiți ca o mireasă/Desăvârșindu-și pântecul în ou.//Atâtea studii se petrec în mare -/Un împărat cu fruntea în nămol;/Catargul e mai mult decât o zare,/Iar vulturii sunt pleoape de simbol.//Lumină din lumină e-ntuneric.../Urâtul paște vârfuri de frumos./Cad frunzele încet ca un imperiu,/Și își întorc originea pe dos.//Nu-i nici o stea în stare să priceapă/Adâncul creator de frumuseți./Nu-i înger mai flămând decât o sapă/Izbind cu sete iadul în pereți." *(Descriere);*

,,E toamnă de-a pururi și iarna a plecat/Cu oameni de zăpadă și cu oase,/Au dispărut și celelalte anotimpuri,/Pe altă planetă cu țări deluroase.//O blândă putrefacție imi cere/Să delirez la vastul carnaval;/Mă simt așa de trândav, cum sultanul/Sărbătorind viața unui cal.//De-acum încep beții mai potolite,/Dojana grea a șanțului dispare/Și-oi bea năuc peisaje răstignite/La masa mea de apă curgătoare." *(Toamnă eternă);*

,,Ce bine-ar fi dacă-aș putea să mușc/Din trilul duhurilor peste lună.../Și negreșit o boltă să împușc,/Cu gloanțe străvezii de mătrăgună.//Ce bine-ar fi, dacă-aș putea încet/Să mă dezbrac de carnea-nfumurată,/Să-mi iau la braț arhaicul schelet/Și să mă duc întâi la judecată."*(Ce bine-ar fi);*

,,Îngălbenit vreau toamna de soție/Legat de piciorul copacului brun;/Pădure azârlită în robie,/Te mai sărut pe frunza de alun//Și-mi fac cuibar în carnea feminină,/Clocind văzduhul sângelui uitat;/În Dumnezeu e-atâta disciplină,/Iar eu, un satelit abandonat.//Pe semne va sosi o împăcare/Din necuprinsul spulberat de vânt,/Căci mi-a vorbit un domn la șezătoare/Ieșit pe jumătate din pământ." *(,,Pe semne").*

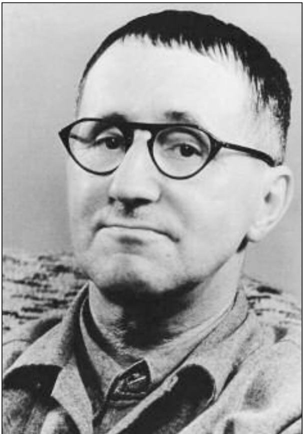
Selectăm din puținele texte critice despre poezia sa două sevențe din eseul semnat de istoricul și criticul literar Alexandru Ruja: ,,Fără o cultură asimilată prin studiu organizat și metodic, Gheorghe Pruncuț simțea poetic tot ce-l înconjura. Nu știu dacă este o întâmplare, rezultatul unor lecturi sau simple manifestări simpatetice, dar se întânesc în creația sa motive din marea poezie./(...)/Profunzimea poeziei lui Gheorghe Pruncuț stă în simplitatea ei, în unirea destinului existențial cu cel poetic". *(*Alexandru Ruja, **Parte din întreg**, Editura Excelsior, Timișoara, 1999, p.p. 133;137).

În pofida frecventelor simboluri și situații mistice utilizate în temeiul libertăților pe care le îngăduie mitul literar, poezia lui Gheorghe Pruncuț nu este lipsită de trăsături și însemne ale modermității. Ironia subtilă prezentă în nenumărate versuri antologice, manipularea lexicului (mai ales a epitetelor) în vederea producerii unor surprize de o mare frumusețe și, desigur, constituirea unui imaginar fără precedență denotă deopotrivă un rafinat meșteșug literar și o severă raportare de ordin estetic la propria creație.

Într-un anotimp neprielnic ,,scăldatului", Gheorghe Pruncuț s-a aruncat în Bega (cum Paul Celan în Sena). Deși a fost salvat de la înec, a murit, la puțin timp, de pneumonie.

BERTOLT BRECHT (1898-1956)

traducere din limba germană de DAN DĂNILĂ

BERTOLT BRECHT

poesis

Cântec sentimental nr. 78

Ah, în noaptea de amor
Istovit, am adormit:
Și-am văzut un pomișor
Cu verzi muguri, însorit.

Și în vis gândeam deja
Despre pomul însorit:
Sub verdeața lui cândva
Să mă-ngroape mi-am dorit.

Lângă tine mă trezesc
Pe cearceaf imaculat:
Ah, în albu-i îmi doresc
Ca să fiu eu îngropat.

Luna parcă tot mai tare
Prin perdele strălucea:
Cugetam zăcând, când oare
Va fi-nmormântarea mea?

Și mi-am zis, întins cuminte,
Simțind pieptul tău aproape:
În strânsoarea ta fierbinte
Vreau cândva să mă îngroape.

V-am văzut, moștenitori
Lângă pat, cu lacrimi reci:
Și mi-am zis – atunci când mori
Să te lase toți să pleci.

Mult ați dat – veți regreta
Că nu mi-ați dat totul mie:
Dar că m-ați jignit cândva
Nu veți avea bucurie.

Cântec amar de iubire

Acum, să fie ce o fi
Odinioară am iubit-o foarte mult
De aceea știu: cândva
Trebuie să fi fost foarte frumoasă.

Dar nu mai știu exact cum arăta atunci:
O zi a șters tot ce șapte luni strălucise.

Viziune în alb (Întâiul psalm)

1. Noaptea mă trezesc scăldat în sudoare, de tusea care mă sufocă. Camera mea e prea strâmtă. E plină de arhangheli.

2. Știu: am iubit prea mult. Am umplut prea multe pântece, am consumat prea mult cer portocaliu. Trebuie să fiu nimicit.

3. Trupurile albe, cele mai moi dintre ele, mi-au furat căldura, au plecat borțoase de la mine. Acum mi-e frig. Să fiu acoperit cu multe plapume, mă sufoc.

4. Am o bănuială: vor dori să mă afume cu tămâie. Camera mea este inundată cu agheasmă. Se spune că sunt dependent de agheasmă. Asta e mortal.

5. Iubitele mele aduc puțin var, în mâinile pe care le-am sărutat. Se face socoteala pentru cerul portocaliu, trupurile și celelalte. Nu pot să plătesc.

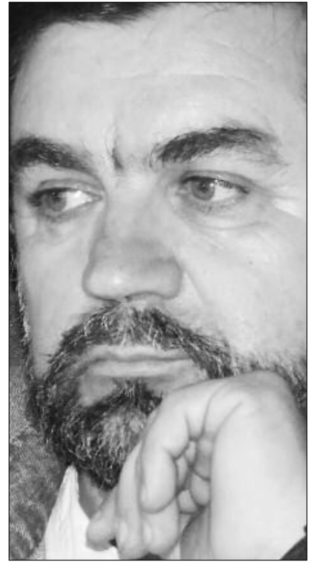
6. Mai bine mor. – Mă las pe spate. Închid ochii. Arghanghelii aplaudă.

I

Priviți la fecioara
Și floarea aleasă!
Priviți-o în rază
În zorii de mai!
Rugați-l pe Domnul
S-o aibă în pază:
Dacă e culeasă
Atunci n-o mai ai.

Dumitru Augustin Doman

Romanul unui sat mediteranean

Cititorul de roman

După cum aflăm din nota de pe prima pagină a volumului *Infamii mărunte* (*Leda, Grupul editorial Corint*, 2011), Panos Karnezis este un scriitor grec de limbă engleză în vârstă de 50 de ani, licențiat în inginerie la Oxford University, specializare pe care a abandonat-o repede în favoarea literaturii.

Volumul cuprinde 19 povestiri și nuvele, dar prefer să-l percep și să-l comentez aici ca pe un roman, din mai multe motive: în primul rând, e vorba de cronologia faptelor narate, apoi – pentru că aceleași personaje revin mereu și mereu de la o povestire la alta: preotul Yerasimos, citând la tot pasul, adecvat sau ba, din Evanghelie, radical pronunțat în păstrarea bunei credințe, dar gata oricând de un compromis mai mare sau mai mic când se pune problema unui avantaj, de pildă punând hramul bisericii din sat Sfântul Timotei bombardatul după numele unui ministru colaboraționist care a ctitorit biserica atunci când a scăpat de condamnarea la moarte sau organizând o mascaradă a „minunii" episcopului care-l face să meargă pe un olog închipuit; primarul, omul tuturor oportunităților, mort tragic exact în momentul în care alege să fie moral; croitoreasa satului, ajunsă aici ca o fetiță abandonată împreună cu mașina de cusut cu pedală, singura ei preocupare de zeci de ani fiind aceea de a afla care-i este numele; Balena, proprietarul singurei cafenele, care-i înșeală cu nonșalanță pe mușterii pe față, sub scuza că trebuie să trăiască și el.

În această măruntă comunitate, toți se cunosc cu toți, nu doar așa, superficial, după nume și după bună ziua (Kalimera, kalimera!) și după ocupație, dar își știu viața și secretele mai mici sau mai întunecoase. În satul acesta sărac lipit și fără nume, închis în sine-și, ca Macondo al lui Marquez, cu acțiunea pare-se în primele două decenii postbelice, legea este respectată și aplicată aleatoriu. Unii comit atrocități amintind de Evul Mediu, ba chiar de Vechiul Testament, și nu sunt deranjați nici cu o întrebare de vreun anchetator, iar alții sunt executați în stradă fără judecată doar după niște bănuieli.

Ziceam că volumul este în fond un roman, și așa e. Dacă în loc de titlurile povestirilor s-ar fi trecut Cap. I, II, II..., orice critic ar fi apreciat structura (post)modernă a cărții. Cu atât mai mult, cu cât – așa cum e concept acum - titlurile bucăților din volum au mai curând titluri de simple articole sau de eseuri decât de povestiri: *Ieremiada, Voiești să te faci sănătos?, Etică medicală, Nemurire, Sacrificiu, Aeronautică aplicată, Legenda Atlantidei*... Și apoi, nici titlul cărții nu e tocmai adevărat. *Infamii mărunte* sună frumos, aproape poetic, dar infamiile sunt departe de a fi mărunte: un tată își răzbună moartea soției în timpul nașterii, crescându-și fetițele gemene până la 11 ani într-o pivniță întunecată, legate cu sfori, neîmbăindu-le vreodată și fără să le învețe să articuleze vreun cuvânt. Moșierul zonei e un dictator sinistru, îi terorizează pe săteni, pe unii îi ucide prin tortură, la rândul lui fiind ucis duminica în biserică de un lup dresat în acest scop. Primarul este împușcat de ziua națională, în fața întregului sat, pentru că refuză să-i dea mâna fetei sale încă minore măcelarului, un holtei de peste 40 de ani; doctorul satului, alt holtei trecut, chiar bătrân, șantajat de un tată vitreg să se însoare cu fiica lui, se salvează prescriindu-i și livrându-i două supozitoare cu otravă. Aristo, un simpatic escroc, este împușcat în stradă tocmai când alesese calea cea dreaptă în viață. Un taur ucide o fetiță de de opt-nouă ani, iar tatăl și cu fratele fetei omoară taurul cu cruzime, dar și jelindu-l apoi, jelind în același timp și taurul ca și pe victima acestuia. Doi vânători de căprioare nenorocoși produc panică în sat prin prezența lor de oameni înarmați până-n dinți și prin împușcarea cu sânge rece a câinilor vagabonzi de pe uliță... Drame, tragedii, atrocități – acestea nu sunt deloc ...infamii mărunte.

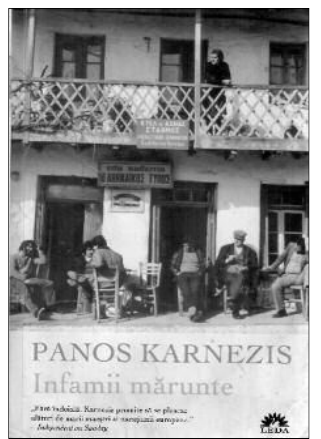
Este adevărat că pe lângă atâtea personaje feroce, există și multe altele de-o mare candoare. Cocheta fată bătrână Stella, proprietară de pensiune, își investește toate economiile în bijuterii pe care le stochează într-o casetă și își dedică tot timpul îngrijirii florilor din grădină și de pe prispă și a trupului său uzat totuși de trecerea anilor. Prin naivitatea ei, prin cochetărie și nostalgiile imaginare, ea amintește de Bubulina din *Alexis Zorba* al lui Nikos Kazantzakis. Isidoros este un tânăr păcălit de moșier cu o bucată de teren într-o râpă, pe care-și cheltuie toți banii, teren de pe care curge pământul în prăpastie când îl sapă, fiind nevoit să-l aducă înapoi cu coșul. Apoi, primește cu trenul drept moștenire de la un unchi necunoscut o iapă de curse – Istoria, pe numele ei – dar acum pensionară, care nu mai poate câștiga nicio întrecere. E sacrificată, iar carnea e împărțită tuturor sătenilor. Nektarios, un tânăr visător, tot perfecționează o „mașinărie de zburat", blindată cu pene de curcan.Se tot lansează cu ea din clopotnița bisericii și mereu cade grămadă pe caldarâm, de fiecare dată sătenii aducând doctorul să-l reanime. Numeroasele personaje sunt pitorești, Karnezis prezentându-le cu empatie, cu umor, cu ironie cordială.

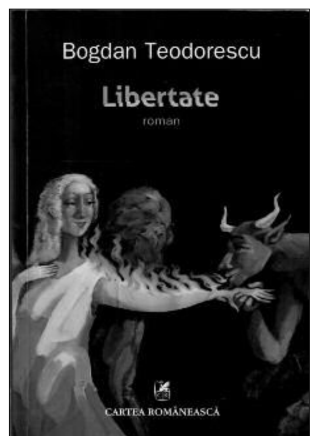
În povestirea finală – *Legenda Atlantidei* – soarta satului e pecetluită. Pentru prima oară, sătenii se unesc, își pun cu toții semnătura pe o petiție și aleg democratic o delegație pe care o trimit la prefect prin care cer să se retragă ordinul de evacuare a satului; dar, fără sorți de izbândă. Valea în care se află satul urmează să fie acoperită de lacul de acumulare al unei hidrocentrale ce va fi construită. Îndărătnicii locuitori sunt luați într-o noapte în cămăși și izmene, îmbarcați în camioane și duși la 100 de kilometri, într-o zonă aridă, pentru a-și reconstrui satul acolo. Dar, de acolo, sătenii se întorc pe jos la casele lor, pe un drum care durează câteva zile. Finalul acesta – de carte, de roman, nu de povestire – este aproape apocaliptic: „Când apele ajunseră la baraj, iureșul lor se domoli și nivelul în vale începu să se ridice, până când ajunse la streașina celor mai înalte case, la cornișa de marmură a clădirii primăriei, iar domul acoperit cu țigle al bisericii Sfântul Timotei și în cele din urmă se opri la vreun metru de clopotniță. Ceea ce nu era legat sau era prea ușor pentru a se duce la fund ieși la suprafață, unul după altul: mesele și tacurile de la sala de biliard, icoanele Apostolilor și alte părți din iconostasul distrus, o colivie mică cu un canar mort, cutia lăcuită a unei flașnete, trupul de cetaceu al proprietarului cafenelei care dormise în tot acest timp și se înecase fără să știe. Mai târziu, plutind printre rămășițele jalnice, își făcu apariția o flotilă de pagini de carte rupte. Apa întinsese tușul de pe toate, cu excepția uneia singure, pe care era scris un cuvânt stingher, cu litere șterse: „SFÂRȘIT".

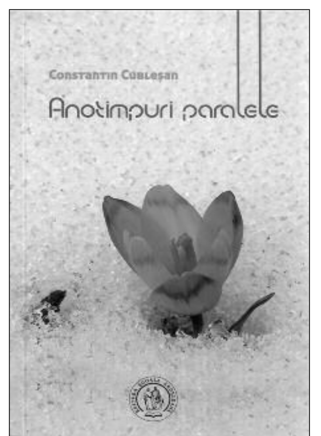
Infamii mărunte reprezintă tabloul unei lumi balcanice în deplinul înțeles al noțiunii, o lume trimițând și la Nikos Kazantzakis, și la Ismail Kadare, dar și la cea a lui Panait Istrati, o lume cu reperele morale estompate, pierdute într-o ceață de plăceri mărunte și efemere și într-o atmosferă de jemanfișism. Prin lumea aceasta, Karnezis face inevitabil trimiteri și la mitologia greacă, dar, ca orice scriitor postmodern, o face mai mult la modul aluziv și de multe ori chiar ironic. De pildă, naivii săteni cred că ar putea scoate un oarece profit din din hidrocentrala ce se construiește și din lacul de acumulare: „ - Treaba asta ar fi bună pentru negoț, spusese cârciumarul. Toți turiștii ăia care or să vină să fotografieze barajul./Arpentorii pufniseră în râs./ - Asta așa e, spuseseră ei. Singura problemă e că atunci satul vostru deja va fi avut soarta Atlantidei..."

Scriitura este simplă, de-o admirabilă suplețe, cu bine dozate note umoristice și ironice, cu fraze scurte și dialoguri tocate mărunt, cinematografic, întreaga textură fiind rarefiată, deloc încărcată de cine știe ce stufoase fraze și paragrafe cu analiză psihologică sau considerații comportamentiste. Dialogurile se desfășoară cam așa: „ – Cum arată un înger păzitor, Cassandra?/ Plictisit – ca o persoană care așteaptă autobuzul./ - Nu mă păcăli, Cassandra./ - Mă jur că așa e!/ - Părintele Yerasimos spune că să nu iei numele Domnului în deșert, Cassandra./ - Părintele Yerasimos ar trebui să știe asta. El bea sângele Domnului la micul dejun..."

Panos Karnezis e un veritabil grec occidentalizat. El creează fără cusur atmosfera satului grecesc din zona Mediteranei, dar abordarea narativă trimite la Hemingway sau la Charles Bukowski.

Alte romane primite

BOGDAN TEODORESCU – *Libertate* (*Cartea Românească*, 2016)

În prezentarea de pe coperta a patra, Horia Gârbea ne asigură că „... avem toate datele pentru o carte de succes: acțiune palpitantă, suspans, personaje puternice care-și prezintă hotărâte punctele de vedere, ironie și un final neașteptat. Dar este mai mult decât o narațiune antrenantă. Există un plan de profunzime tulburător, o privire în abisul unei societăți întocmite greșit, imprevizibilă, capabilă să distrugă vieți cu un cinism absolut. Un strat social, destinat aparent succesului, relaxat și superficial, trăiește, fără s-o știe sau ignorând pericolul, pe muchia prăpastiei. *Libertate* este unul dintre cele mai bune, dar și unul dintre cele mai neliniștitoare romane despre dilemele și riscurile existenței noastre fragile".

CONSTANTIN CUBLEȘAN – *Anotimpuri paralele* (Editura *Școala Ardeleană*, Cluj-Napoca, 2016)

Cunoscut critic și istoric literar, ca și profesor universitar, Constantin Cubleșan e deopotrivă și prozator, cu *Anotimpuri paralele* aflându-se la cel de-al cincilea roman. Georgeta Orjan, pe coperta ultimă, găsește că „o anume circulație sau un anume caracter memorabil al conținuturilor povestite se datorează talentului înnăscut al lui Constantin Cubleșan de a povesti pur și simplu. Desigur, talentul acesta merge mână în mână cu o plăcere nedisimulată de a spune povestea și, implicit, de a se desfăta cu reacțiile publicului".

Adrian Alui Gheorghe

Vidar

Ce căuta norvegianul Vidar în Thailanda?

Suflul destinului îl împinsese pînă acolo.

Cine îi determinase această translare spectaculoasă dintr-un nord al civilizației absolute într-o lume luxuriantă și lenevoasă?

Eu.

Da, eu.

Nu am crezut vreodată că doi oameni care trăiesc independent, la mii de kilometri distanță, în lumi și în culturi diferite, pot să se influențeze decisiv unul pe altul. Cine trage sforile destinului în așa hal încît nașterea mea să condiționeze destinul unui om cu care ar trebui, în mod normal, să nu mă întîlnesc vreodată? Și asta nu în condiții de război, cînd lucrurile o iau razna, cînd popoarele se amestecă, cînd zodiile se tulbură, cînd nimic nu mai este logic, ci în condiții de pace deplină.

Realitatea însăși este construită, indiscutabil, pe ficțiune. Borges o spune cel mai limpede (dacă limpezime se poate numi ambiguitatea în care ne atrage, ca într-un smîrc), în „Grădina cărărilor ce se bifurcă", acolo unde eroul se izolează fie ca să construiască un labirint, fie să scrie o carte, un roman mai bine zis: "În toate ficțiunile, ori de cîte ori un om se întîlnește cu diverse soluții, alege una și le elimină pe celelalte. Creează astfel, diferite viitoruri, diferite timpuri, care se înmulțesc, de asemenea și se bifurcă. De aici, contradicțiile romanului. Fang, să spunem, deține un secret; un necunoscut bate la poarta sa; Fang hotărăște să-l omoare. Firește, există mai multe desfășurări posibile. Fang poate să-l ucidă pe intrus, intrusul poate să-l ucidă pe Fang, amîndoi se pot salva, amîndoi pot să moară și așa mai departe...".

Mihail Bulgakov, în „Maestrul și Margareta", este de-a dreptul cinic în ceea ce privește insidioșenia hazardului și influența sa asupra destinelor care par paralele. Propoziția „Annușka a vărsat uleiul" e revelatoare pentru evoluția romanului, nu mai detaliem, pentru că vorbim între cunoscători.

Și încă un caz, aparent anecdotic, după care revenim la subiectul pe care vreau să îl detaliez. Recent, la buletinul de știri, am auzit că un sud-american a ajuns la București din greșeală, cînd ar fi trebuit să ajungă la Budapesta, dar dacă tot a ajuns și-a propus să rămînă să cunoască capitala României, în două, trei zile pe care și le putea permite. De asta a închiriat o mașină, ca să se deplaseze lejer și în primii kilometri produce un accident cu două victime. A trebuit să străbată mii de kilometri cu avionul ca să fie mîna dură a sorții pentru doi oameni obișnuiți, pașnici, din București.

Gata, trageți concluziile, eu intru în subiectul propriu zis.

Recent am primit un mesaj de la un prieten norvegian căruia îi pierdusem urma cu mai mulți ani în urmă. Mesajul venea din Thailanda, acolo unde se stabilise „cu totul". Cuvintele, în franceză, aveau toate aromele Asiei exotice.

Ce căuta norvegianul Vidar în Thailanda?

Suflul destinului îl împinsese pînă acolo.

Cine îi determinase această translare spectaculoasă dintr-un nord al civilizației absolute într-o lume luxuriantă și lenevoasă?

Eu.

Da, eu.

Cum am putut eu, un trăitor de la poalele Ceahlăului să modific destinul unui norvegian care își trăia prospera și poate banala sa viață la Oslo?

Răspunsul mă tulbură.

În anul 1995 am participat la Stockholm la o conferință organizată de proaspătul consiliu al Europei pe tema multiculturalității. Ca indivizi veniți din vreo treizeci de țări făceam exerciții pentru o gestică europeană globală, a toleranței și a bucuriei de a împărtăși propria cultură celorlalți. Manifestarea se petrecea la Rinkeby, un cartier care aduna emigranții din toate națiile la o margine a Stockholmului. Vreo două zile am luat la pas orașul. Magnific ca tot ce e nou și iese de sub orizontul imaginației. În romanul „Luna Zadar" am descris mai bine atmosfera, locurile, le-am „ficționalizat" acolo unde nu le-am înțeles. Poate că altă dată am să reiau și însemnările de atunci, pentru o carte „de călătorii", acum am să mă întorc la amicul meu norvegian.

Ultima seară a manifestării, cea de „rămas bun" a participanților, s-a petrecut în sala primăriei din Stockholm, acolo unde se decernează, an de an, premiile Nobel. Trebuie să recunosc că există un curent care furnică inima și sîngele în acea intimitate. Fiecare participant avea un minut, două să își exprime un gînd final, mulțumiri, proiecte etc. Cînd mi-a venit rîndul să mă exprim, am descoperit cu neplăcere că translatoarea mea, care „făcea oficiile" din franceză în suedeză, lipsea. O problemă de sănătate. Am mers la microfon și mi-am exprimat, în franceză, părerea de rău că nu am translator ca să le pot mulțumi gazdelor. Din mulțime s-a desprins un domn care s-a oferit să fie translatorul meu în acel moment. Vorbea o franceză impecabilă. Ulterior am aflat că studiase (și) la Sorbona. Și am spus atunci, între altele, copleșit de moment, dar mai ales de loc și ca să mai destind puțin atmosfera extrem de oficioasă, că sînt un tînăr scriitor român și în momentul în care voi lua Premiul Nobel, cum e și firesc, toți cei de față sînt invitații mei din oficiu...! Au urmat aplauzele care au fost, de ce să nu recunosc, furtunoase. Dar aplauzele s-au stins repede în mintea mea, atunci, pentru că m-am împrietenit fulgerător cu translatorul meu de ocazie. Se numea Vidar Weseth și avea o funcție importantă în ministerul culturii și integrării din Norvegia, ceva ce era echivalent cu un fel de ministru adjunct. Era un nordic tipic după vorbă, după port. După încheierea manifestării Vidar m-a invitat să îmi arate Stockholmul noaptea. Cunoștea tot ce e deasupra, dar mai ales, ce e pe dedesubt în capitala Suediei, unde făcuse, de asemenea, o parte din studii. Pe la miezul nopții, după ore întregi de vorbe plus cocteiluri, i-am stîrnit interesul pentru România. Și mi-am lăudat țara ca un ministru de externe, încît pe la o oră înaintată din noapte Vidar își sună soția, pe May Gun, îi povestește despre mine, laudă la rîndul lui România și o pune să îi promită că va accepta ca în vară să își facă, în familie, concediul pe litoralul românesc.

Ziua următoare avionul m-a adus acasă.

A doua seară Vidar m-a anunțat telefonic că își rezervase deja biletele pentru un concediu de trei săptămîni în România, în luna iunie, pe litoral, la Mamaia, la Hotel Rex, cu dorința explicită de a vedea și alte locuri. Piatra Neamț și Moldova fiind printre ele, evident.

La nivelul anului 1995 mijloacele de comunicare erau puține, vorbele spuse odată și bine și termenele se respectau cu sfințenie. Internetul, telefonul mobil plus alte mijloace de comunicare ultrarapide nu existau, dacă mai putem să ne imaginăm acum acele vremuri ...!

În iunie Vidar și familia au ajuns la Mamaia.

În fiecare seară ne vorbeam la telefon, a doua săptămînă fiind rezervată vizitei la Piatra Neamț.

Am închiriat o mașină, o Dacia break, nouță și am trimis-o după norvegienii mei, să-i aducă la Piatra Neamț, acolo unde au stabilit înaintașii că e „perla Moldovei". Nu (mai) văzuseră o „Dacia" în viața lor, iar un drum de vreo douăsprezece ore pe caniculă, fără aer condiționat, le-a adus în minte faptul că Golgota a existat.

La Neamț i-am cazat într-un apartament lăsat liber, pentru o perioadă, de niște amici. Mijloc de locomoție, ca să vedem frumusețile de neschimbat ale lumii noastre, am avut o Dacia 1300, fabricată în anul 1971, condusă de un proaspăt absolvent de școală de șoferi. Și dacă mașina nu ar fi băgat fumul de la motor în interior, în loc să-l scoată ca orice coș de fum în afară, toate ar fi fost în ordine.

Am vizitat cîteva mănăstiri, baza hipică, am făcut din plin dovada ospitalității moldovenești și românești. Fiecare zi se încheia cu un chef, la care luau parte toți amicii din zonă, invitați să vadă cum se comportă și cum arată în intimitate nordicii. Erau calzi și buni convivi.

La o săptămînă au refuzat cu îndîrjire să meargă îndărăt, la Constanța, cu aceeași Dacia break, au luat-o „apostolește" cu trenul.

Prietenia noastră a ieșit și mai cimentată.

Anul următor au venit la mare din nou, au stat o lună. Ne-am dus și noi o săptămînă, să ne întîlnim.

Anii următori, de asemenea, au convins și alți norvegieni să vină la marea noastră, se simțeau bine. Alcoolul de pe toate tarabele era un argument, mai ales că în țara lor produsul acesta era extrem de scump. O lună întreagă, zi de zi, nordicul meu (plus ceilalți, care îl însoțeau) părea să se trezească dimineața ... doar ca să se dreagă.

La cîțiva ani de la cunoștința noastră, cred că era în 1999 (sau 2000?), cînd l-am căutat la hotelul Rex, de la Mamaia, pe Vidar, acesta devenise foarte misterios, tocmai îl cunoscuse pe Costel, un taximetrist al locului, cu care făcuse planuri de colaborare pe termen lung. Ce fel de planuri? Afaceri, ceva imobiliare, plus intenția de a deschide o linie de export de vinuri pentru Norvegia. Costel însă îi spusese să nu dezvăluie nimănui planurile lor, nici măcar mie...! Am mirosit imediat pericolul și varianta escrocheriei. L-am avertizat pe Vidar că nu-i în regulă ceea ce pune la cale, am încercat să-i spun și soției sale același lucru, dar îmi era imposibil, ea nu cunoștea decît norvegiana și limbajul... zîmbetului.

A trecut vara, la Crăciun primesc un telefon de la Vidar. Era fericit, cumpărase lîngă Constanța o casă, un teren cu multă viță de vie. Exulta.

Dar cum ai cumpărat o proprietate în România, cînd legislația nu permite încă străinilor așa ceva?

A, nici o problemă, am trimis banii lui Costel și am cumpărat casa, terenul și plantația de viță de vie ... pe numele lui, mi-a răspuns senin Vidar.

I-am spus că nu am încredere în acel prieten de ocazie, taximetrist, cu care făcuse în nopțile din România turul barurilor din Constanța, prin care cunoscuse locuri cu lumină rozalie în ferestre, din cîte mi-am dat seama.

Vara următoare nu am ajuns la mare, fiind plecat pentru o lună în Franța. Vidar a venit cu familia și cu un grup mare de nordici la marea noastră, gata să le arate proprietățile dobîndite pe numele lui ... Costel.

De aici contactul meu cu Vidar s-a întrerupt. Nu am mai primit nicio veste de la el, în afara unui număr de telefon la care nu mai răspundea nimeni și a unei adrese poștale de la care nu mai primeam nici un semn, nu aveam altă posibilitatea de contact. Mai tîrziu am reconstituit, însă, urmarea poveștii.

Costel, prietenul taximetrist, am aflat mai tîrziu, nu a mai fost de găsit la Constanța de către Vidar și de grupul de nordici. Colegii lui Costel i-au explicat lui Vidar că acesta plecase din țară, primise o moștenire undeva prin Italia. Sau Germania ... ? Sau Grecia ...? Dar îl asiguraseră pe Vidar că prietenul Costel e un om serios, că va reveni, că nu era dintre cei care să îl păcălească ...! Că doar sîntem români, ce naiba!

După cura de intoxicare cu alcool de la noi, repetată an de an, Vidar al nostru dusese deprinderea și în spațiul nordic. De asta, visînd la proprietatea sa și la șuvoiul de vin din producție proprie, cu care să inunde vreun fiord din nord, Vidar a adormit într-o zi cu țigara aprinsă în pat și a luat foc cu tot cu casă. A fost salvat de pompieri. Avea arsuri pe cincizeci la sută din corp. Casa a fost mistuită în întregime.

May Gun și fetița lor, Lyn Carolyn, l-au abandonat într-un azil pentru „irecuperabili". Pentru totdeauna.

Nu mai știam nimic despre prietenii nordici, îi evocam uneori cînd rememoram un anumit timp.

Prin 2008 primesc un telefon de la o doamnă din Cluj care, ca asistent medical, lucrase într-un azil din Norvegia. Acolo îngrijise un bărbat care se recuperase greu după un incendiu. Era Vidar. Și Vidar tresărise cînd aflase că femeia era din România. I-a dat ceva repere despre mine și la prima descindere în țară femeia m-a căutat. Mi-a spus povestea lui din care am reconstituit și eu motivele dispariției sale. Din păcate femeia nu se mai întorcea la același job, găsise ceva mai motivant, în altă țară nordică. Important era, însă, că Vidar trăia.

Doamna din Cluj mi-a dat un număr de telefon, al Clinicii în care se recupera Vidar. L-am sunat. L-au adus la telefon. Am vorbit. Mai mult despre România, decît despre situația lui. L-am întrebat dacă a mai dat peste Costel, taximetristul. Nu, nu-l mai găsise, dar nu își imagina nici pe departe că amicul lui Costel l-ar putea păcăli. De ce ar face-o? Chiar, de ce? Spera ca într-o zi să ajungă din nou la Constanța, să îl întîlnească pe Costel, care să îi spună: Domnu` Vidar, uite aici avem vin din două mii și..., dincoace vin din două mii și ..., l-am pus deoparte pentru dvs. Să-l beți sănătos cu doamna, cu prietenii ...! I-am spus că da, cred că acel Costel este neliniștit că vikingul Vidar nu mai vine să își ia porția de vin, e supărat chiar că îi ține butoaiele ocupate, că nu mai are loc în beci din cauza datoriei care îi macină conștiința etc. Oare a înțeles ironia?

Peste o vreme am sunat din nou la Clinică, cred că era Paștele, voiam să îi fac o surpriză lui Vidar. La telefon voci guturale, nordice, femei și bărbați, cu care nu am reușit să leg un dialog coerent. Franceză? Nu, nu știa nimeni. ⟶

proză

Charles Bukowski

traducere din limba engleză de MARIAN BĂGHINĂ

Clubul de poezie

Clubul de poezie este unul dintre cele mai jalnice
blestemate de lucruri ce se pot întâmpla,
sindrofia unei găşti de doamne şi domni,
săptămână după săptămână, lună de lună, an după an,
îmbătrânind împreună,
citind la micile lor întruniri,
încă sperând că geniul le va fi
descoperit,
înregistrând benzi împreună, discuri împreună,
transpirând pentru aplauze,
citind, în ultimă instanţă,
doar unul altuia,
ei nu-şi pot găsi un editor din New York
sau vreunul
pe o rază de mile întregi,
dar ei citesc şi citesc
prin toate văgăunile poetice ale Americii,
niciodată descurajaţi,
niciodată luând în considerare posibilitatea că
talentul lor ar putea fi
firav, aproape invizibil,
citesc şi citesc
în faţa mamelor, a surorilor, a soţilor,
a nevestelor, a prietenilor, a celorlalţi poeţi
şi a câtorva idioţi ce s-au rătăcit
pe acolo
venind de niciunde.

mi-e ruşine pentru ei,
mi-e ruşine că trebuie să se sprijine unul pe altul,
mi-e ruşine pentru ego-urile lor ce doar şoptesc,
pentru lipsa lor de tupeu.

dacă ei sunt creatorii noştri,
vă rog, vă rog daţi-mi altceva:

un instalator beat pe aleea unei popicării,
un amator într-o finală de patru reprize,
un jocheu conducându-şi calul peste
obstacole,
un barman aflat la ultima comandă,
o chelneriţă ce-mi toarnă o cafea,
un beţiv dormind pe un prag părăsit,
un câine molfăind un os uscat,
flatulaţia unui elefant într-un cort de circ,
aglomeraţia unei autostrăzi la 6 p. m.,
poştaşul spunând un banc deocheat.

orice,
orice,
dar nu
pe aceştia.

Dinosauria, noi

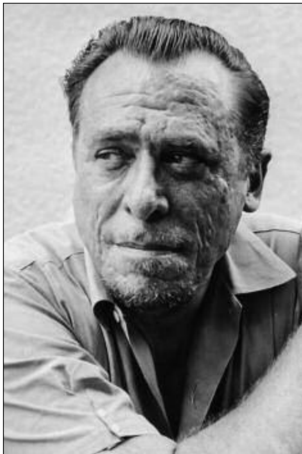
Aşa ne-am născut
Aici
Unde feţele de var zâmbesc
Unde Doamna Moarte râde
Unde lifturile se opresc
Unde peisajul politic se dizolvă
Unde strângătorul de cărucioare din supermarket are diplomă de colegiu
Unde peşti alunecoşi îşi scuipă prada alunecoasă
Unde soarele este ascuns
Suntem
Născuţi aşa
Aici
În aceste nebune războaie atent plănuite
În văzul ferestrelor lipsă ale fabricii falite
În baruri unde oamenii demult au încetat să-şi vorbească
În bătăi ce sfârşesc cu împuşcături şi înjunghieri
Aici ne-am născut
În spitale care-s atât de scumpe încât e mai ieftin să mori
Între avocaţi ce într-atât îţi încarcă nota de plată că-i
Mai ieftin să pledezi vinovat
Într-o ţară în care puşcăriile-s pline iar ospiciile se închid
Într-un loc unde gloatele ridică neghiobi la rang de eroi ai parvenirii
Născuţi aici
Trecând şi trăind prin lumea aceasta
Murind din cauza ei
Amuţiţi din cauza ei
Castraţi
Corupţi
Dezmoşteniţi
Din cauza ei
Înşelaţi de aceasta
Folosiţi de aceasta
Batjocoriţi
Înnebuniţi şi îmbolnăviţi
Abrutizaţi
Dezumanizaţi
De aceasta
Inima se întunecă
Degetele caută beregata
Pistolul
Cuţitul
Bomba
Degetele se întind spre un zeu ce nu răspunde
Degetele caută sticla
Pastila
Praful
Suntem născuţi sub termenul-limită al amărăciunii
Suntem născuţi sub un guvern dator pe 60 de ani
Care-n curând nu va fi în stare nici măcar să plătească dobânda
Iar băncile vor arde
Banii n-or să mai fie de nici un folos
Vor fi crime făţişe şi nepedepsite pe străzi
Vor fi arme şi mulţimi rătăcitoare
Pământul va fi nefolosit
Hrana va fi o răsplată din ce în ce mai măruntă
Puterea atomului va fi în mâinile celor mulţi
Exploziile vor cutremura continuu pământul
Oameni-roboţi iradiaţi se vor pândi unul pe altul
Cei bogaţi cei aleşi ne vor veghea de pe platforme spaţiale
Infernul lui Dante va părea un teren de joacă pentru copii
Soarele nu va mai fi văzut şi va fi întotdeauna noapte
Copacii vor muri
Toată vegetaţia va muri
Oameni iradiaţi vor înghiţi carnea oamenilor iradiaţi
Marea va fi otrăvită
Lacurile şi fluviile vor pieri
Ploaia va fi noul aur
Hoiturile oamenilor şi animalelor vor duhni în vântul întunecat
Puţinii supravieţuitori vor fi copleşiţi de noi şi hidoase boli
Iar platformele spaţiale vor fi distruse de uzură
Epuizarea rezervelor
Urmare firească a ruinei generale
Şi cea mai frumoasă tăcere neauzită vreodată
Se va naşte din asta
Iar soarele încă va fi acolo ascuns
Aşteptând următorul capitol.

Îmi plac cărţile tale

La coadă la pariuri într-una
din zile
omul din spate m-a întrebat:
„Eşti Henry
Chinaski?"
„Îhî", am răspuns.
„Îmi plac cărţile tale", a continuat
el.
„Mulţumesc", am răspuns.
„Ce-ţi place din cursa
asta?" m-a întrebat.
„Hm", am răspuns.
„Îmi place calul numărul 4", mi-a
spus.
Am pariat şi m-am întors
la scaunul meu...
La următoarea cursă stăteam
la rând şi acelaşi om
era în spatele meu
iarăşi.
„Cred că în cursa asta favoriţi sunt
cei de la margine", mi-a suflat el
în ceafă. „Pista e frământată".
„Ascultă", am zis, neuitându-mă-n
jur „aduce ghinion să
vorbeşti de cai la ghişeu..."
„Ce fel de regulă-i asta?"
m-a întrebat. „Dumnezeu nu face
reguli..."
M-am întors şi m-am uitat la el:
„Poate că nu, dar Eu
fac".
După cursă,
m-am aşezat la rând, m-am uitat
în spate:
nu mai era acolo.
Am mai pierdut un cititor.
Pierd doi sau trei în fiecare
săptămână.
Nu-i nimic.
Las' să se-ntoarcă la
Kafka.

Metamorfoza

a venit o prietenă pe la mine,
mi-a făcut patul,
a frecat şi a ceruit podeaua bucătăriei,
a curăţat pereţii,
a aspirat,
a spălat toaleta,
cada,
gresia,
şi mi-a tăiat unghiile de la picioare
şi părul.
apoi,
tot în aceeaşi zi,
a venit instalatorul şi a reparat tocătorul de la chiuveta bucătăriei
şi toaleta,
cel de la gaze, caloriferul,
cel de la telefoane, telefonul.
acum stau în mijlocul perfecţiunii.
e linişte.
m-am despărţit de toate cele trei prietene.
mă simt mai bine când totul e
în dezordine.
o să-mi ia câteva luni să mă-ntorc la normal:
nu pot găsi nici măcar un gândac să vorbesc cu el.
mi-am pierdut ritmul.
nu pot dormi.
nu pot mânca.
am fost jefuit
de mizeria mea.

Charles Bukowski

Aşa ne-am născut
Aici
Unde feţele de var zâmbesc
Unde Doamna Moarte râde
Unde lifturile se opresc
Unde peisajul politic se dizolvă
Unde strângătorul de cărucioare din supermarket are diplomă de colegiu

---

⟶ Am intuit, însă, că Vidar nu mai era acolo. Dar trăia? Nici asta nu îmi era foarte clar.

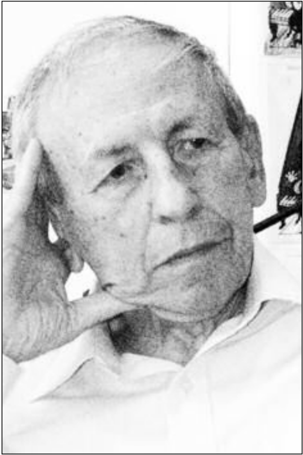
Apare, între timp, „facebook-ul" pe lumea asta, cu tot ce are el rău sau bun. Între cei care îmi cer prietenia e şi ... Vidar. Vidar? Da. În Thailanda? Da. Cum a ajuns acolo? Destinul. După plecarea romancei, care l-a îngrijit la Clinica din Oslo, în locul acesteia a fost angajată Darunee, o tailandeză minionă, frumoasă, caldă. Aceasta se ataşează de Vidar, îi pipăie sufletul bun, ingenuu. Că nordicii aşa sunt, ingenui, habar nu au să mintă, să fure, să delaţioneze. Darunee îl convinge pe Vidar că sechelele de pe urma incendiului şi a intoxicării cu fum pot fi tratate cu adevărat după metode asiatice, cu plante şi decocturi specifice, doar în Thailanda. Vidar nu ezită, o urmează pe Darunee pe care o cere şi de nevastă. Tratamentele aplicate de Darunee şi de familia ei, extrem de numeroasă, au făcut minuni, Vidar este restabilit în totalitate. A lăsat deoparte alcoolul, în lumea în care a intrat nici nu prea se pune problema. Deşi, cînd mai comunicăm pe „mess", îşi aminteşte de raiul ... alcoolului, din România. Regretă acea perioadă? De ce să regrete, face parte din destin. Deşi, îmi spune Vidar, cînd ajungi în România, te simţi, nu ştiu cum, român. Cel puţin el aşa se simţea ...! Aici îmi amintesc vorba lui Mircea Vulcănescu, care zicea: „Dacă printr-o calamitate poporul român ar dispărea şi ar veni altă populaţie în acest spaţiu, s-ar transforma tot în poporul român". Prin Vidar am dovada. Îi zic: Vidar, dacă nu ne întîlneam atunci, în 1995, la Stockholm, cînd ai decis emoţional să vii în România, poate că viaţa ta avea altă turnură. Mă simt chiar vinovat că i-am deturnat destinul... Nu înţelege. E din categoria celor care cred că viaţa nu are decît o singură turnură, cea care te scoate dintr-o zi şi te aruncă în alta. Atît. Restul e speculaţie. I-a vorbit mult lui Darunee despre România şi acum ar vrea să mai facă o vizită încoace. Accept? Accept, evident. Deşi mi-e teamă că, din nou, se va simţi român. Şi dacă se va simţi român, îmi va fi greu să răspund pentru urmări. Să fie o fatalitate?

Dacă daţi un clic pe numele lui Vidar, pe internet, îi veţi descoperi chipul. E un viking pe care pare că nu-l mai încap mările.

Piatra Neamţ, 10 august 2017

traduceri

Marin Ioniţă

Pauză. Intermezzo. Defilează animalele din menajerie. Ursul pe trotinetă. Un maimuţoi călare pe o minge uriaşă, rostogolită fără noimă. Şarpele boa înghite un curcan, cu fulgi cu tot. Un porc mistreţ sapă o scorbură într-o salcie plângătoare. Plopul face mere. Răchita, micşunele. S-a urcat scroafa în copac. Fachirul spintecă fata. Poneiul trage vagoanele.

proză

Circul mare

Circul mare. O dată în viaţă. Nu pierdeţi ocazia ! Trapez. Zburători. Prinzători. Fete la frânghie. Fără plasă. Înghiţitori de săbii. Ventriloci. Paiaţe. Saltimbanci. Bufoni. Omul cu cap de câine. Dansatori pe sârmă. Femeia cu barbă. Maimuţa călare. Calul de mare. Balena albastră. Canibalul. Ursul pe trotinetă. Lei. Tigri. Elefanţi. "Vopsit e gardul, înăuntru-i leopardul!" Porumbei în joben. O dată în viaţă. Locuri nelimitate. Pe scaune şi în picioare. Alămuri. Trompete. Tobe mari. Tobe mici. Bum – bum - bum ! Urcă lumea pe rampă. Planul înclinat, o treaptă spre cer. Spre nu se ştie unde. Spre altă lume.

Lume – lume...

Urc scara. Cu iubita mână-n mână. Să ne deconectăm, să ne distrăm, să ne amuzăm. Că de-aia e circ pe pământ... Bufetul "La trei sarmale". Alături, masaj erotic. Trai pe vătrai...

În arenă dau năvală fetele din balet. Aproape goale. Cefe, umeri, picioare. Şi ei. Tineri. Viguroşi. Pantaloni strâmţi, umflaţi între picioare. Busturi de statui. De bronz patinat. Sar. Chicotesc. Râd. Ei le saltă. Le aruncă. Parcă zboară. Fetele. Hora lor peste capetele băieţilor. Alunecă de-a lungul lor. Se rostogolesc. Fac tumbe. Merg în mâini. Se târăsc pe pântece. Ca şerpii. Ca şerpoaicele. Mute. Numai zâmbete. Ţâşnesc. Li se aruncă la piept. Se încolăcesc. Şi iar se aleargă. Şi iar se-nvârtesc. Şi eu, în scaun, ameţesc. Se îmbrăţişează. Se sărută. Triumf. Spărgătorul de nuci. Iubita mă strânge de mână. Moartea lebedei. Ultimul fior. Ultimul cutremur. Ultima zvâcnire. Tăcere. Undeva, un dangăt de clopot.

Circul mare. O dată în viaţă. Ventrilocul. Burta enormă. Buzele lipite. Voci în addomen: *« Ce ai în burtă ? » « Rahat ! » «Ce mult ai mâncat !"*...

Se luptă. Să-l înghită. Ventrilocul pe bufon. Îşi cară la pumni. Se răsucesc. Se tăvălesc. Se lovesc fund în fund. Râde lumea de se sparge...

Fachirul. Aşează fata într-o cutie. O taie în două cu fierăstrăul. Îi îndepărtează cele două jumătăţi, capul într-o cutie, picioarele la câţiva metri. Le aruncă într-o ladă. Gesturi magice. Fata saltă capacul. Mai veselă, mai frumoasă. Nu şi-a pierdut decât o parte din veşminte. Dar îi stă bine. Maestrul explică : Nu a fost dec\t o aparenţă, o iluzie, o magie. Şi alt număr . Epocal. De data aceasta, fata adormită chiar pluteşte pe deasupra oamenilor şi a lucrurilor. Pentru a dovedi că nu este susţinută, fachirul plimbă un cerc de-a lungul trupului adormitei.

" Unde eşti, iubita mea ? Să nu mă părăseşti ! Să nu pluteşti ! Să nu mă laşi fără tine!" Iubita mea . Chiar a aţipit cu capul pe umărul meu !

Omul care înghite săbii. Una, două, trei, cum de vor fi având loc pe beregata lui ? Că sunt absolut adevărate, nicio îndoială. Ni le-a dat să le trecem din mână în mână. Lamă cu două tăişuri. Ascuţite... Şi tot el este circarul care scoate flăcări pe gură şi pe nări. Ca un balaur. Şi panglici. Colorate. Zeci şi zeci de metri. Le adună într-o pălărie. Le dă foc. Zboară un papagal. Care se aşează pe o vergea şi cârâie : *"Nenorociţilor!"*

Şi mai zboară un stol de porumbei. Albi. Puritate. S-a spălat lumea de păcate. *Urlă leul în cuşcă*...

Cavalcadă de cai. Cu şaua pe ei. Aleargă în cerc, nemânaţi de nimeni.

Amazoanele. Fetele cu săgeţile. Şi cu suliţele. Cu pletele pe umeri. Cu pieptul gol. Cele care îşi ucid dimineaţa amanţii desfătărilor de noapte. Pe cine vor să momească ? Pe cine să cucerească ? Amanţi de o noapte ? Decapitaţi în zori ? Sacrificaţi pentru o patimă la al treilea cântec al cocoşilor ?" *„Iubita mea, ţine-mă bine!"*

Urlă leul în cuşca animalelor sălbatice. Boxa ţinută în umbră. Se trage de pe ea draperia. Gard de drugi de metal la un cap de tunel care duce la menajerie. Trei trepiede pentru tigri. Alte trei pentru lei. Animalele aşezate pe coadă. Aşteaptă. Mârâie. Clănţăne din fălci. Îşi arată colţii. Se ling pe buze. Îşi zburlesc părul pe grumaz. Ghearele ascuţite, gata să sfâşie.

Saltă capul. De parcă ar bate vântul. Apare ea. Din plafon. Într-un scaun aurit, cu funii argintii. În sunet de fanfară. La vârsta femeii care a ajuns pe culmea înfloririi. Un Neptun al mărilor în chip de femeie. Un coif mai mult imaginar. Şiraguri de scoici şi de perle la gât, pe piept, până dincolo de ombilic. Peste sânii goi. Carnea albă. Bine aşezată pe trup. Nici slăbănoagă, nici durdulie. Cum îi stă mai bine. Într-o mână, tridentul cu dinţii ascuţiţi. În cealaltă , un bici.

Coboară pe picioare. Trece pe la fiecare animal. Îl salută. Pe leul rege. Cu mâna în coama lui. Îl scarpină sub bărbie. Dobitocul îşi dezveleşte colţii. Parcă ar vrea chiar să muşte. Mă tem. Dar un vecin din spate ne linişteşte binevoitor. *"Nu vă temeţi, are colţii scoşi! Ăştia pe care-i vedeţi sunt puşi de formă!Mai moi decât boabele de fasole. Nici ghearele nu-i sunt adevărate!" Vă mulţumim! Dar nu era nevoie..."*

Doamna se aşează într-un colţ, pe un scaun, aproape neobservată, nu ştiu de ce resemnată...

Pauză. Intermezzo. Defilează animalele din menajerie. Ursul pe trotinetă. Un maimuţoi călare pe o minge uriaşă, rostogolită fără noimă. Şarpele boa înghite un curcan, cu fulgi cu tot. Un porc mistreţ sapă o scorbură într-o salcie plângătoare. Plopul face mere. Răchita, micşunele. S-a urcat scroafa în copac. Fachirul spintecă fata. Poneiul trage vagoanele. *"Totul este iluzie" zice vecinul...Fata a crescut în circ. Mama zbura, tatăl dresor. A luat de mică lecţii de muzică şi de balet. Institutul de Teatru, Secţia Actorie şi Regie. În liceu, a făcut o pasiune pentru biologie. În paralel, Facultatea de Ştiinţe Naturale. S-a specializat în străinătate şi şi-a luat Doctoratul în psihologia animalelor. Pretinde că a ajuns unde n-a pătruns încă nimeni. Susţine că poate să comunice cu animalele direct, de la creier la creier, printr-un limbaj neverbal. Publică studii. Participă la Congrese Internaţionale. Ar putea oricând să se retragă la o catedră universitară. Dar ar fi ca şi cum s-ar retrage la o mănăstire. Sub glugă. În rasă monahală...Carnea ei albă, umerii rotunzi, sânii obraznici, şoldurile, coapsele, genunchii, pulpele, trupul tot topit în noaptea de sub veşmintele negre. Aşa cum se află, într-un costum părelnic de baie, simte că trăieşte în spaţiul liber, în timpul care trece. Copil mereu născut, în Universul nemărginit."*

Hei, unde te-ai dus? Îmi las neterminată ţesătura de gânduri. Iubita mea e prea frumoasă. "Sunt aici!" Îi pun mâna pe celălalt umăr şi o trag spre mine. Se lasă moale pe pieptul meu. Suntem prea tineri ca să nu ne trăim clipa ! Mâine, cine ştie ?"Eu sunt leul ! » O sărut pe gât. O muşc uşor, cu freamătul buzelor. "Te mănânc!" "Mănâncă-mă!" Aş vrea s-o sorb pe toată în mine...

"Mai stăm ?" "Cum să pierdem finalul ? » O pată roşie îi rămâne deasupra carotidei. « Vampirule ! » Vecinul din spate stă aplecat să ne dea informaţii suplimentare. *„Refuză carnea crudă şi însângerată!" „Să nu-mi spuneţi că leul a devenit vegetarian!"*

"Doar pe jumătate! Mănâncă chifle, pârjoale, terci, bulioane, amestecate şi îngroşate cu zarzavaturi!" Escrocul ! L-am prins ! Îşi strecoară privirile pe sub bluza iubitei mele, care nu poartă sutien! Lasă-l să se bucure şi el !

Pârjoale, chifle. Îmi lasă gura apă. Ce-mi vine ?

Leul şi dresoarea. Animalul şi savanta. Titluri mari în ziare. Pe afişe. Pe ecranele televizoarelor. Pe coperţile cărţilor. Dar ce ştie animalul ?

Dacă cei doi comunică prin fluid, ce îşi spun ? Bucuria, tristeţea, durerea, grija, speranţa ? Altceva ? Simţăminte materne ? Filiale ? Legături fraterne ? Şi nu cumva, câte ceva mai scapă şi pe afară ? Ce mi-a venit cu chiflele şi pârjoalele ?

Pauză. Doamna îşi permite să-şi lase gândurile slobode...Câteva minute şi încă un succes de răsunet. Încă unul. Flori, felicitări, purtată pe braţe, jurnalişti, paparazzi...De mâine, pregătiri pentru spectacolul următor. Invitaţii. Comenzi. Contracte. Şi tot aşa. Şi nimic altceva. Undeva, la orizont, îşi arată colţii singurătatea. Fără familie, fără copii, fără dragoste de bărbat. Trupul ei care musteşte de pofte. Înăbuşite, simţurile, cu aripi retezate, sclavă a succeselor fulgerătoare. Departe, şi nu prea departe, un pat într-un azil. Leul, o amintire. Cu leşul târât din arenă de hingherii care îl vor jupui ca să-i umple pielea cu vată, cu rumeguş, cu paie şi cu iarbă de mare şi s-o expună într-o încăpere rece de muzeu.

Doamnelor şi domnilor! Poftiţi în sală!Luaţi-vă locurile! Începe a doua parte a spectacolului din această seară! Vă avertizăm că vor fi momente care să vă afecteze starea emoţională! Este chiar directorul în persoană. Însoţit de fachiri şi de un acrobat, suprema garanţie.

În spatele lor, gloata. Toată lumea e de faţă. Gong. Fanfara atacă. Din toate instrumentele. Goarnele. Trompetele. Flautele. Clarinetele. Talerele. Timpanele. Tobele mari. Tobele mici. Pianul. Se bat sunetele în urechi. În tâmple. În porii pielii. În măruntaie. Uvertura. Trebuie să se întâmple ceva cum nu s-a mai pomenit. Se sting luminile în sală. Zeci de reflectoare incendiază cuşca cu fiare. Primul tigru se supune greu comenzilor. Biciul plezneşte. Tridentul este gata să înţepe. Sare, totuşi, prin cercul de foc. Şi îşi primeşte lacom răsplata. Bucata de zahăr din palmă. Cam la fel se întâmplă şi cu ceilalţi tigri. Cu leii. Regele trece elegant prin cercul aprins. Flăcările îi ating părul. Sar scântei. Dar el mai trece încă o dată prin foc. Un supliment oferit spectatorilor aflaţi în extaz.

Tăcere absolută. Doar un taler de aramă zbârnâie uşor, ca un zumzet de albine. Dresoarea pune jos biciul şi tridentul. Îl sărută pe bot pe leul bătrân. El îşi freacă fascinat capul pe pieptul femeii. Îi deschide fălcile. El se lasă supus. Gura enormă. Doamna îşi vâră capul până la umeri. Iubita mea mi se culcuşeşte în braţe. Ne-am oprit respiraţia. Ne sufocăm. Ne sare inima din piept. De ce zăboveşte atât ? Poate a intrat cu gândurile acelea negre neterminate ? Un pat de azil, un trup de leu târât să fie împăiat. Iar fiara, ne vede şi ea ? Pompierului îi tremură mâna pe furtunul cu apă sub presiune. Omului cu arma, degetul pe trăgaci...

Clipa fatală...Peste boxa cu drugi de fier se trage prelata. Urletul dezlănţuit al fiarelor. Focuri de armă. O sirenă de ambulanţă.

Panică generală. Sar spectatorii peste scaune. Se calcă pe picioare. Ţipă copiii. Vacarm. Coşmar. Nebunie.

" Staţi pe locurile voastre! Staţi pe locurile voastre!" Şi o altă voce : *« Staţi pe loc! Staţi pe loc! Staţi pe loc!"* Dar cine să asculte ? *„Oameni buni! Oameni buni!Oameni buni!"* E directorul. Cu fachirul. *„Ascultaţi! Nu s-a întâmplat nimic de temut! Un număr reuşit al fachirului şi atâta tot! Fantome. Năluci. Iată leul!"* Ne arată un căţel din pluş, mare cât o pisică. *Şi aceasta e victima*...O păpuşă din cârpe, cu ochi de mărgele. Fachirul v-a hipnotizat...*Spectacolul continuă ! Să cânte muzica! Corul şi baletul în arenă!...*

Fragmente. Secvenţe din Aida, din Traviatta, din Nabucodonosor, din Contesa Maritza...Din Voievodul Ţiganilor...

Dar se transformă într-o horă mare. Cu strigături. Cântăreţi. Balerini. Dansatorul pe sârmă. Saltimbanci. Paiaţe. Bufoni. Ventrilocul. Decoratorii. Electricienii. Cizmarii. Croitorii.

Şi spectatori. Cât pot să încapă. Bătrâni. Copii.

Toată lumea râde, cântă şi dansează.

Undeva, un dangăt de clopot!...

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Un umanism tragic

Textele incluse de Horia V. Pătrașcu în volumul *Pustiul binelui* (Ed. Eikon, București, 2017) sunt exact ceea ce spune subtitlul: *eseuri filosofice*. Termenul "eseu", cu o tradiție venerabilă ilustrată de mari nume ale culturii europene, s-a banalizat în contextul școlii actuale, unde până și copiilor din ciclul gimnazial li se cere să "facă" un eseu despre orice. Sunt ignorate în această democratizare a eseului două condiții esențiale ale genului: o cultură bine asimilată și de aceea trecută în subtext și o inteligență sclipitoare ce conferă libertatea de a aborda dezinvolt și provocator marile teme existențiale: viața, moartea, iubirea, tragicul... Horia V. Pătrașcu le îndeplinește pe ambele, stilul său clar, argumentativ fără scorțoșenie academică, precum și capacitatea de a realiza asociații imprevizibile între idei sau imagini provocând cititorului acea satisfacție senină venită din dobândirea unor înțelesuri bănuite dar încă neexprimate. Prin demonstrații și explicații care conving fără să constrângă, datorită relevantelor exemple concrete, reale sau imaginate, autorul ajunge la concluzii îndepărtate de prejdecățile sau judecățile noastre obișnuite, reușind un efect, cel puțin momentan de eliberare (catharsis). Reflecțiile sale trezesc aproape inevitabil reflecția proprie prin punerea în față a unor probleme care, indiferent de soluțiile autorului, ne privesc.

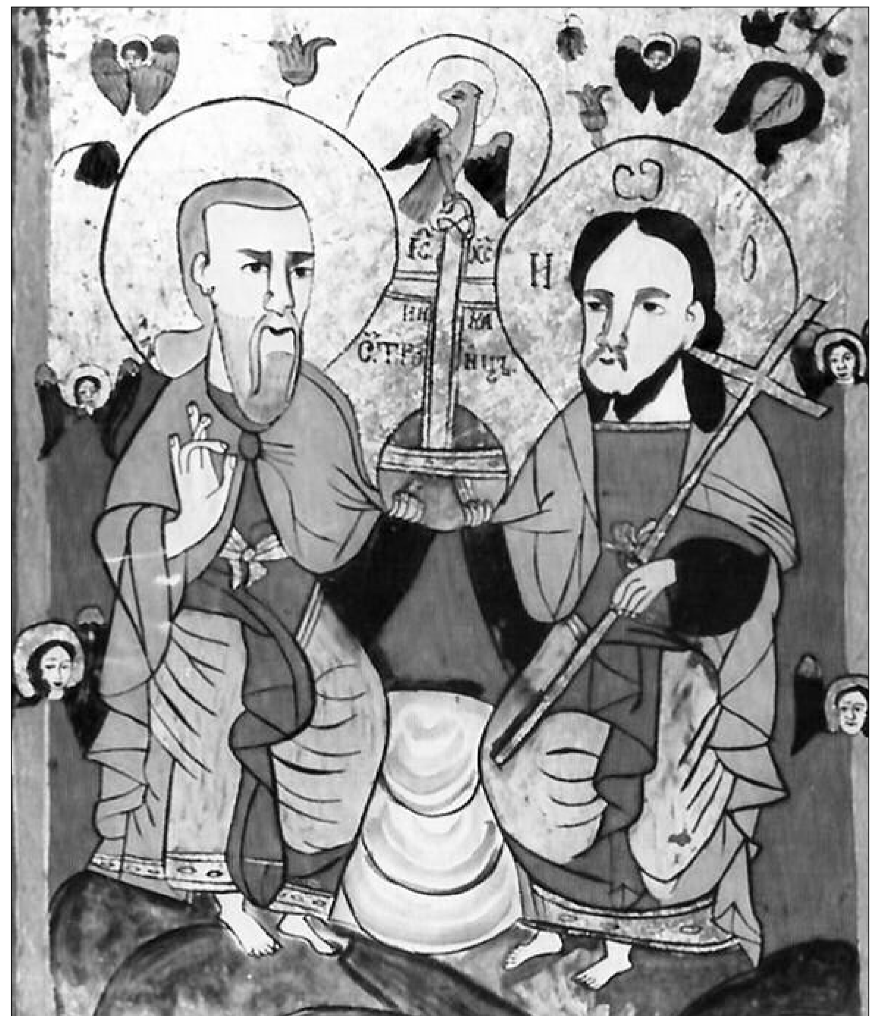
Primul eseu intitulat *Filosofare sau origami?* pledează pentru menirea principală a filosofiei, care trebuie să fie chiar filosofarea cu privire la lumea în care trăim și nu la cărțile sau ideile altora. Filosofia, susține autorul, este ca și medicina o artă terapeutică, nu doar teoorie, ci și acțiune asupra vieții. Diversității acesteia îi corespunde diversitatea tematică a eseurilor lui Horia V. Pătrașcu, despre care ne putem face o imagine consultând cuprinsul, drept care nu voi face o enumerare, ci o remarcă generală: atât prin stil, cât și prin ideile puse în joc, autorul se situează mai degrabă în descendența lui Camus, decât a lui Cioran, căruia i-a consacrat una dintre cele mai remarcabile exegeze în *Terapia prin Cioran. Forța gândirii negative*. Evident, sursele gândirii sale sunt multiple, pe lângă cei doi se simte și Nietzsche, Dostoievski sau Freud, dar toate aceste influențe și altele sunt topite într-o viziune proprie, pe care aș defini-o ca *umanism tragic*, sintagmă pe care voi încerca să o lămuresc în cele ce urmează.

"Omul vrea să cunoască, să fie fericit și să-și îndeplinească destinul numai într-atât cât să știe că moare. Adevărata conștiință a morții - și dacă într-adevăr a fi conștient înseamnă a fi conștient de moarte, putem spune că adevărata conștiință este o conștiință tragică". Pasajul citat conține în opinia mea credo-ul profund al autorului, în virtutea căruia nu ezită să deconstruiască diversele stratageme prin care mentalul colectiv, ideologiile politice sau religioase, dar și comoditățile fiecăruia dintre noi ne fac să ocultăm conștiința tragică. Multe dintre dorințele, acțiunile, stările, opiniile pe care le considerăm naturale, firești, se dovedesc sub lupa dezvrăjitoare a autorului a nu fi deloc așa. Cine s-ar fi gândit câtă comandă socială există în tendința actuală de a avea cât mai puțini copii? După lectura primelor texte eram tentat să-l iau pe Horia V. Pătrașcu drept un rousseauist, un apologet al stării naturale nefalsificate de societate. (Ce-i drept accente ecologiste există în aceste eseuri). Avansând cu lectura mi-am dat însă seama că după asimilarea "hermeneuticilor suspiciunii", a filofofiei lui Nietzsche și a psihoanalizei freudiene în special, el știe că până și ideea de stare naturală este tot un construct artificial, cultural. Și atunci cum să mai putem regăsi naturalul, firescul din noi și dintre noi? Răspunsul pare simplu, dar după părerea mea prin el Pătrașcu regăsește spiritul filosofiei antice și moderne deopotrivă: trebuie să trăim în conformitate cu ceea ce ne dictează rațiunea. Deși comandamentele rațiunii (atât morale, cât și logice) nu ne pot conduce în paradisul pierdut, natura sau Grădina Edenului, ne pot totuși feri de infernurile ce ne distrug umanitatea: al hipertehnologiei ce ne face inutili, al neoliberalismului cu premise darwiniste, al hedonismului deșănțat ce ne privează de sensurile spirituale ș.a. Umanismul tragic sub care plasam eseurile lui Horia V. Pătrașcu înseamnă afirmarea omului și a vieții în contextul conștiinței morții și a pericolelor ce ne pândesc. Dintr-o astfel de perspectivă unul dintre scopurile principale ale creațiilor culturale este trezirea omului la conștiința propriei finitudini, pe care nu o are în mod natural, căci numai plecând de aici el va putea să-și realizeze potențialitățile. Miza politică a eseurilor se profilează prin contrast cu mentalitățiile corectitudinii politice: înlocuirea iubirii pasionale cu sexualitatea, legitimarea și extinderea morții voluntare (eutanasia), hedonismul acultural și anticultural, distrugerea limbii și a învățământului și astfel chiar a bazelor democrației, sterilizarea psihologică realizată de modelul consumist.

"Dacă am fi puși să definim rațiunea, scrie Horia V. Pătrașcu, nu am găsi altă soluție decât aceasta: nebunia de a te opune morții". În alți termeni, a te strădui să trăiești conform rațiunii a fost, este și va fi un act de eroism moral, atât de multe sunt obstacolele ce i se opun. Unul dintre cele mai perverse este chiar iraționalismul rațiunii comunicatoare la putere astăzi. Nu știu dacă Horia V. Pătrașcu este de acord cu Descartes că rațiunea (ca facultate naturală a omului, nu în variantele ei artificiale) este lucrul cel mai bine împărțit din lume, dar ideea că trebuie o îndrumare pentru buna ei folosire - aceasta ar fi filosofia - este și a sa. Și pentru că tot l-am amintit pe întemeietorul filosofiei moderne, îndrăznesc să afirm că eseistul român face figura unui cartezian ce abordează teme ale contemporanului și adversarului autorului *Discursului asupra metodei*, Blaise Pascal. Dacă autorul *Cugetărilor* considera că rațiunea trebuie să se supună credinței, convingerea lui Horia V. Pătrașcu este inversă. De aici anumite idiosincrazii și neînțelegeri în legătură cu creștinismul, dar care sunt în logica umanismului său tragic, apropiat prin tradiție de păgânismul antic grecesc.

Una dintre cele mai importante realizări ale acestei culegeri de eseuri este revalorizarea unor concepte și concepții pe care istoria recentă le-a trecut în uitare, le-a compromis sau le-a golit de substanță: rațiune, umanism, tragic, dar și iubire, libertate, viață. Toate reînvie strălucitoare de sub colbul prejudecăților de tot felul. În scopul acestor renașteri este necesară bineînțeles și operația de demolare a unor false înțelegeri, dar demersul nu rămâne doar negativ. Nu pot fi de acord cu niciuna dintre tezele lui Sorin Lavric din prefața intitulată *Inteligența sardonică*. Chiar adjectivul sardonic este inadecvat spiritului de simpatie cu cei năpăstuiți, ce răzbate din câteva eseuri scrise de pe poziția unui om de stânga, însă nu o stângă doctrinară, ci, cum spunea Petre Țuțea, una pornită din inimă. La întrebarea celebră dacă iubește mai mult oamenii sau ideile, Pătrașcu ar răspunde, sunt convins, oamenii; și aceasta tocmai fiindcă spiritul său debordează de idei.

De asemenea nu subscriu nici la opinia prefațatorului că inteligența eseistului ar fi esențialmente polemică, deci nu constructivă, sfârșind în mizantropie și care deși ne încântă estetic, ne descurajează moral, golindu-ne de entuziasm.

Dimpotrivă, Horia V. Pătrașcu nu este doar un dialectician ce vânează contradicțiile fie și pentru a le depăși în plan teoretic, ci le asumă într-o tensionată sinteză existențială; apoi, nu este, am încercat să arăt prin ideea umanismului tragic, un mizantrop, dimpotrivă; în plus, pledoaria sa pentru adolescență ca stare ce trebuie menținută pentru a rămâne vii este și una pentru entuziasm fără de care, cum spunea Brâncuși, suntem deja morți. În ceea ce privește stilul, calificat de Lavric de o "concizie ce merge până la zgârcenie expresivă", mie mi se pare nu sec, ci precis, cu nuanțe ce se pliază foarte bine pe idee și nu lipsit pe alocuri de umor. Îl invit de aceea pe cititor să savureze farmecul unei gândiri consecvente, surprinzătoare până la paradox, în stare să evite capcanele locurilor comune, a stereotipiilor sau schemelor ideologice la modă, într-un cuvânt vie precum viața pe care o iubește și o afirmă necondiționat. De mult o carte n-a mai avut asupra mea un efect atât de reconfortant.

Constantin Cubleșan

ISTORIA LITERATURI ROMÂNE VECHI (Ovidiu Pecican)

Ovidiu Pecican e ferm în atitudinea sa de a recupera o atare vechime, după modelul atâtor altor literaturi europene care nu-şi limitează originile la condiţionarea scrisului beletristic modern. Așa bunăoară, polonezi își afirmă începuturile literare în secolul al X-lea, ungurii în secolul al XI-lea, literatura bulgară începe în secolul al IX-lea, literatura rusă în secolul al X-lea, sârbii în sec. al XII, numai românii „conform lui Nicolae Manolescu, începem să avem literarură abia la jumătatea secolului al XVII-lea".

Predarea literaturii române vechi, într-un curs ţinut la Universitatea Clujeană, îi prilejuieşte lui Ovidiu Pecican o abordare oarecum insolită, ce nu ţine seama (decât într-o mică măsură) de linia tradiţională a comentariilor practicate, în general, de istoriografia noastră de specialitate („Această lectură este, de fapt, în răspăr cu cea tradiţională"). În general se avea în vedere cercetarea textelor vechi abia de prin secolul al XVII-lea, cu mereu controversa dacă textele bisericeşti pot fi considerate, sau nu, între operele propriu-zis literare. De data aceasta (**Istoria literaturii române vechi**, vol.1-2, Editura Avalon, Cluj-Napoca 2014) avem surpriza (?!) de a urmări o coborâre în timp, în Evul Mediu Românesc, mult mai adâncă, fără emfaza de odinioară a protocroniştilor, pe suportul documentar („contextul istoric") al afirmării neamului românesc (valah, vlah) în această parte de lume, la întretăierea latinităţii cu lumea slavă, dezvoltându-se între ortodoxie şi catolicism. „Să vorbeşti despre literatura română veche în partea ei medievală – ţine să precizeze într-un **Cuvânt înainte**, Ovidiu Pecican – exprimată, cum se ştie, în strai slavon, dar prin aceasta cu nimic mai puţin română – este ca şi cum ai plonja jungian, în... subconştientul colectiv. Nu doar pentru că există prezumţia – şi, pentru destule, chiar certitudinea – că o mulţime de opere s-au pierdut definitiv şi fără urme, iar altele se lasă cu greu reconstituite, aproximativ şi doar parţial, prin coroborări de fragmente şi rezumate sumare (...) Nici numai fiindcă majoritatea autorilor textelor au rămas necunoscuţi şi nu se lasă nici măcar localizaţi cu precizie. Ci mai ales pentru că nimeni nu asumă lucid existenţa acestei literaturi, toată lumea crede că este vorba de o extravaganţă protocronistă întârziată şi, în imediată consecinţă, se socoteşte decent să se tacă despre aşa ceva". Apoi, în continuare:„Departe de mine gândul de a inventa parcursuri istorico-literare neprobate de documente, numai din nevoia de a legitima o literatură ca a noastră, socotită de mulţi – de la E. Ionescu la Nicolae Manolescu – mică şi marginală ori întârziată şi neglijabilă pentru Europa. Pot scrie foarte bine în cadrele lingvistice şi culturale româneşti şi fără a propune naraţiuni despre un «a fost odată...», care regăseşte rafturi ignorate de carte manuscrisă... Trei decenii de cercetări şi verificări istorice mă obligă să iau însă în seamă evidenţa unei istorii dinaintea primei noastre modernităţi (...) scoţând-o la suprafaţa conştiinţei publice actuale printr-o hermeneutică nu tocmai la îndemână şi deloc improvizată".

Adăugând: „Despre dimensiunea medievală a literaturii noastre vechi este vorba în paginile ce urmează, măcar dintr-un impuls de punere în acord a istoriei noastre literare cu altele, străine (...) În fond, tensiunea dintre latiniatea noastră lingvistică şi aparteneţa la creştinătatea ortodoxă ne defineşte, ne particularizează şi ne dă o aşezare culturală inconfundabilă".

Demersul evaluativ al lui Ovidiu Pecican se aşează pe firul riguros al evoluţiei istorice a neamului nostru, a limbii şi a credinţei. Relaţiile cu Bizanţul şi cu Occidentul catolic, în egală măsură, stau la baza cercetărilor sale din care se desprind ca viabile opere istoriografice (pierdute unele, altele recuperate parţial) cu valenţe literare („aici literatură înseamnă text istoric, preponderent narativ"), capabile a da măsură preocupărilor culturale ale elitelor vremii:„Cultura livrescă a sec. al XI-lea – al XVI-lea a fost opera unor profesionişti, a unor specialişti cu formaţie cărturărească". Urmând această idee, Ovidiu Pecican are în vedere mai ales miturile, legendele, baladele, cântecele de gestă, toate acestea constituind producţii ale literaturii culte („prin literatură cultă ar trebui, probabil, să se înţeleagă suita operelor care, pe de o parte, s-au păstrat în scris, cu o identitate mai mult sau mai puţin precisă /datare, paternitate, tradiţie manuscrisă măcar în parte elucidate/, iar pe de alta, a operelor cu circulaţie în rândul mediilor «înalte» /aristocraţie, burghezie înaltă/, calificate în materie de scris-citit"). E un demers de antropologie literară, în fond, luându-se în considerare multitudinea de canale culturale ce şi-au avut aportul în configurarea culturii noastre medievale.Toate însă deduse din mişcarea evenimentelor istorice pe care le-au reflectat. Ele relatează despre confruntări războinice, despre eroi ce acced în legendă etc, drept pentru care istoricul literar are în vedere texte ce se referă chiar la începuturile coagulării noastre etnice, din epoca imperiului valah sud dunărean şi încă de mai înainte, venind într-un soi de trecere în revistă, descriptivă şi analitică, până în ajunul modernităţii civilizaţiei noastre.

E limpede că „zorii literaturii române" stau încă într-un soi de semiîntuneric dar „scrisă şi/sau nescrisă, literatura n-a putut lipsi nici din viaţa etniei noastre chiar de la apariţia sa pe scena istoriei". E consacrat astfel un capitol sfârşitului de secol al XII-lea privitor la hagiografia şi politica în Vlaho-Bulgaria Asăneştilor, un altul mitologiei antice pătrunsă în ţinuturile de până la nordul Dunării (sec. al XIII-lea – al XV-lea), cu literatura istorică cvasi-românească „de tipul **Alexandriei** şi **Războiului troian**", cu „scrierile apocrife şi unele opere din istoria profană" ca **Alexandria**, **Istoria Troiei**, **Varlaam şi Ioasaf** ş.a.m.d., oprindu-se cu mare insistenţă asupra **Cântecului de gestă al lui Roman şi Vlahata** („Începând cu finalul secolului al XII-lea – pentru sudul Dunării – şi cu prima parte a secolului al XIII-lea – pentru nordul Dunării – există probe ale circulaţiei printre români, pentru români /dar şi pentru un public mai larg/ a unor naraţiuni istorico-legendare despre originile neamului şi despre întemeietorii Roman şi Vlahata /sau Olaha/. Sigur că este greu de spus dacă naraţiunile respective sunt un produs cult sau popular şi dacă ele au circulat sub forma exclusivă a unor texte scrise ori au fost iniţial recitate, rostite. Nu ştim nici dacă e vorba de nişte poveşti în proză. Indiciile sunt prea sărace în acest sens, iar tehnica conjecturilor, aplicată prudent, nu permite relevarea indubitabilă a caracterului acestor legende /.../ succesul acestei legende a originilor româneşti se întinde – în spaţiu şi timp – până în Maramureşul secolelor al XIV-lea – al XV-lea şi în Moldova primei jumătăţi a secolului al XVI-lea /.../ în orice cvaz, **Cântecul de gestă despre Roman şi Vlahata** pare să fi existat, conform consemnărilor scrise ce lasă să se întrevadă cunoaşterea acestuia, în prima parte a secolului al XIII-lea /.../ În urma analizei devenea probabil ca acest cântec de gesta să fi avut o structură bipartită asemănătoare cu cea a cântecelor eroice occidentale şi corespunzând unei scheme similare cu a acestora". Istoriograful dă relaţii despre conţinutul ei („E vorba despre o gestă, un cântec de vitejie, eroic; despre oşteni neînfricaţi în luptă cu păgânii şi răsplătiţi de suveran pentru curajul lor cu proprietăţi şi privilegii /.../ la origini această creaţie îşi propunea să refacă istoria unui clan sau a unui sistem de familii înrudite printr-un strămoş comun după modelul acreditat la sfârşitul secolului al XII-lea"), precum şi despre forma naraţiunii, urmîrind cu acribie traseele propagării ei şi preluarea motivelor în alte scrieri asemănătoare, ulterioare. Ea ţine de istoriografia română de expresie slvonă şi se va regăsi dezvoltată într-un manuscris realizat la mănăstirea Peri din Maramureş, întrte anii 1395-1439, în care „românii erau înfăţişaţi ca şi campioni ai ortodoxiei nu doar în luptă cu ereticii, ci şi cu latinii, şi păstrându-şi religia în pofida oricăror persecuţii". Analizând semnificaţiile ideologice ale acesteia Ovidiu Pecican e dispus a crede că „gesta a constituit un adevărat program pentru fraţii Drag şi Balc, descendenţii «dsescălecătorului» Moldovei, Dragoş". Coroborând-o cu alte texte, în care se regăsesc preluate din ea, fragmente şi personaje, urmărind circulaţia acesteia şi calităţile sale narative reale, istoriograful sintetizează:„**Gesta lui Roman şi Vlahata** este, în raport cu textele anterioare din care se inspiră, o sinteză complexă şi ambiţioasă. Ea aparţine unei alte vârste a scrisului istoric medieval românesc de expresie slavonă. E un produs erudit, care ambiţionează să reconstituie cu maximă acurateţe trecutul românilor de la originile mitice ale neamului până în chiar momentul scrierii".

În centrul incursiunii lui Ovidiu Pecican pe traiectoria istoriografiei medievale româneşti, stă acest cântec de gestă care îi permite să reconstituie în succesiunea sa istorică o întreagă literatură veche, ce evocă un context cultural complex în care s-au născut şi au circulat şi alte asemenea texte pe care istoriograful actual cată a le recupera pentru edificarea unui ansamblu mai vast şi mai de profunzime în care trebuie văzută istoria literaturii române. Între textele abordate se numără **Legenda descălecării pravoslavnicilor creştini**, **Legenda lui Ladislau şi Sava** (sec. al XIV-lea), **Codicele de la Ieud** şi **Legenda originii maramureşenilor** (asemenea din sec. al XIV-lea), dar şi **Hronicul bulgăresc** (redactat în mediobulgară, produs al „literaturii istorico-hagiografice medievale ortodoxe"), până la **Legenda lui Negru Vodă**, **Letopiseţul Cantacuzinesc** şi aşa mai departe, texte puţin acceptate până acum, ca fiind opere literare. În acest sens, domnia sa consideră că „este necesar de redefinit literarul", literatura văzută în primul rând ca „utilizare a scris-cititului" care se punea în epoca medievală „altminteri decât în zileel noastre" întrucât termenul de literatură are, în Evul Mediu, o cu totul altă semnificaţie decât cea modernă, pledând astfel pentru „considerarea literaturii în latină şi slavonă, a evului mediu românesc, drept parte a istoriei noastre literare", întrucât „limba în care scrie scriitorul nu poate fi criteriul unic al apartenenţei la o literatură".

Ovidiu Pecican e ferm în atitudinea sa de a recupera o atare vechime, după modelul atâtor altor literaturi europene care nu-şi limitează *originile* la condiţionarea scrisului beletristic modern. Aşa bunăoară, polonezi îşi afirmă începuturile literare în secolul al X-lea, ungurii în secolul al XI-lea, literatura bulgară începe în secolul al IX-lea, literatura rusă în secolul al X-lea, sârbii în sec. al XII, numai românii „conform lui Nicolae Manolescu, începem să avem literarură abia la jumătatea secolului al XVII-lea". Demersul cercetătorului clujean îşi dovedeşte astfel şi caracterul polemic nu doar acela de asumare critică a unui trecut literar real. Intreprinderea sa este, fără îndoială, o invitaţie la revizuirea unor concepte de periodizare istoriografică anchilozate în tradiţie. Demonstraţia sa analitică, descriptivă şi comparatistă, îl îndreptăţesc într-o asemenea reconstrucţie a edificiului literar medieval românesc.

N. Georgescu

Scrisori de la moara mea

Să ferim duminicile…

O întâmplare cărturărească recentă îmi aduce aminte de o vorbă pe care am auzit-o în copilărie de la un țigan fierar din satul nostru, și pe care n-am înțeles-o niciodată – ba, încă, nici el n-o înțelegea, cum aveam să mă conving peste ani de zile când l-am chestionat asupra ei la un țoi de țuică, zice că nu știe ce înseamnă, așa a pomenit din moși-strămoși.... Dându-mi toporașul pe care mi-l promisese cu câteva zile mai înainte, țiganul fierar mi-a spus așa (vă redau vorba ca să aveți la ce să vă gândiți până-mi găsesc eu cadența să descriu acest nod mai pre limba scriitorului): „Na-ți-l, mă! Să-l ferești de lemn verde și uscat / Înapoi să nu-l aduci!" L-am luat și-am plecat, pe drum tot gândindu-mă cum, adică, și atunci ce fel de lemn să tai cu el!? Mai târziu, spre maturitatea mea filologică, am zis că este unul dintre multele paradoxuri păstrate în limbă, și am trecut peste alte comentarii – observând doar că ritmul întregii replici a fierarului obligă la așezarea în versuri, că este, așadar, un paradox osificat poetic.

M-au pasionat de tânăr aceste expresii, și chiar unități frazeologice mai largi, care au ritm, și cred că în vorbirea populară asemenea repetări accentuale păstrează în ele simțul pentru formă, pentru poezie în mod special. Copiii le inventează spontan, izbucnesc pur și simplu din ei când cred că trăiesc o minune. Era unul, Icu pe numele lui, și a ieșit într-o zi de Paști în drum, și a început să-i turuie altuia: *„Bă, Dumitre, bă, mi-a luat tata un briceag, taie bâta dintr-o dată, face hârști!"* Așa i-a rămas numele, *Hârști*, și i s-a amintit poezioara asta toată copilăria... Ca să nu mai vorbesc de Ion al lui Mânzoacă, o generație mai săltată decât mine, care în prima copilărie mergea, ca noi toți, la grădiniță – dar în recreații alerga la gard, se suia lângă un stâlp și striga cât îl ținea gura către casa lor, așa, tot cu ritm, care iarăși i-a însemnat numele: *„Micoo! Dă-mi, fa, să sug, tu-tu-te-n cuu moaâtă!"* – după care intra din nou în clasă, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, până în recreația următoarea. Săraca biata Mânzăceoaia (că porecla fiului s-a legat și de ea) venea când putea, cum putea la grădiniță să-l potolească, se rușina, cerea iertare... dar n-avea ce-i face, el trebuia să-și facă damblaua lui, adică să execute această strigătură, lăsându-se pe vine și ridicându-și trupșorului lui plăpând, după ritm neapărat, agățat în vârful stâlpului de la gard.

Asta-mi spune ceva despre expresia generală de limbă *a-și ieși din sărite*, ori *a-și pierde sărita* (nu e de la sine: se zice *a-l face pe cineva* să-și iasă din sărite, să-și piardă sărita, a scoate din sărite pe cineva, deci e un impuls din afară). A sări în latinește, *salio, salire*, înseamnă și a juca sau dansa (vezi jocul saliariilor), adică a ține un ritm, a executa un gest armonic cu trupul și mai ales cu picioarele. Or, fiecare om are sărita lui, ritmul lui – și a-l scoate pe cineva dintr-ale lui înseamnă a-l deruta, a-l face să greșească mișcările. La bal, când se schimbă brusc sârba cu brâul, hora se des-ordonează între cele două ritmuri.

Sunt sensuri pierdute în cuvânt, dar păstrate în expresii. Iar cu asta, revin la vorba fierarului meu. Am în față cartea lui Sextil Pușcariu. „Limba română", un volum adnotat, ici și acolo, de profesorul meu Florea Fugariu (mi-a dat-o împreună cu altele, e o poveste mai lungă, nu insist aici...). Sunt la o adnotare marginală făcută cu creion albastru. Textul din carte spune așa: „Verbul *a feri*, care în limba veche avea încă sensul de *a serba*, ne îndreptățește să reconstruim tipul latin **ferire*, dispărut din limba clasică fiindcă era omonim cu celălalt *ferire*, cu înțeles de „a bate" , dar a cărui existență e atestată prin *festus* și prin derivatele *feriae* și *feriare*." Câteva pagini mai jos: „Și *feriae* (zile de odihnă consacrate de romani unor anumite acțiuni religioase) au lăsat urme la noi, și anume verbul *a feri*, care în limba veche înseamnă încă *a serba, a ținea, a păzi o sărbătoare* (*acesta om sâmbăta nu ferește*)"

Sextil Pușcariu vrea să spună că un substantiv latin păstrat în majoritatea limbilor romanice, *feriae*, nu are atestat în latină verbul corespunzător – dar că acest verb se poate reconstitui prin limba română, exemplul dat în paranteză: *nu ferește = nu sărbătorește*, nu ține *feria*, sărbătoarea. Dimpotrivă, româna nu păstrează substantivul, înlocuindu-l cu *sărbătoare*, dar sensurile substantivului se mai regăsesc în verb.

Adnotarea profesorului Florea Fugariu: „vezi, însă, *a se feri de bărbat*, în perioada sărbătorilor religioase, etc. (feriae)". Dânsul vede, așadar, aici, imperativul (femeilor) de a se păstra curate în timpul sărbătorii religioase – pentru că, altfel, femeile nu au de ce să fugă de bărbați în mod obișnuit, în timpul profan. Nu-l atenționează pe Sextil Pușcariu, desigur, ci doar completează că sensul din limba românească veche (acesta om nu ferește sâmbăta) se mai păstrează și în expresii de limbă curentă.

Revin, în cazul acesta, la toporul care trebuie *ferit de lemn verde și uscat*. Este vorba, cum cred că se leagă lucrurile, tot de ținerea unei sărbători, mai exact, a unui ritual: cuțitul sau toporul / toporașul / barda de jertfă se păstrează doar pentru animalele de jertfă, nu trebuie atins de lemn, de regnul vegetal în general. Amintiți-vă de cuțitul din copilăria Dvs. pentru înjunghiat porcii ori mieii ori caprele: nu era el păstrat cu grijă undeva, la grindă, uns cu oarece grăsime, sau înfășurat într-o cârpă și ascuns în fundul sertarului pentru tacâmuri din bucătărie – ca să fie folosit numai la ritual? Asta voia să-mi transmită fierarul țigan din copilăria mea, că mi-a făurit în vatra lui, cu foalele lui, un toporaș ... de care n-am nevoie, pentru că eu nu tai, încă, fiind copil, nici măcar o găină. De ce a uitat el sensul „descântecului de topor"? – Nu știu. Dar știu că țiganii fierari din satul meu erau foarte apropiați de tata, care avea și moara satului – care, nu este așa, avea roți de piatră și trebuia să le bată morarul la două sau la trei săptămâni, treabă complicată, uluitor de frumoasă (am să vi-o povestesc altă dată), pentru care, însă, era nevoie înainte de toate de ciocane multe, bine ascuțite, adică săptămânal date la fierar ca să aibă timp și cărbuni din lemn de prun pentru ele...Și mai știu că porcii noștri, din copilărie, tot de Lucian Fieraru erau tăiați – adică: înjunghiați, desfăcuți (cu spălatul ne răcăitul ne ocupam noi, ceilalți), apoi peciuiți cu grijă, puși la tron sau la copaie... Sărbătorile de iarnă se țineau cu topoare și cuțite ferite de lemn verde sau uscat...

Apropos, dicționarele noastre de limbă sunt, și aici, cam glumețe. Cel din 1998 și cel din 2009 pun la a feri „etimologie necunoscută", iar DEXI (Gunivas, 2007,2239 p., prefață Vasile Arvinte, lucrat preponderent de universitari basarabeni) ne trimit, pentru etimologie, la limba maghiară. Pas parol, n-o cunosc! Dex-ul vechi, din 1964, dă etimologia lui Pușcariu – la fel celelalte dicționare vechi – ceea ce-mi întărește convingerea că cele mai vechi cărți de filologie sunt, cel puțin la noi, și cele mai bune. Să le feri(e)m pre ele – să ne cam ferim de cele noi, și să ne ia cu fiori când ne gândim că vor urma altele, și mai noi...Sau, iată alternativa aleasă de mine, să legăm singuri lucrurile ca să vedem cum devin ele – cel puțin întru frumosul dintre ele, dacă adevărul stă în ceartă.

Sextil Pușcariu vrea să spună că un substantiv latin păstrat în majoritatea limbilor romanice, *feriae*, nu are atestat în latină verbul corespunzător – dar că acest verb se poate reconstitui prin limba română, exemplul dat în paranteză: *nu ferește = nu sărbătorește*, nu ține *feria*, *sărbătoarea*.

Valeria Manta Tăicuțu

„Acedia"

Când devine o victimă a „paradisului sintetic", poetul își pierde capacitatea de a percepe universul ca întreg și intră în rezonanță numai cu fragmente dintr-un caleidoscop mundan halucinant, în care „fluturii și-au lepădat crisalidele și zboară pe cabrații cai fără șa", trenul așteptat poate să vină „înecat în miruri antisolare", „apusul bate monedă calpă" și singura perspectivă cu putință pare cea a unui naufragiu acceptat cu resemnare. Grafitti, măști de sârmă, etichete creponate, zei de silicon, „colaj după horoscop", dealeri, trenduri, animale mecanice, într-un cuvânt, exercițiu existențial în fața calculatorului și disperarea pe care-o simte cel care înțelege că realul nu-i decât o glumă virtuală. Poemele lui Valeriu Mititelu sunt o expresie a acestei disperări, precum și a neputinței de a lupta cu „depresiile matinale disfuncții ale lui *a fi*" („stagiune de toamnă"). Fiecare text în parte, despuiat de lirism și totuși derutant confesiv, acumulează orori și derapaje, înregistrate secvențial și niciodată reunite atfel decât „psihedelic", „sub copitele societății de consum" („psihedelism").

Valeriu Mititelu este un poet din generația crescută între patru pereți, cu laptopul pe genunchi și ochii obosiți de jocuri virtuale, de aceea simte că „viața stă ghemuită în haine la mâna a doua/ și doarme", în timp ce „pe traverse urechea e plină cu iarbă/ oasele se ascut pe sub carne macazul se schimbă/ pe o carte cresc trandafirii la rever cântă cocoșul/ plumbul plătit este în ploaie liniștea groasă și verde/ moartea nici măcar nu așteaptă confirmare de primire" („fără confirmare"). Poemele – metafore în totalitatea lor - se construiesc din enunțuri afirmative în succesiune logică doar la decodificarea mesajului: „doar muzele vor șade în creieri desculțe/ și sârba va bate cadența/ pe o stradă pustie prietenii toți mă așteaptă cu pâine și sare/ să vin cu vinul pe haine.../ plec așa ca într-o aventură julesverniană/ nici melcii nu mai suportă domiciliul forțat/ în exod cai înstelați bat asfaltul în cuie/ și viața e o mesalină bolnavă/ și frumoasă doar de sub roțile trenului" („vremea aceea").

Într-o „recenzie la verbul *a fi*", condiția umană apare depreciată: „sunt doar un exemplar dintr-o specie care/ a îmbătrânit înșurubând iluzii pe soclu", iar scrisul este înțeles fie ca o necesară terapie, fie ca exorcizare: „am scos răul din mine prin arestul acestor nisipuri/ mișcătoare zăpezi de hârtie acoperă scârba". Limbajul poetic, pe alocuri șocant, cu aluviuni din „argoul birjarilor" (v. pag. 21) demonstrează că lecția Arghezi a fost însușită și de poeții mileniului trei; revolta rămâne verbală, întreținută de halucinogene și de o singurătate creatoare de monștri: „vreau să ies!/ al dracu` de mic băteam din picioare/ nouă luni într-o închisoare de maximă siguranță am cărat picioare/ burta maică-mii ține semnul și astăzi/ *privește mamă ce scârbă se întinde din tine/ părul și unghiile mi-au crescut gura pute ca un canal colector/ ce-ai făcut mamă? nu care cumva să-i sufli o vorbuliță lu` tata/ - s-ar lua de băut ți-ar învineți coastele*" („I`m sorry nu fiți imbecili am văzut"). Martor al lumii în care nu mai există decât contrafaceri și mărfuri expirate, poetul își tratează în imaginar abulia: „sunt ultimul canibal din lumea a treia ocultez adevărul/ mă lupt cu propriul meu trup hingherit/ supus și atât de străin mie însumi" („dragoste").

Sentimentele – când deșeuri reciclabile, când produse în serie etalate prin supermarketuri – nu merită mai mult decât respectul arătat unor ciorne, par a transmite poemele adunate în cele două cicluri ale volumului („psihedelism" și „acedia"). Valeriu Mititelu transcrie stări de exasperare, dar și de pasivitate care greu se lasă învinsă, contradicții și o eternă neîmpăcare cu sine și cu lumea contrafăcută, comercială și lipsită de sens: „voi pleca într-o zi să îmi cumpăr țigări/ toate mărunțișurile vor încăpea într-o singură geantă/ aruncată pe scări viața mea – un cotor de măr/ se reduce la o cartelă sim câteva poze uitate pe facebook/ și un pumn de poeme/ primul rid îți va încercui ochiul îngălbenit pe vizor" („ciornă").

Volumul intitulat „acedia", scris cu încrâncenare și talent, n-a intrat cine știe cât în atenția criticilor literari, deși a trecut un an de la apariția lui; categoric, nu-i nici din vina poemelor incluse, nici din vina poetului. Explicația poate trebuie căutată în altă parte: „în culori atât de personale Dumnezeu e în perne/ Dumnezeu e sub pături/ Dumnezeu e din altă rețea/ - ne răspunde cu beep-uri" („14").

***Valeriu Mititelu, „Acedia", Ed. Brumar, 2016**

Ştefan Ion Ghilimescu

CRONICA LITERARĂ

Resurecţia şi coruperea formei clasice de haiku

Exerciţiu de concentrare şi depurare lingvistică dar şi de atenţie "la murmurul preajmei, la limbajul secret al lucrurilor, la spectacolul lumii", pentru autorul volumului Haiku şi poeme taoiste (2016), cu o formulă fericită, haiku-ul este înţeles şi va rămâne mereu "linişte redusă la tăcere".

Jim Kacian, *Haiku & Monoku*/ Mircea Petean *Haiku şi poeme taoiste*, Ed. Limes, 2016 ; Jim Kacian, *Prins*/ Eugen D. Popin, *Trupul ţărânei*, Ed. David Press Print, 2017

Un fenomen foarte interesant pe care îl etalează (ce e drept fără prea multă ostentaţie) cultura poetică de astăzi – şi mă refer la ultimii circa 20 de ani – îl reperezintă preocuparea câtorva poeţi consacraţi - în genere, dintre cei mai cultivaţi, dacă lăsăm la o parte pletora tot mai agresivă a exchibiţioniştilor de toate felurile - pentru unele forme de expresie ale spiritualităţii orientale, şi, în special, pentru *haiku*, *haikai*, *hokku*, *tanka* etc. De altminteri, de la Rabindranath Tagore încoace, poetul indian bilingv care a făcut cunoscut pe cât se pare Occidentului o asemenea poezie, scriind el însuşi în engleză un volum de *haiku-uri*, procesul semnalat, cu fluxurile şi refluxurile inerente, rămâne o constantă. Cu toate acestea, chiar şi după lungi stagii de şedere în Extremul Orient şi familiarizarea, să zicem, cu spiritul acestui gen de poezie tradiţională japoneză, prin cunoaşterea cât de cât a particularităţilor unei limbi monosilabice atonale (pe care nu prea avem cum s-o asimilăm!), puţini, foarte puţini occidentali reuşesc să înţeleagă cu adevărat *skepsisul* unei atari poezii, consacrată eminamente – fără nicio complicaţie! – trăirii genuine a eternităţii de o clipă... Frapaţi de simplitatea modelului oriental, nu sunt mulţi amatorii care îşi însuşesc şi acceptă, perfect împăcaţi, canonul silabic devenit celebru al *haiku*-ului tradiţional, perceput în partea noastră de lume, cine ştie!?, mai curând, ca o formă severă de cuminţire şi disciplinare a ceea ce numim îndeobşte, de la romantism încoace, "inspiraţie". După o experienţă de creaţie săracă şi, fireşte, nesemnificativă, fie din necunoaştere, fie din superficialitate, "noii orientali" sunt tentaţi mai de grabă să renunţe - experimentând, chipurile! - la absolut orice element al canonului, de la pauza de justapunere între "expresia" de obicei predicativă şi "fragmentul" tematic sau temporal (care, e adevărat, la niponi survine natural), până la a întoarce chiar spatele naturii, elementul focalizator cardinal, în fond, al genului, dezvoltând o formă deturnată de *haiku*, numită de specialişti *senryu*. Nu e mai puţin adevărat şi faptul că, dând cumva înapoi în faţa agresiunii formelor corupte de *haiku*, practicate în ultima vreme mai peste tot în lume, începând din anii două mii (când s-a ţinut la Tokio un Congres de pomină pe tema acestui gen de poezie), japonezii înşişi par a fi renunţat la exigenţele prea severe ale formei clasice, practicând democratic (de la simpli amatori până la câţiva dintre mai vechii iniţiaţi) un fel de *novel haiku* căruia, cel puţin în aparenţă, pare a nu-i mai păsa de numărul clasic de silabe, atât de strict la întemeietorul speciei, Masaoka Shiki (1867-1902) - nu numai un dăruit poet, dar şi un strălucuit critic şi teoretician literar -; de cezură (secvenţialitatea de care vorbeam); de cuvintele cheie sau chiar de numărul strict de versuri... După modelul *monoku* (ultima formă de *haiku* occidentalizat, în care nu mai contează decât ceea ce reuşeşti să transmiţi!, nu ştiu cum; or, aici, orice s-ar spune, stă originalitatea acestui tip de poezie!), asemeni multura dintre confraţii din diverse culturi, unii dintre pretinşii noştri poeţi scriu, printre altele, şi ceea ce critica tradiţionalistă din Ţara Soarelui Răsare numeşte euphemistic *jiyritsu noka,* adică un gen de poezie prea puţin în spiritul oriental japonez, mai curând mimată, şi de false aparenţe, pe care, să nu ne facem iluzii, vorbitorii dialectului *hyõjungo* (al literaturii japoneze de înaltă clasă, adică) nu o vor recunoaşte şi ratifica niciodată la rangul de artă..

Din fericire, slavă Domnului, există şi poeţi care iubesc şi preţuiesc cu adevărat sensibilitatea orientală şi, deopotrivă, forma pură a *haiku-ului* nipon clasic, o poezie care are în spate cel puţin patru secole de evoluţie, dacă ne gândim că este un model îndelung derivat, trecând prin *haikai*, a poeziei *hokku*, structură forjată până la strălucire de maeştri precum Matsuo Bashõ, Kobayashi Issa sau Yosa Buson. Nu am, aşa cum am mai afirmat-o şi cu alt prilej, o cunoştere exhaustivă a poeziei în manieră niponă a românilor, însă am citit şi ştiu destul de bine haiku-urile unor poeţi remarcabili de origine română ai genului, ca Florentin Smărăndache, Florin Ciobâcă, Constantin Severin, Dumitru Ichim sau Şerban Codrin, de exemplu, pentru a-mi da seama perfect că atât Mircea Petean, cât şi Eugen D. Popin (despre ale căror recente cărţi de haiku-uri, respectiv, *Haiku şi poeme taoiste*, Ed. Limes, 2016 şi *Trupul ţărânei*, Ed. David Press Print, 2017, tocmai mă pregătesc să scriu) sunt dintre cei mai valoroşi din câţi se întâmplă să avem la ora de faţă. De menţionat, în trecere, şi amănuntul original *de legato* între cei doi, şi anume că ambii au ca "invitat" care deschide ciclurile respective, printr-un scurt florilegiu personal de haiku-uri, în engleză şi româneşte, pe unul dintre cei mai consecvenţi şi cunoscuţi autori contempotrani de haiku-uri din lume, americanul Jim Kacian, preşedinte al Fundaţiei de Haiku (), proprietar al Editurii Red Moon Press. Şi încă o precizare: ambele versiuni în engleză ale haiku-urilor celor doi autori români respectivii le datorează Olimpiei Iacob, o traducătoare atentă, suficient de reputată, deşi încă destul de tânără.

Poet cu vaste lecturi, extrem de cultivat şi de o valoare incontestabilă, autor a circa 20 de volume de versuri originale, fără a mai pune la socoteală inspiratele carţi de proză ori ingenioasele tablete de atitudine, despre care m-am exprimat nu demult, Mircea Petean este unul dintre cei mai originali poeţi ai generaţiei sale şi, desigur, o activă, mare şi responsabilă conştiinţă în agora culturală. Călător pasionat pe mai multe continente, personal, nu ştiu dacă Petean a ajuns cumva şi până pe ţărmurile franjurate a Nipponkokului. Cert este însă că iubeşte cu pasiune constantă spiritul poetic nipon şi poezia lui tradiţională, pe care o consideră forma prin excelenţă a lirismului. Până a ajunge însă la acestă convingere, notează el undeva, "am scris un soi de tanka la începuturile mele poetice, fără să fi ştiut prea multe despre exigenţele speciei. Am continuat, după o primă fază de iniţiere, să scriu haiku în răspăr faţă de reguli. Apoi am început să număr silabele. Ulterior forma mi s-a impus de la sine, odată cu adâncirea lecturii şi a meditaţiei. În fine, mi se întâmplă şi azi să fiu vizitat de câte un haiku: Se în-făţişează de undeva de foarte adânc, de undeva de foarte departe..."

După ce în 1996 finaliza împreună cu Ana Petean un eseu intitulat *Ocolul lumii în 50 de jocuri creative*, rezultat al unei încercări, folosind ca mijloc haiku-ul, "de a-i familiariza pe ucenicii (săi) mei cu tehnicile de construcţie a imaginii poetice, pe de o parte, şi de a le cultiva *atenţia* (s.a.) în dublul sens al cuvântului (...), pe de altă parte, Petean pune pe piaţă, în 1998, prima carte originală de poeme în stil haiku (*Ploi. Zăpezi. Felurite/ Pluies. Niges. Divers/ Rains. Snows. Miscellanea*), având în incipit un foarte original şi preţios *Eseu despre haiku*, probabil cea mai subtilă meditaţie din toată cultura română despre secretele acestui gen de poezie orientală. Cu minime re-dispuneri în text sau contextualizări, el îi va servi ca deschidere şi în volumul *Linişte redusă la tăcere*, Ed. Limes, 2011, un volum de haiku-uri care reia în aceeaşi ordine secvenţele din cartea apărută în 1998, cărora le mai adaugă încă un set de cinci, respectiv *În sat; Între râuri*; *În port*; *În munţi*; *Lumină de august*. Într-un studiu de dată foarte recentă, semnat de laboriosul universitar Lazăr Popescu (vezi *Mircea Petean sau ştiinţa poeziei, Ed. Argonaut, 2017)*, cunoscutul autor al cărţii *Cinci voci ale postmodernismului* (2008) atrage etenţia cititorului că, atent dozată, rostirea poetică a lui Mircea Petean - şi în ceea ce mă priveşte voi sublinia cât se poate de apăsat această constatare a criticului - se afla în imediata apropiere a tehnicii haiku încă din volumul *Călător de profesie* ce conţine poeme scrise în perioada 1978-1987! Subscriu. Referitor la cartea de haiku-uri mai sus menţionată, cea mai importantă, de altminteri, în acestă manieră, de până acum, Mircea Petean face el însuşi câteva mărturisiri de istorie literară extrem de pilduitoare. "Cât despre cartea mea de kaiku-uri ?, se întreabă el retoric. *Zăpezile* sunt cele mai vechi (anii '80). *Ploile* sunt ceva mai recente (anii '90). *Feluritele* s-au ivit între picături. Următoarele patru microcicluri au apărut în vremea când pregăteam pentru tipar «orientalele» mele din *Lovituri de nisip* (2004). În fine, în vara lui 2009 eram la Genova-Pegli în aşteptarea unui eveniment extraordinar pentru mine şi familia mea (...). La o lună de zile după aceea, am scris într-o singură zi textele din *Lumină de august*".

Exerciţiu de concentrare şi depurare lingvistică dar şi de atenţie "la murmurul preajmei, la limbajul secret al lucrurilor, la spectacolul lumii", pentru autorul volumului *Haiku şi poeme taoiste* (2016), cu o formulă fericită, *haiku*-ul este înţeles şi va rămâne mereu "linişte redusă la tăcere". Iar pentru fabuloasa memorie a evoluţiei literaturii universale, consideră Petean, *descoperirea haiku-ului este sinonimă cu redescoperirea surselor poeziei: puterea de a vibra în faţa celor mai umile, banale şi derizorii înfăţişări ale lumii ca-n faţa prundului originar, dublată de darul de a mânui cuvintele ca şi când ar fi rostite pentru întâia oară.* Dezvoltând celor două concepte ce stau la baza definiţiei sintetice a haiku-ului formulată mai sus, pentru degustătorul de esenţe, dar şi pentru excepţionalul teoretician care este Petean, "liniştea este mundană, tăcerea - metafizică. Tăcerea este primordială, liniştea - derivată. Liniştea e plină de zarva lumii, tăcerea este vuietul de primordii.// Liniştea trece în tăcere şi tăcerea se preschimbă în linişte. Trebuie să existe aici ceva din misterul dialecticii gol-plin. Trebuie că există aici ceva din misterul eternei deveniri: yin-yan.// (...)// Se va vorbi despre creativitatea naturii. Nu trebuie să împrumuţi ceva din spontaneitatea celor «naturale»; e destul a lăsa, pentru o clipă, să vorbească lucrurile prin gura ta: a fi tăcerea prin care lucrurile îşi afirmă prezenţa".

La fel de pur şi de autentic, atât din punct de vedere al canonului constructiv, cât şi ca efect de "terapie" regenerativă, dacă vrem - chiar dacă unora insertul taoist final le va părea pe alocuri, oarecum contondent ("cumplite vorbe scrise cândva...", etc.) - cele mai noi haiku-uri ale lui Mircea Petean rămân, în ciuda unei organizări supramodulare vădite, din păcate, un artificiu constructiv mai puţin agreat de orientali (vezi *7 variaţiuni pe tema Cascadei*; *7 variaţiuni pe tema Umbrei*!!!), un exemplu de poezie de o superbă plasticitate, putere de sugestie şi delicateţe. Citez, eludând voit secvenţialitatea construcţiei: "cobor iute dealul/ în faţa cascadei -/ ritual matinal"; "un ţipăt/ una cu vuietul apei -/ podul e pustiu"; "un peşte? O, nu!/ doar vântul/ agită apa bălţii..." o piatră şlefuită de alte pietre/ în albia râului secat- / o fi avut vreun nume?". La rându-i, Petean – un iscusit pescuitor de perle şi, totodată, strălucit slujitor şi apărător al cultului formei clasice.

Asemeni colegului său de generaţie, pe merit mai înainte lăudat, Eugen D Popin, poet român stabilt de mai mulţi ani în Germania, este şi el, nu mai puţin, un *haijin* autentic, unul dintre cei mai dăruiţi şi mai fideli, emul tăinuit al lui Matsuo Bashõ însuşi, după cum am avut ocazia să arăt, comentând cu reală plăcere în urmă cu doi ani prima lui plachetă de haiku-uri, intitulată *Convergenţe*. Cu un travaliu de mediere, purificare şi instalare în "filozofia"

cronici

orientală a cultului formei nipone clasice a haiku-ului, început încă de pe la mijlocul anilor 2000, poate şi mai vechi (vezi ciclul *Imagini paralele* din volumul *Anonimus Magnus*, 2005), materializat, în 2009, cu *Geometria focului*, într-un superb grupaj de 15 haiku-uri, pentru prima dată, cu maxime precauţiuni, denumite ca atare, autorul *Covergenţelor* a avut tăria şi inteligenţa (de bilingv) să desluşească şi să înveţe, în linişte, fără grabă, că poate singurul pilon de susţinere al acestei poezii, dincolo de exigenţa respectării numărului strict de silabe din cele trei unităţi secvenţiale, suprapuse ori despărţite de o "cezură" cât se poate de naturală, este magia naturii, pe care trebuie să o laşi să vorbească în tine prin *muţenia* ei... Fire de un delicat spirit contemplativ, Eugen D. Popin a descoperit în cele zece categorii estetice ale formei clasice de haiku (pe care, ca să zic aşa, nu l-a smintit până la ora de faţă cu nimic – şi al cărui spirit, probabil, nu-l va trăda vreodată!) întrega paletă a sentimentelor pe care omul, în genere, dar mai ales orientalul, gândind în spiritul principiilor *filosofiei zen*, le poate trăi, rezonând firesc şi consonând cu toate legile naturii. Abordând deopotrivă speciile *Karumi, Mei* şi *Ryuko*, dar şi *Yugen* ale haiku-ului clasic, temele predilecte asupra cărora zăboveşte Eugen D. Popin sunt ancestral-melancolica stare de singurătate a insului dar şi comuniunea cu natura, trecerea ireparabilă a timpului dar şi aderenţa la părelnicia lumii, căci *la vida es sueño*, într-adevăr, aşa sună în stil budhist cuvintele de pe relieful în bronz al celebrului Calderon de la Barca din plin centrul Madridului...

Puse (deloc întâmplător) sub motto-ul primului concept din sutra lotusului: "Toate fiinţele pot atinge desăvârşirea limpezirii", cele 46 haiku-uri din *Trupul ţărânei*, pe lângă perfecţionarea formei, care tinde să rezolve, cu încetul, la el, şi veşnica problemă cantitativă a silabelor, trădează un fascinant exerciţiu de esenţializare a expresiei poetice, tot mai capabilă să încânte şi să seducă iremediabil lectorul. Prin talent, intuiţie, studiu, atitudinea pozitivă şi credinţa în posibilităţile acestui gen de poezie care ridică lirismul pe culmi de frumuseţe nebănuită, după părerea mea, deşi de obicei mă feresc de etichetări în absolut, la ora de faţă Eugen D. Popin pare cel mai valoros autor al genului de la noi. Oricare dintre piesele semnate de el în volumul de faţă este o adevărată capodoperă, un virtual exponat într-un muzeu al celor mai rafinate şi esenţalizate creaţii ale genului. Exemplific, cu regretul că nu le pot antologa chiar pe toate: "nori tulburi/ răscoliţi de fulgere/ umbra cireşului sălbatic"; "valuri involburate/ golful pustiu/ vânt de aprilie"; "pe ţărm/ ore pustii/ scoici tălmăcesc ecouri"; "florile migdalului/ de-acum trecute/ muza odihnind"; "alee cu plopi/ desfrunzită/ cârd de cocori"; "în ceainic/ frunze proaspete de ceai/ nestâmpărul aburului"; "dogoarea amiezii/ o şopârlă agăţată pe zid/ între două lumi".

Martorul haiku-urilor din aceste ultime volume ale celor doi mari poeţi români ai genului, aşa cum am spus-o deja, şi cititorul poate constata singur, citind volumele de versuri citate mai sus, este poetul american Jim Kacian, un nume aş putea spune celebru în întrega lume. Autor a peste 40 de volume de versuri, scrise în engleză, în toate stilurile haiku, americanul năcut în 1953 in Worcester, Massachusetts, apoi adoptat şi crescut în Gardner, Massachusetts, trăind o vreme la Londra, Nashville, Bridgton (Maine), de mai mulţi ani s-a stabilit la Winchester, în Virginia, unde, în 1999, a pus bazele, împreună cu Ban'ya Natsuishi şi Dimităr Anakiev, Asociaţiei Mondiale de Haiku. Sub auspiciile *Asociaţiei Mondiale...*, Kacian este un activist care călătoreşte în fiecare an în întrega lume, un bun cunoscător, în consecinţă, a fenomenului resurecţiei haiku-ului la nivel planetar, eveniment de proporţii pe care îşi permite să îl popularizeze, printr-o serie de antologii în limba engleză. Interesant este faptul că deşi, Jim Kacian este unul dintre adepţii formei corupte de *monoku* (pe care o susţiene inclusiv prin propria practică, dar şi prin coferinţe destul de agresive), el nu a încetat să scrie haiku în forma canonică tradiţională, unde, dacă ar fi să ne luăm, după tălmăcirile Olimpiei Iacob din cele două volume româneşt, unde îi acompaniază atât pe Mircea Petean cât şi pe Eugen D. Popin, am putea spune nu numai că sunt pline de distincţie, dar şi că se pliază perfect, până la un punct, pe spiritul tradiţional al speciei. Exemplific: "un fluture alb/ din pădurea verde/ iarăşi şi iarăşi"; "prins/ între aceşti munţi/ tunet răsunător"; "noapte rece/ ieşind din pietre/ toată dimineţa"; "adiere vernală/ câinele aleargă/ în visul lui"; "retrăgându-mă/ istovit- / prag de toamnă" Neîndoielnic, faptul că Jim Kacian acceptă în haiku-urile sale, aşa-zis clasice, prezenţa pronumelui, cum în cazul ultimei piese citate de noi mai sus, este o dovadă că forma respectivă nu mai este de mult pentru el expresia prestigiului indiscutabil. Cu siguranţă, Kacian, dacă nu este el însuşi făuritorul monoku-lui, este, în schimb, unul dintre cei mai gălăgioşi animatori ai lui. Citez din piesele martor la volumul lui Mircea Petean, auto-denumite cu nonşalanţă de însuşi autorul lor *monoku*: "o ţară neştiută totul despre mine/ sper că am dreptate acolo unde sfârşeşte gheaţa pe râu/săltând urmă mată pe negrul lucios al balenei/ vânt de primăvară apă sub forma focului/cântec de pasăre miezul verde al desişului/ respiraţia mea parte din tremurul frunzei/înserarea şi arţarul se fac una cu copacii". Fără cezură, unitate secveneţială fixă, număr de silabe ş. c.l., în plus, literaturizând evident, *monokul* lui Kacian poate semăna, de pildă, cu poezia lui Ezra Pound, T.E. Hulme sau T.S. Eliot, ceea ce nu ar fi un blasfem, însă în atari combinaţii, din păcate, originalitatea ei nu poate fi mai mult decât a unui erzaţ.

Ioana Geacăr

Copilăria de tranziție

La a doua ediție (prima la Cartea Românească în 2007), volumul de versuri "Lavinucea" al Laviniei Bălulescu este altceva - un obiect de artă, însoțit de ilustrațiile Arabellei Krebs, 13 interioare, foarte sugestive poeme grafice. Acesta este impactul vizual puternic pe care cartea îl obține la o nouă înfățișare și printr-o colaborare norocoasă editorială cu futurista, curajoasa CDPL.

Din intersecția a două perspective, aceea a copilului narator și a maturului estet care a devenit și a două epoci distincte, puțin înainte de 89 și puțin după, rezultă o trăire turnată în impresie, o captare impresionistă a timpurilor trăirii și rememorării reunite în discurs.

Observația este obiectivă, fără implicarea afectivă a niciunei perspective, fără efuziuni, fără isterii. Ce se întâmplă în cele 21 de poeme narative? Nimic neobișnuit, ca și în amintirile lui Creangă, doar ceea ce li se întâmplă și altora, în cazul acesta doar celor de sex feminin: sunt felii de viață de copil pregătit permanent pentru adultul ce va deveni, cu învățături directe sau indirecte: "Trebuie să te măriți cu un bărbat bogat/ Zice mama./ Să nu fii fraieră./ Dar să nu fie urât sau bătrân./ Să nu fie negru./ Să aibă facultate./ Tu ești prea deștaptă, știu eu ce-am făcut./ Dar să nu mai aibă frați și să nu stai cu soacra./ Tre' să-i faci un copil./ Toți bărbații vor copii./ N-o să mori din asta./ Lavinia" ("Învățăturile mamei către Lavinia, partea a doua") .

În cele câteva poeme cu învățături, Lavinia Bălulescu însumează o adevărată miniantologie a educației tradiționale, cu preconcepții transmise de la generație la generație, din mamă în fiică, o inserție originală din folclorul rural sau de mahala, voit autoritare sau cinice: "Să te ferești de femei./ Sunt proaste și rele./ Cu bărbații n-o să ai probleme. /La cât ești de frumoasă,/ se vor feri singuri de tine." ("Învățăturile mamei către Lavinia, ultima parte").

Originală, singulară în peisajul poetic douămiist, "Lavinucea" este cartea copilăriei de tranziție, dintre lumea de dinainte de 89 și cea de după, o carte aparent cuminte, o părticică din memoria colectivă a acelor timpuri, o schiță, un profil al omului nou.

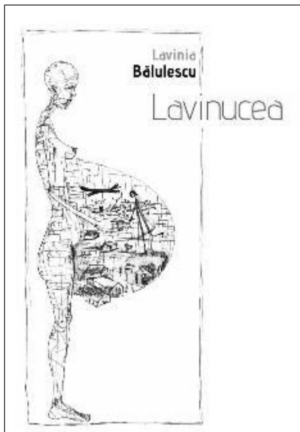
Crescând în preajma animalelor de companie, singurii prieteni, singurii care te înțeleg într-un anumit moment al vieții, Lavinucea le dă nume comic-afectuoase, drept recompensă pentru atașamentul și bucuria vieții împreună: "numele pisicilor mele: țiți, meiță, codiță, tanti,/ domnul tucă./ numele câinilor: linda, gioni, domnișoara cochi,/ gogoșar, castravete, căcăciosu/ de samba, grasu de samba, samba bor-bo-lim-ba,/simboca umflățoca". ("Listă pentru mai târziu")

Desigur, copilul are o percepție a lumii suprarealistă: "Mama și Moș Gerilă au o aventură./I-am văzut cum s-au sărutat pe hol./ Tata nu e niciodată acasă când vine Moșul." ("Mama și Moș Gerilă au o aventură"), dar poveștile adevărate cu adulți, sau fabuloase, ca aceea a ielelor, sunt înregistrate, păstrate, și reproduse departe în timp.

Urmărește să înțeleagă și să se joace și cu reacții fiziologice care captează atenția, atrag în general uimirea și curiozitatea copiilor: "țuțuroiul de pișu taie lumea în două"("Mama și Moș Gerilă au o aventură")," Să facem pișu în lift /pe alee/ într-o sacsie/ sub garaj./ Dar să nu ne sărutăm./ Dar să nu ne atingem niciodată. "("Învățăturile mamei către Lavinia, ultima parte");

"Tușesc și scuip de pe balcon./ Când nu bate vântul, scuipatul se tot lungește/ apoi cade în smochin." ("Iar Mina e o femeie care nu există"). Memorează și reproduce cuvintele urâte rostite de adulți în preajmă - sunt singurele insule de limbaj frust într-o lume cunoscută ca a naivității („ Și pizda țigăncii./Dar cine te-a învățat să vorbești așa urât? Numai copiii de țigan vorbesc așa." („Mămăli-cu brâ-cu la"), copiază gesturile celor mari („Lavinucea scurge sticlele goale de bere./Pe gât le scurge, până cade jos"(„șase amintiri"), se încalță cu pantofii mamei cu tocuri, se dă cu toate rujurile. La țară chinuită de un gâscan, pentru că bunicul e surd și nu aude țipetele copilei terorizate, Lavinucea își face curaj și dreptate singură: „Gâscanul mi-a învinețit picioarele/ Azi mă duc din nou în grădină cu un cuțit." („Fetiș cu gâscan")

Stereotipurile copilăriei, lumea cenușie dinainte de '89 cu emisiunea pentru copii Abracadabra, cu ritualul familiei la tv (semințe, salam, ceva bun de crănțănit), mâncarea obișnuită în limbaj familial, mămăli-cu brâ-cu la, întreruperea curentului seara, geamurile spălate doar la Paște și la Crăciun, jocul Nu te supara frate, teleenciclopedia, perspectiva suprarealistă: "Păsările din Dobrogea ciugulesc televizorul/din interior." („Într-o lume paralelă încă ne mai uităm la teleenciclopedie"), dormitul în același pat cu părinții și îngrădirea libertății de a-și ține picioarele afară, de a sta dezvelit ca adulții, educația prin interdicții și spaime pe care ne-o amintim cu toții și, fără să vrem o aplicăm generațiilor următoare ca pe un lanț genetic, ziceri populare, legenda ielelor, grozăvia realității, formațiile muzicale ale adolescentei apoi: talisman, nirvana, locuitul la periferie și spaima atotcuprinzătoare, „Buldozerele se târăsc liniștite/prin dumbrava minunată" („Constatare privind o stradă albă pe care nu se întâmplă nimic"), adică tot ce am trăit împreună, lumea noastră cenușie, nivelată o recunoaștem aici într-o copilărie pervertită, pregătită într-un unic țel: înregimentarea în rândul lumii, devenirea adultului asemenea nouă, celor mari, neabaterea, uniformizarea, închiderea pliscului, statul în rând, cuminte, pentru că să nu zică lumea, să nu râdă lumea.

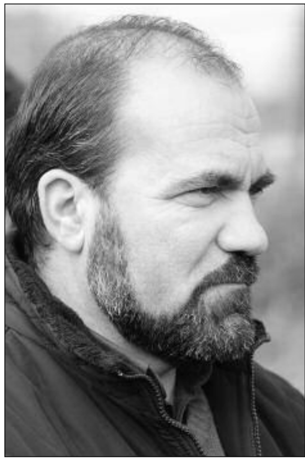
Ultimul poem este al vocii de adult care a acaparat toate învățăturile inaintașilor, foarte ascultător, care a învățat să se teamă: "mă gândesc/ la un lift gol mi-e teamă că într-o noapte când o/ să mă întorc de la magazin o să apară un om de/ după mașina aia albă o să apară un om mare/ și o să mă strângă o să mă strângă de gât." („mami pipu").

Lavinia Bălulescu, prin tăietura versurilor, tensionează discursul poetic, dând respirația potrivită lentorii, timpului când totul e sub control, cunoscut și cuminte sau spaimei.

Originală, singulară în peisajul poetic douămiist, "Lavinucea" este cartea copilăriei de tranziție, dintre lumea de dinainte de 89 și cea de după, o carte aparent cuminte, o părticică din memoria colectivă a acelor timpuri, o schiță, un profil al omului nou.

cronici

Ioan Romeo Roşiianu

Daniel Toma şi-un mănunchi provocator de şoapte

Cu o poezie provocatoare ne bate la uşă în primii săi paşi făcuţi pe câmpia literelor, o poezie marcată de biografism, iar metafora locurilor natale este obsesivă.

O poezie plină de trăire, în care lectorul este captivat şi capacitat în acelaşi timp, făcut complice la actul sacru al confesiunii.

O poezie marcată de dorul de acasă, deloc o poezie a înstrăinării câtă vreme Daniel Toma aduce foarte multe simboluri din lumea „nouă" în care trăieşte de două decenii, după cum ne spune în „Cuvânt către cititor".

Confratele Mihai Firică are cuvinte de încurajare pentru poetul de-acum londonez: „Merită să avem aşteptări mari de la poezia sa şi să luăm în seamă ceea ce spune, ipostaze în care spectatorul are profit garantat", o părere pe care o susţin cu toată tăria.

Încă de la primele pagini îţi sare-n ochi imaginaţia luxuriantă a autorului, iar alipirile de cuvinte şi imagini dau forţă versului şi ideii.

Un fapt îmbucurător este că vorbim de o ediţie bilingvă, româno – engleză, cadrul mijlocitor şi accesibil pentru un spectru mai mare de cititori.

Dar, ceea ce generează un plus enorm de sensibilitate e faptul că poetul debutant îşi pune cărţile la bătaie pentru un scop nobil, acela de ajutorare a unor copii în nevoie, demers pe care-l şi salutăm, dar îl şi sprijinim şi noi.

Daniel Toma îşi reifică un univers propriu, investeşte cu forţe superioare amintiri, fulguraţii de gând, clădeşte şi reclădeşte stampe, lumea copilăriei se recreează cumva singură, ca-ntr-o proză, încet şi sigur portretul fizic şi moral al personajului.

Totuşi, un anumit eu singular străbate ca un fir roşu, cu imaginea sa pură cu tot, ideală cumva, lume în care poetul dovedeşte multă măiestrie cântându-şi singurătatea şi însingurarea, divinitatea, mama, bunica, tărâmul natal pare-a fi clădit în infinit.

Au loc toate în poemele sale, un prea plin de bucurie şi forţă, codrul, vîntul, izvoarele, frunzele, amintirile, remuşcările, într-un haotic dans ştiut pe de rost sub prezenţa unui Dumnezeu îngăduitor.

Un soi de treaptă dacă vreţi a solitudinii, o viaţă aparte care ba se regăseşte în aproiere de Dumnezeu, ba de amintirea caldă a tărâmului natal, în ambele el jucând rolul unui adevărat martor nu numai la un nesfârşit şir de evenimente care mai de care mai tulburătoare, ci şi la propria experienţă.

Dar, ceea ce îmi pare a fi cu adevărat elocvent pentru forţa acestei cărţi este tocmai faptul că Daniel Toma reuşeşte să fixeze în secvenţe cu adânc substrat filosofic adevărate lecţii de viaţă, uşor detectabil a proveni din propria experienţă: „aş vrea să ştii că nu mai sunt/nimic mai mult/doar/exilat cărunt într-un/mănunchi de şoapte/versuri – amănunt", sau: „Libelulele şi fluturii ăştia sunt mai rapizi decât lumina retinei/îmi intră în minte ca o rugăciune/şi primăvara este un pântec din care/ies anotimpurile de nu se mai schimbă/din care se nasc doar pepeni în chip de poveste//Departe oase uscate de ştiuci/foi de dafin cu autograful/unui vânt subţire şoaptă/primă ediţie//Duminica de paşte/Măicuţa mi-a semnat/Numele în iubire/A crezut că asta e o idee bună".

O patetică situaţie existenţială, de aici atâta închinare părinţilor şi locului natal, o adevărată întoarcere – dar şi provocare! – la interiorizare, gravă şi profundă meditaţie asupra vieţii şi-a morţii, adesea văzută ca eliberatoare: „Eu aveam dubiile mele/puţină ploaie/amărâte mărunţişuri – tristeţe// În poemele mele alerg cu schiţele versuri printre băltoace/în cimitirul luminat de flori de vişine primăvară/să-ţi şoptesc că-ţi accept iubirea neschimbată/fără condiţii", sau: „braţele mele ce te îmbrăţişau/învăluită în linişti subţiri ca un puls răzleţ/sunt altcumva de cum erau/adesea mă privesc în oglinzile frunze întrebări pierdute-n/ vânt şi/habar nu am cine sunt/nu mai am nicio amintiredespre toate ce ar trebui să fi/cineva iubit de tine, ce e mai oacheş şi mai înalt decât mine/a devenit cuvintele cu care scriu şi gânguresc/ori poate gesturile, vocea mea eşti tu/întorcând pagină cu pagină de la începutul cerului?!/iar toate cele sunt sărut nemărginit de înţelepciuni".

O anumită doză de resemnare străbare unele versuri stigmatizând poemul, amprentând imaginea.

E bine pentru zbuciumul poetului, este un demers eliberator, dar e unul care poate dăuna întregului.

E o rostire directă a aunui anumit tragism, o împlinire definitivă, ca o eliberare de greu, de povara existenţială dacă vreţi, fenomene de tragism personal fiind ori vizibile ori intuite, în pofida încercării poetului de a minimaliza importanşa acestora.

E calea prin care el conturea ideea că numai printr-o nemurire moartea sa devine utilă în mod ireversibil, o mai altfel de călătorie spre necunoscut.

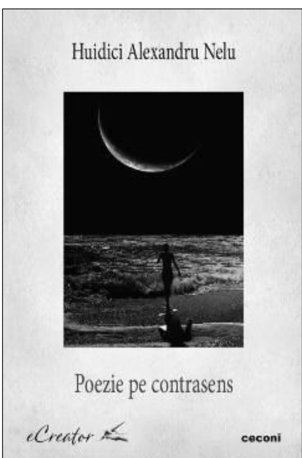
O carte puţin influenţată blagian, dar una prin care Daniel Toma aduce multă înseninare după provocatoarele teme filosofice, prilej nemijlocit de reflecţie asupra vieţii şi-a morţii.

O carte în aceeaşi măsură marcată de profunde semnificaţii moderne, o carte ancorată într-o realitate, o carte scrisă cu sufletul.

Alexandru Nelu Huidici şi explorarea limitelor cuvintelor

Cu o poezie pe umerii căreia apasă timpul şi în care tema predilectă este fragilitatea condiţiei umane ne provoacă în volumul său de debut Alexandru Nelu Huidici, „Poezie pe contrasens".

Un volum în care-şi refuză vădit anumite manifestări de gesticulaţie poetică, în care retorismul este strecurat şi el pe ici pe colo, o cale personală de interiorizare dar şi de cunoaştere şi redescoperire continuă a tainelor lumii printr-o scriitură dominată de un acut sentiment de stranie singurătate şi însingurare în mijlocul lumii.

O stare ciudată pe care o transmite şi o extinde cumva întregului univers, o emoţie înfiripată în fiecare cuvânt, un mesaj aforistic întru câtva de luat aminte.

O mai altfel de rescriere a relaţiilor interumane, dar şi o altfel de resacralizare a lumii printr-o mai profundă interiorizare.

Aşa se nasc imagini de forţă, versuri de rară expresivitate plastică, uşor vizibilă, biografia sa personală devenind o biografie a eului, una ce se defineşte direct între conştiinţa sa şi restul lumii, prin elementele acesteia.

O adevărată cultivare a regresiunii în singurătate face Alexandru Nelu Huidici în poemele sale şi îi înlesneşte astfel lectorului accesul la un anumit mister personal şi existenţial, versurile fiind din abundenţă marcate de trăiri personale, de amintiri şi evenimente.

Acestea, o dată evocate îl eliberează pe poet de povara trecutului, noua stare permiţându-i o anumită formă de detaşare de actul creaţiei.

Starea aceasta e căutată cu încăpăţânare, chiar cu preţul unei anume căderi în descriptivism, fapt uşor detectabil, deoarece consistenţa poemului are de suferit, imaginea se diluează, alunecarea înspre prozopoem venind de la sine.

De aici şi o anumită evlavie în rememorarea şi punctarea unor trăiri, vibraţii cosmice fiind martore acestui moment.

Volumul „Poezie pe contrasens" este unul marcat de existenţialism, un adevărat fir roşu, un cordon ombilical al poemelor, dar centrul de greutate cade pe secţiunea de început, care şi dă titlul întregului.

Celelalte două secţiuni - „Duhuri colorate" şi „Abstract" - susţin temele principale ale cărţii, însă abordarea este alta, poezie cu rimă sau poeme de respiraţie, dar fără a afecta cumva întregul, volumul fiind unul împlinit, unitar tematic şi stilistic, fapt ce ne îndeamnă să luăm în calcul un îndelung exerciţiu al scrisului şi un debut deliberat întârziat.

Oricare ar fi motivele reale care conturează acestă situaţie, poetul Alexandru Nelu Huidici păşeşte curajos în sfera complexă a liricii moderne şi lasă senzaţia că pentru el poezia este un adevărat act de expresie a lumii, o întreagă filosofie existenţială.

El îşi particularizează vorbirea folosind multe arhaisme, regionalismele pigmentând textura versurilor şi dându-le un anumit aer de distincţie în această sferă a existentului, spaţiul său interior al simţirii fiind astfel amprentat de elementele şi valenţele copilăriei.

E un mai altfel de dialog, chiar o confruntare cu elementele naturii, peste care se grefează adesea imaginaţia poetului.

Aşa se ajunge uneori până la limita unui discurs patetic, dar şi acesta e străbătut de o undă de metafizică, cu inflexiuni profund tragice ce străbat vremurile din postura unor amintiri şi evenimente care-l obsedează şi urmăresc continuu.

Poemele devin atunci, din acest motiv adevărate elegii ale însingurării în mijlocul lui, senzaţia de uşoară victimizare înşurubându-se în poem, un destin altfel asumat, o anumită doză de resemnare în faţa sorţii amprentând puternic scriitura.

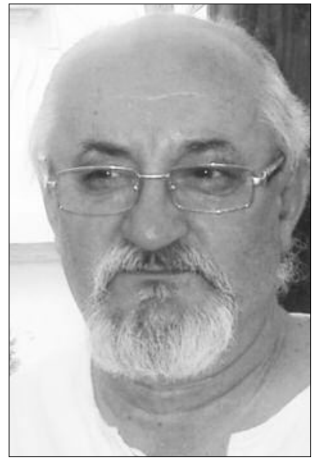
Cu o seninătate vizibil dureroasă face asta Alexandru Nelu Huidici, el devenind un soi de cronicar, un fin observator al timpului care se scurge înspre moarte, el creionând doar stampe din veşnicia care ne înconjoară.

Din acest motiv poezia sa devine sete de viaţă şi mistuire în acelaşi timp, un anume simţ metaforic prin care discerne tonuri şi nuanţe marcând o carte cu care poetul păşeşte curajos în lirica modernă marcată de amatorism şi diletantism.

Aurel Sibiceanu

Remember Daniel Turcea

22 iulie 1945 – 28 martie 1979

Pe 22 iulie, poetul Daniel Turcea ar fi împlinit 72 de ani… O parte a copilăriei și adolescența și le-a petrecut la Pitești, pe strada Fântânii, foarte aproape de casa poetului Octav Pârvulescu, la o azvârlitură de băț de gazda unui alt poet mare poet, Alexandru Grigore, și el plecat la Domnul în floarea tinereții. Numele lui Daniel Turcea a început să fie pe buzele multora imediat după ce al doilea său volum de poeme, „Epifania", „Ed. Cartea Românească", 1978, a nimerit sub ochii cititorilor. Aveam dinaintea ochilor o altă poezie, una mistică în sensul profund al conceptului ortodox, dar fără a fi tributară simbolicii creștine. Poemele, mai toate scurte, curgeau lin, luminoase, cuvintele simple, „potrivite" cu o măiestrie ascunsă înțelegerii, aminteau/amintesc de hieratismul profeților biblici, păstori de oi și de stele lăuntrice. Acum, peste ani, recitind de mai multe ori întâia carte a poetului, „Entropia" (1970), o veritabilă pogorâre în mistica orientului, în esoterie, șamanism, alchimie, geometrie și fizică cuantică, îmi dau seama că periplul poetului, aproape labirintic și fără șanse de ieșire, purta în el sămânța unei noi poezii. „Duhul poetic" al „Entropiei" a fost surprins foarte bine de criticul Eugen Simion*: „Acest suprarealism târziu ascunde un caligraf nebun de vocabule, fascinat de legăturile misterioase dintre ele, un spirit alexandrin cu un curios (şi autentic) simţ al tragicului. Jocul merge spre ritmurile muzicale, savante ale lui Ion Barbu, cu absurdităţi calculate şi moliciuni de poet fantezist obsedat de lumea formelor onirice şi îmbătat de marile abstracţiuni*".

„Epifania"! Ajunge să citești o singură poemă din „Epifania"pentru a continua lectura și simți lângă tine o prezență tainică, „buna ispită", cum ar spune Noica, care schimbă ceva în lăuntrul tău de om. Se cade să lăsăm un inițiat să grăiască despre lirica nouă a discretului convertit la ortodoxie, după un periplu risipitor. În 1991, Părintele Dumitru Stăniloaie, teolog de seamă, spunea, după lectura unui volum postum*: „Poeziile şi cugetările poetului Daniel Turcea m-au copleşit prin fidelitatea conţinutului lor teologic ortodox, trăit însă cu o mare căldură interioară şi cu o pătrundere uimitoare în adâncimea Tainei lui Dumnezeu, văzut ca lumină şi ca iubire nesfârşită în El Însuşi – ca Treime – şi în prezenţa Fiului lui Dumnezeu. Cel întrupat şi neîncetat lucrător în cei ce cred în starea Lui de jertfă, deci de extremă iubire spre eternitatea comuniunii lor cu El (...) Avem în faţă un volum de poezie categoric creştină, o poezie extraordinară, cum n-am avut în literatura noastră şi cum nu este în lumea întreagă. O poezie de mare adâncime şi căldură despre Ortodoxie. O poezie care se va impune în lumea întreagă."*

Cobor în amintiri și reconstitui vremea aceea, cele două întâlniri cu poetul, grație prietenului Stelu Georgescu, îmi reamintesc discuțiile avute despre „Epifania" cu câțiva prieteni. Poetul era încă în viață, dar, nu știu de ce, citindu-i și recitindu-i poemele și încercând să le prind tâlcurile cele mai tainice, el parcă nu mai era, parcă posteritatea lui și începuse, în mod misterios. Mă întâlneam cu Stelu și aduceam vorba despre Daniel, simțeam că ceva prohoditor se amesteca în cuvintele mele, că mă năpădesc lacrimi lăuntrice... Va fi fost poate pentru că în scurta întâlnire cu Turcea m-a șocat discreta stigmă a bolii sale, voi fi fost doar sub impresia poeziei lui celei noi...

„Se lumina pe dinăuntru fără efort, ca ridicarea unei zile." - Daniel Turcea.

Pe 28 martie 1979, Daniel a trecut la cele veșnice, într-o miercuri, într-o rezervă ca o chilie mică și albă, a Spitalului Sahia din București. Locul de odihnă se află în cimitirul Mânăstirii Cernica, unde își va afla repaus și poetul Virgil Mazilescu, bunul său prieten. Vestea am primit-o a treia zi, în ziua când era pogorât în mormânt, pe stradă, de la poetul Ion Popa Argeșanu, care, la rându-i, fusese sunat la telefon de poetul Gheorghe Tomozei. I-am aprins câte o lumânare, în tinda Catedralei Sf. Gheorghe, din fața prefecturii de azi...

Pagină de jurnal: „23 april 1979, luni după Paști. Împreună cu Tudor Diaconu am mers la părintele Marin S. Diaconescu să-i urmăm cele creștinești. Ne primește bucuros, ca de fiecare dat, și ne poftește în sufragerie, să gustăm bucate de dulce. Părintele ne zice: „Să ne rugăm pentru fratele Daniel Ilie Turcea, cel plecat de curând la Domnul..." Sunt uimit! Nu știam de numele Ilie, cum nu știam nici că Părintele are cunoștință de poet. Părintele mă lămurește:„Mama lui Daniel, Doamna profesoară, era foarte credincioasă, se trăgea din neam de preoți, o întâlneam adesea și îi mai dădeam leacuri pentru băiat, sărmanul avea năduf de mic și era cam slăbuț de trup. Uite că suferința i-a fost dată să-l afle pe Domnul."

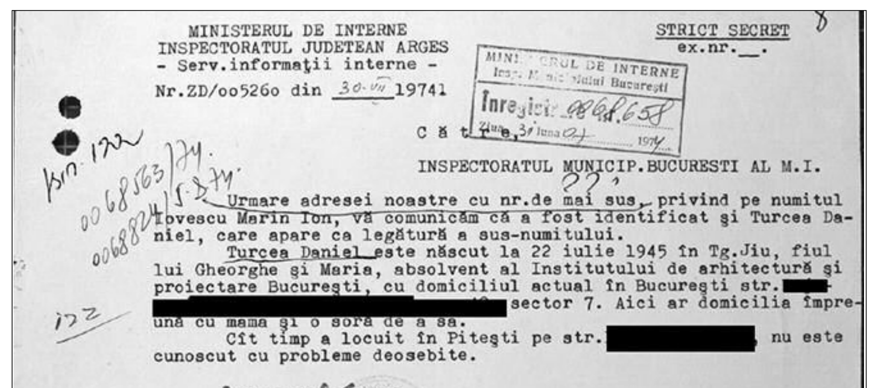
Posteritatea poetului a început să crească și a fost bine chivernisită de pictorii Paul Gherasim, Sorin Dumitrescu, Horia Bernea, de preoții Sever Negrescu, Sofian Boghiu și Justin Marchiș, de la Mănăstirea Stavropoleos, care mi-a permis să văd și fotografiez un autoportret al poetului și un tablou. Editura Doxologia, întru-olaltă cu sora poetului, Lucia Turcea, și Mitropolia Moldovei și Bucovinei au editat și reeditat operele poetului, antume și postume, s-au făcut mai multe evocări ale lui, s-au susținut conferințe de specialitate, pentru o mai bună înțelegere a lucrării Duhului prin poezie. În lumea virtuală, prezența postumă a poetului este bine vădită, spre deosebire de a multor prieteni și colegi de generație, parcă ilustrând cum nu se poate mai bine tâlcul creștineștii spuse: „Veșnica lui pomenire." Profesoara Ecaterina Pavel a susținut un doctorat, având ca temă viața și opera poetului Daniel Turcea, un altul este pe cale să fie gata, având același subiect – este vorba de vasta documentare făcută de profesoara Paula Gina Sabău Apostol, sub îndrumarea criticului Eugen Simion.

Cum era de așteptat, poetul a fost și în atenția fostei Securități, cum de altfel au fost toți oniricii și nu numai. Dosarul său de urmărire conține doar 30 de pagini, dar sunt destul de elocvente, în el sunt prezenți toți exponenții curentului oniric, „cârtitorii" și opozanții regimului, este remarcat bine conflictul dintre generații și, mai ales, nemulțumirile tinerilor scriitori față de accesul restrâns la revistele literare și la edituri. Turcea este perceput de Securitate ca „un individ suspect, dar onest, ostil, dar neduşmănos. La un moment dat, oniricii sunt abordați de un scriitor italian, cu origini românești, un anume Dieter, care voia să facă o documentare cu reprezentanții curentului oniric. Îi întâlnește pe: Virgil Mazilescu, Daniel Turcea, Dumitru Țepeneag, Vintilă Ivănceanu, Paul Goma și,,, informatorul, „sursa", neprecizată. Într-o discuție, Dieter le spune tinerilor scriitori că în România, „scriitorii sunt o pătură privilegiată, care nu muncește." „Sursa" informează că Turcea i-a spus lui Dieter că este un italian de extrema stângă și a devenit chiar agresiv, chestie care l-a făcut pe italian să renunțe la interviu și la întreaga documentare.

Printre altele, în 1974, Securitatea București solicită Inspectoratului Județean Argeș, al M.I., date despre scriitorul Ion Marin Iovescu, ocazie cu care îl identifică pe Turcea ca... legătură a acestuia. Ce relație a fost între cei doi (Turcea și I.M.Iovescu) încă nu am aflat și nici prozatorul Iovescu nu mi-a spus; l-am întâlnit din întâmplare pe acest „Creangă al Munteniei", cum îl numise Eugen Lovinescu pe prozatorul oltean, care se strămutase în Bughea de Jos, unde se căsătorise cu o musceleancă harnică și dintr-o bucată. Din 1975 și până în 1977, când a trecut la Domnul, pe Iovescu l-am vizitat de câteva ori, am băut rachiu fiert în tuci și l-am ascultat; era o istorie vie, cele povestite de el aveau nu numai frumusețe și nostalgie, aveau și tâlcuri tainice, drapate într-o velință colorată de cuvinte.

În august 2010 am ajuns la Mănăstirea „Sfânta Maria" din Techirghiol, o însoțeam pe profesoara Paula Gina Sabău; pentru doctoratul de care am pomenit voia să-l întâlnească pe părintele Arsenie Papacioc - părintele fusese, pentru scurtă vreme, duhovnicul poetului. Părintele a fost scurt, dar concis: „Ce să vă spun eu, măi copii,

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL JUDETEAN ARGES
- Serv.informaţii interne -
Nr.ZD/oo526o din 30.VII 19741

STRICT SECRET
ex.nr.__.

MINISTERUL DE INTERNE
Insp. Municipiului București
Înregistr. 0068.658
Ziua 31 luna 07 1974

C ă t r e,

INSPECTORATUL MUNICIP.BUCURESTI AL M.I.

Urmare adresei noastre cu nr.de mai sus, privind pe numitul Iovescu Marin Ion, vă comunicăm că a fost identificat şi Turcea Daniel, care apare ca legătură a sus-numitului.

Turcea Daniel este născut la 22 iulie 1945 în Tg.Jiu, fiul lui Gheorghe şi Maria, absolvent al Institutului de arhitectură şi proiectare Bucureşti, cu domiciliul actual în Bucureşti str.[redacted] sector 7. Aici ar domicilia împreună cu mama şi o soră de a sa.

Cît timp a locuit în Piteşti pe str.[redacted], nu este cunoscut cu probleme deosebite.

despre Daniel...Ce mi-a spus la spovedanie știm doar trei – eu, el și Bunul Dumnezeu! A venit la mine cu puțin înainte de a pleca eu de la Cernica. Mi-a pus niște întrebări, voia lămuriri în unele probleme duhovnicești. Cum a deschis gura m-am înfiorat, m-a luat cu furnicături, copilul ăsta știa să întrebe, întrebări grele, copii, că mi-am și zis în gând: Arsenie, până aici ți-a fost, pune-te pe rugăciune, veghe și citanie! Se vede treaba că bietul copil căzuse mult și în multă întunecime. Dar se întrevedea și o luminoasă înălțare. Mai mult nu vă pot spune."

Închei aici, dar nu înainte de a spune că ar mai trebui ceva, cu observația pertinentă a scriitorului Dan Stanca:

„Daniel Turcea ar trebui reeditat. O editură mare ar trebui să se implice și să facă acest gest. Editurile nu ar trebui să cadă în greșeala de a-l considera pe poet doar al Bisericii, ortodoxist, și de aici o serie de prejudecăți nefericite. Daniel Turcea a trăit în duh ortodox, evitând orice formă de ideologizare. El a intuit și spiritul autentic extrem oriental. A simțit Nirvana, așa cum a simțit-o și Eminescu. A avut intuiția golului budist, poate chiar taoist, dar mai presus de aceasta a iubit până la identificare plinul Ortodoxiei noastre." Doamne ajută!

Casa din Piteşti

Daniel ILEA

SUPREMAŢIA UNUI „SISTEM”*

Din cele trei microromane ale lui Marian Ilea, *Casa Gorki, Vacek* şi *Gravimetrul,* formând un tot (tematic-stilistic) numit *Grăsane făcând baie cu uşile larg deschise,* voi alege (cam cum alegi o felie dintr-o lubeniţă, ca să vezi dacă-i coaptă!) doar primul op.

Să fi avut oare dreptate Oscar (cel din *Toba* lui G. Grass), conchizând că „în lumea asta, singura iubire posibilă şi adevărată” ar fi *coţopenirea*?

Cel puţin asta încearcă să probeze (între altele) *Casa din Piaţa Gorki,* prezentându-ne, într-un „derapaj controlat între imaginar şi real” (Mircea Mihăieş, pe copera a patra), mediul unui burg mineresc, Medio Monte, dintr-o periferie de Cacanie musiliană.

Înainte de a-şi asuma adevărata-i menire (aceea de bordel), numita Casă este spaţiul în care, odată intrat, cuplul de îndrăgostiţi Maximilian Schiller-Francisca Mittemberg va fi sortit morţii – pasămite, *blestemul* de-a fi îndrăznit să guste din fructul *iubirii ideale*, platonice –, nu înainte însă de-a lăsa în urmă un băiat, pe Paul...

Spre a nu ne încurca în trama aproape poliţistă a cărţii, trebuie precizat că este

vorba, în esenţă, de destinele a două familii (Schlesak şi Mittemberg), pe parcursul a trei generaţii: *temporalitatea lineară* lipsind, fireşte, dintr-o tehnică narativă postmodernă.

Se pleacă, de pildă, de la generaţia de mijloc (Iosif Mittemberg, fratele numitei Francisca, bijutier cu faimă; Valdemar Schlesak, modest tâmplar şi meşter de sicrie); urmează un mic salt către părinţii lor (Ieronim Schlesak şi Iacob Mittemberg), pentru a da apoi un relief şi mai accentuat poveştii celor mai tineri (Paul Mittemberg şi Barbara Schlesak), care îşi săvârşesc *joncţiunea* dintre familii.

Ceea ce ţine însă personajele lipite unele de altele pare a fi „zeama cleioasă” a dudelor – „Întâi a fost dudul”, sună prima frază, *parodic-biblică –, alias* sperma cearceafului lipicios şi rece al unui vioi viol colectiv mineresc asupra Magdalenei Şteiger (al cărui rod va fi susnumita copilă Barbara), într-o enumerare la fel de băşcălios-veterotestamentară:

După Crâncău Aurel a urmat artificierul Moisa Vasile. [...] După Moisa Vasile a venit rândul lui Chivu Gheorghe – vagonetar. După Chivu Gheorghe a intrat, în baracă, Ilie Crăncău, vagonetar. După Ilie Crăncău a urmat din nou minerul Crâncău Aurel, peste care a intrat ajutorul de miner Costan Laurenţiu.

Violent act de *geneză*, schiţând şi primul punct de intersecţie dintre cele două familii: Frederica Eva Kuhn (viitoarea soţie a lui Iosif Mittemberg şi mamă adoptivă a lui Paul), care se afla cu Magdalena la cules de mure în pădure, scăpase de agresori luând-o la goană; iar Valdemar Schlesak, forţat fiind să participe – „Hai înăuntru şi foloseşte-ţi mădularul ca să-ţi astupăm gura” –, şi fapta petrecându-se „într-un fost grajd pentru caprele Societăţii Imperiale a Minelor” ce-i slujea de domiciliu, pe el va cădea măgăreaţa s-o ia de nevastă pe victimă!

Drept care va aduna în el atâta ură şi sete de *răzbunare* – agravate de felicitările în doi peri ale întregii comunităţi (în frunte cu însuşi judecătorul Silvio Budo), încununându-i fapta mă(t)reaţă, apoi de dispreţul „fiicei” Barbara („Mai bine nu te-ai fi născut, mai bine nu-mi erai tată, răule şi urâtule şi insuportabilule”) –, încât îşi va tortura moral, până la capăt, soţia-nesoţie şi va planta blestematul dud, ca pe *pomniţu'-lu'-Adam*, chiar „la intersecţia străzilor Malinovski şi Crişan”, profeţind că „zeama lipicioasă a dudelor [...], la vremea ei, va invada centrul oraşului Medio-Monte”...

Profeţie la împlinirea căreia el însuşi va contribui din plin, corupând în „grădiniţa frobeliană” (loc de prostituţie *educativă* în aer liber), prin futere „pe la spate”, „ca lătrătorii”, „rezemat de ţâşnitoare”, tocmai pe „copiliţele” participanţilor la pomenitul viol, compromiţând astfel *perpetuarea* seminţiei mineneşti...

În ce priveşte întâlnirea dintre principalii *antieroi* (Paul, rodul unei iubiri parcă *nepământene*; Barbara, născută dintr-un *preauman* act barbar), aceasta nu va face decât s-o repete ritualic, aproape f(r)ază cu f(r)ază, pe cea dintre Francisca şi Maximilian.

Cum, într-o atare lume scrântită, îndrăgostiţii sunt priviţi ca adevăraţii scrântiţi, proaspeţii însurăţei ar fi putut s-o sfârşească identic – dacă Paul n-ar fi primit de undeva (mai mult decât probabil de la realist-carnala & cărnoasa mătuşă-mamă-iniţiatoare sexuală Eva Mittemberg) capitala (deloc altruista...) sugestie de-a nu călca pragul Casei Morţii!

Casă unde romanţioasa Barbara îl va aştepta, în schimb, „o sută optzeci de zile” ca *„virgo intacta*”, cerând apoi divorţul – cum să înţeleagă ea că nu-i vorba de „impotenţă” (vezi raportul „medicilor matrimoniali”), ci de faptul că *iubirea ucide dorinţa*? – şi intrând, la rândul ei, pe făgaşul „curvăsăriei” *normale*...

Trebuiau să se despartă pentru a se putea reîntâlni la timpul şi locul potrivit, pregătiţi, metamorfozaţi, deveniţi abia atunci ei înşişi *demni* de urbea lor: Paul, iute scuturat de orice fărâmă de idealism la şcoala „vănii” din baia mătuşii Eva; Barbara, iniţiată cu brio de *„perversul Winterhoffer”* – în aşa măsură încât eleva îşi va întrece maestrul, devenit „un căţeluş tras de lesă” –, luându-l aproape cu sila „în afacere” la întemeierea bordelului din Piaţa Gorki, mândria şi *fala* viitoare a oraşului Medio Monte.

(Într-o paranteză fie spus, Barbara va pune şi tuşa finală răzbunării paterne, dându-l în gât poliţiei – după ce-l trăsese de limbă ca o Dalilă expertă – pe capul răutăţilor Aurel Crâncău, împreună cu ciracii lui, pentru trafic de aur subtilizat din *măruntaiele* pământului, aşa precum furaseră şi *cinstea* mamei sale; ca să nu mai vorbim de deturnarea definitivă a „fetiţelor”...)

Toate *bolunzâile* astea se petrec pe fundalul social deja pomenit: un amestec de „Cacanie” musiliană şi „moft” caragialesc!

Personajul reprezentativ al comunităţii – consilier municipal şi director-adjunct al Societăţii Imperiale a Minelor – cumulează (paradoxal) un prenume de dictator, cel al „Incoruptibilului” Robespierre (Maximilian), şi un patronim de poet romantic (Schiller).

În calitatea celui dintâi, va instaura un autoritar „sistem” economico-administrativ – funcţionând, de altminteri, de-a-ndoaselea (ca mai toate prin partea locului), dublat fiind de o mai eficientă industrie la negru a untului şi a laptelui etc. –, involuntară *apologie pe dos* a „machiaverlâcului” de buzunar al românului de oriunde şi de totdeauna (inclusiv al regimului clientelar-mafiotic de după ‘89). Iar în pielea celui de-al doilea – în contradicţie atât cu lumea, cât şi cu propriu-i „sistem” –, el va comite *hybris*-ul deja ştiut al îndrăgostirii, autocondamnându-se la eliminarea fizică.

Mă-ntreb, în final, dacă se mai poate reproşa unui atare text delirant un anume *anecdotism*, pe ici, pe colo (mai ales în partea a doua).

Stilistic, prima parte atinge şi menţine o înaltă tensiune, pe care o vom mai regăsi în părţile a doua şi a treia doar în unele pasaje savuroase, precum:– „măcelăria cu violină” a lui Adam Csozberger; *nastratinianul* „edict” scornit de consilierul Trif; „Memoriul” aceluiaşi Csozberger; cele două *zaftoşe* pâri reciproce ale minerilor Lupşa şi Crâncău; „protestul” minerilor privaţi de mana financiară a „grădiniţei frobeliene” împotriva neloialei concurente Barbara...

Textul ăsta pute a moarte, a zeamă spermatică de dude, a nebunie şi a *diablerie*; şi, deopotrivă, a un soi de sinistră prosperitate, chiar de onorabilitate – într-un cuvânt, pute al dracului *a viaţă*! O lume narcisică şi burlescă, de caractere mici, fără umbră de *grandoare*, nici măcar în monstruozitate.

Aici, depravarea se vrea voioasă, omenoasă chiar, dătătoare de bună-vecinătate: te-ai crede, uneori, la cimpanzeii *Bonobo*, de n-ar fi la mijloc şi binecunoscutul *interes* ce poartă fesul (de-ar fi să pomenim doar reţelele de prostituţie infantilă din România de azi, extinse şi în Occident, al căror mecanism îl demontează Radu Aldulescu în *Prorocii Ierusalismului*).

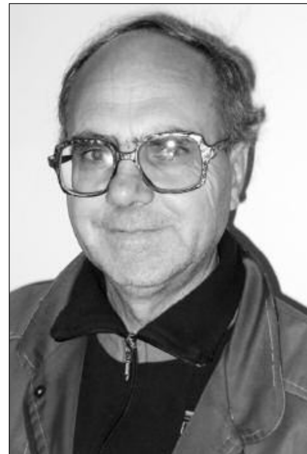
Aici, singurele palide regrete şi vagi remuşcări se manifestă în sentimentalisme de tipul „pupat piaţa endependenţi” (vezi „domnul director general Popanager Keizer” & Co.): într-un cuvânt, o lume vecină cu cea din gogolienele *Nevski Prospekt* şi *Jurnalul unui nebun*...

---

* Marian ILEA, *Casa din Piaţa Gorki,* în *Grăsane făcând baie cu uşile larg deschise,* Bucureşti, Cartea Românească, 2017.

cronici

Viorel Nica

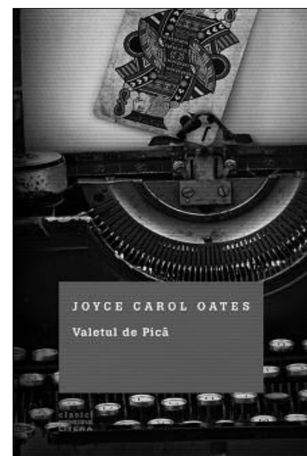
Cealaltă față a celebrității

Spre deosebire de alte cărți polițiste care se întrec în a etala tot felul de grozăvii fanteziste, în a recurge la te-ai mira ce stereotipii facile, în a-și satura atât de mult câmpul tematic încât ajunge să semene cu un mediu irespirabil, în a le conferi personajelor posibilitatea de a evolua într-un mod prea spectaculos, lipsit de verosimilitate, în a aluneca, nu doar odată, pe panta celui mai rușinos și exhibiționist arbitrariu, în a sili logica povestirii să asimileze o seamă de ingrediente ilogice, uneori de-a dreptul ridicole și prin toate acestea, la a ne condamna la câteva ceasuri de plictiseală apăsătoare, *Valetul de Pică* publicat de vârstnica scriitoare americană Joyce Carol Oates în 2015, tradus și adnotat cu meticulozitatea cuvenită de Adriana Bădescu, publicat de Litera în 2016, este o carte bine strunită, ce nu-i permite ororii să întreacă măsura, ce izbutește să se sustragă, de fiecare dată, alienantului pericol al stereotipizării lesnicioase, ce evită tentația saturării tematice, ce le îngăduie personajelor să se desfășoare degajat, abținându-se să se dea în spectacol ori să se exhibe în cel mai grețos mod cu putință, ce își motivează conștiincios orice alegere narativă, ce respectă întru totul logica povestirii, fără a abuza de ea în vreo situație extremă, ce nu ne plictisește câtuși de puțin, reușind să ne învioreze și să ne păstreze nealterată curiozitatea de a vedea cum i se pun în mișcare originalele resorturi metaromanești.

Naratorul și, totodată, personajul Andrew J. Rush, „autor de cărți foarte bine vândute - romane cu suspans, mister și un dram de macabru”, trăiește de multă vreme în orășelul provincial Harbourton din New Jersey, are 53 de ani, e considerat de presă drept gentlemen, evită să fie grosolan, preferând să se manifeste într-un chip fin-mucalit, îl admiră pe scriitorul de cărți polițiste Stephen King și îl invidiază în același timp pentru succesu-i colosal, se socotește „un tip bonom”, se îndoiește uneori de succesu-i auctorial, păstrându-se în limitele modestiei sănătoase. Râvnind să-și păstreze o poziție confortabilă pe scena literară, să-și stimuleze creativitatea, alege să publice sub semnătura, mai grotescului, mai visceralului și mai terifiantului „Jack of Spades” (Valetul de pică), își construiește așadar „o identitate literară secretă”. Grație pseudonimului ingenios și incitant își formează „un public underground dedicat și devotat de câteva mii de persoane, la o estimare modestă”. Ori de câte ori se retrage în spațiul privat familial, își dă silința să fie un soț (căsătorit cu Irina, profesoară de arte platice), „bun, conștiincios”, un tată (a trei copii) înțelegător, un „tip liniștit”. Ca scriitor, e iritat câteodată de faptul că romanele-i nu îi sunt „recenzate cu regularitate”, suferă când chiar deșteapta sa fiică Julia, „învățată să *deconstruiască* literatura, în loc s-o savureze pur și simplu sau să reacționeze la ea emoțional”, îi critică „dur” (dintr-o nemenajantă și reductivă perspectivă feministă) producția romanescă, găsind-o desuetă, superficială, inactuală. În iunie 2014 el a fost convocat la Tribunalul Municipal. Răspunzând convocării, a aflat că săvârșise „un furt”, „a cărui natură era nespecificată”. În fața unei astfel de acuzații aberante, s-a simțit șocat, căci se știa nevinovat. Odată cu „pierderea controlului”, s-a pomenit copleșit de un „torent de mânie”. Luând legătura, prin telefon, cu reclamanta și acuzatoarea Haider, a constatat că respectiva îl credea un plagiator ordinar și că intenționa să-l „demaște în fața lumii întregi”. Drept urmare, tot „optimismul” „orb” pe care-l vădise până atunci s-a dus pe apa sâmbetei, mai ales după ce a sesizat că persoana ce-l acuza „era bolnavă mintal”. În ciuda descurajării ce i se strecurase în suflet, a hotărât să nu se lase umilit de nimeni, să-și apere statusul confortabil, prosper, mulțumitor, să reziste oricărei tentative hărțuitoare. După ce a stat de vorbă cu avocatul său Grossman, s-a mai liniștit câtva și a înțeles că „reversul celebrității e faptul că atrage atenția celor instabili mintal”, că „scriitorii bine vânduți sunt întotdeauna ținte ale litigiilor. „Citindu-i ultimul roman, foarte atenta și deconstructivista Julia (al cărei nume ne duce cu gândul la critica și romanciera Julia Kristeva) a descoperit un episod ce trimitea direct la viața-i intimă, s-a simțit tare stânjenită. Stânjeneala ei s-a repercutat asupra sa sub forma unui amplificat complex de vinovăție, determinându-l să se creadă un tată abuziv, ba chiar un ins depravat. Temându-se să nu fie „arestat pentru sfidarea curții”, s-a prezentat „în sala de judecată” pentru audiere, animat de „o curiozitate obsedantă” față de ceea ce i s-ar fi putut întâmpla. De îndată ce a auzit „acuzațiile fantasmagorice” pe care reclamanta procesomană i le aducea într-o manieră potopitoare, a vărsat „lacrimile umilinței”, și-a ascultat o parte din proză „citită cu glas tare pe un asemenea ton acuzator și ridiculizant”, a rămas de-a dreptul siderat, „de parcă un demon ar fi vorbit prin intermediul ei”, poescul *demon al perversității*. În toiul unei crize de epilepsie, reclamanta dementă îi călcase cărțile în picioare, devenise nepermis de violentă, ceruse insistent să i se facă dreptate, să fie arestat acela care, plagiind-o, îi furase o parte din viață. Chit că avusese parte de „victorie”, nu se putuse bucura de o asemenea izbândă asupra unei femei nebune, pe care o compătimea. Abia atunci când a sesizat că presa nu luase act de pocinogul său, a simțit „euforia celui care a scăpat de o pedeapsă”, socotindu-se *nepătat ca un miel*. După câtva timp, putuse crede liniștit că, în pofida celor întâmplate, „cazul respectiv era de domeniul trecutului”, așa că își permisese, cât de curând, să reintre pe făgașul normal al vieții sale. Convins fiind însă că „învingătorul ia totul”, s-a gândit să-i facă o vizită celei învinse, dereglatei și destructuratei doamne Haider. Cum aceasta nu era acasă, a profitat de natenția și de bunăvoința servitorului ei și i-a luat din biblioteca valoroasă vreo câteva cărți prețioase (între care și Demonul perversității, de ilustrul său predecesor E.A. Poe). Umblând prin sertarele proprietarei, a descoperit cu stupoare că stăpâna casei publicase cândva o carte polițistă intitulată Zig-zag (titlu pe care i-l dăduse el însuși cărții la care mai lucra încă de o bună bucată de vreme), și-a dat seama că „Haider încercase de la o vârstă tânără să devină scriitoare, avusese idei inspirate, idei strălucite pentru romane polițiste și horror, dar fusese (evident) incapabilă să le pună în practică așa cum făcuseră alții, cu un succes comercial uriaș, că „tiranica femeie fusese suficient pedepsită prin faptul că era o scriitoare ratată, că ajunsese să fie internată la psihiatrie; și că pierduse procesul împotriva lui. În timp ce scria (după inevitabila-i întoarcere la domiciliul personal), i s-a părut că aude „vocea batjocoritoare a femeii cu părul alb și vâlvoi” (Haider): „Hoț! Plagiator! Criminal!” Grav tulburat de ceea ce i se întâmpla, s-a pierdut cu firea, s-a certat cu soția dintr-o nimia toată, s-a pomenit într-o stare de spirit mlăștinoasă, nemaipomenit de confuză. Deoarece era chinuit de remușcări, n-a ezitat să se întoarcă în casa Haider, după miezul nopții, cu intenția de a pune la locul lor cărțile sustrase într-un moment de slăbiciune sufletească. Decât că, „în agitația și în tensiunea momentului, în loc să facă întocmai ce intenționase, a cedat ispitei de a mai lua câteva cărți de valoare și câteva fotografii de familie. Surprins de doamna Haider asupra rușinosului fapt, s-a trezit huiduit și atacat de o secure nemiloasă. Cu chiu, cu vai a scăpat de amenințarea cu moartea și a putut să se întoarcă acasă nevătămat grav. Din ziarul local a aflat chiar în ziua următoare că bătrâna femeie, „moștenitoarea familiei Haider” fusese „ucisă în locuința ei” cu o „secure” criminal mânuită de „un atacator” necunoscut. Analizând știrea cu pricina, a găsit-o „șocantă”, „cu adevărat supărătoare”, s-a dezvinovățit rapid în sinea lui, se neliniștise simțitor „din cauza durerii de cap cumplite”. Pe măsură ce se autoscruta, nu putea să scape cu niciun chip de răvășitorul sentiment al vinovăției, nu se mai putea sustrage unei puzderii de interogații hăituitoare, se sesizase în oximoronica ipostază de a fi „nepătat ca un miel și totuș împroșcat cu sânge”, a recunoscut, în cele mai de pe urmă, în gândul lui că i-a smuls atacatoarei securea nu spre a o ucide neapărat, ci pentru a-și apăra, fie și cu prețul crimei, viața primejduită. Copleșit de oroare, s-a pomenit cu mintea goală, pradă unui „straniu sentiment de jubilare”, a făcut câteva mișcări ingenioase, de acoperire, menite să-i deruteze, în zilele următoare, pe eventualii săi anchetatorii. Spre norocu-i temporar, rudele defunctei „se concentreseră pe un tip mai vulgar de furt - banii, așa că, pentru o vreme se putuse crede în siguranță, ba chiar simțise „dispreț pentru înguștii la minte care își imaginaseră că cineva poate să ucidă doar pentru bani”. Tare ciudat i se mai păruse faptul că, în pofida pățaniei groaznice, putuse să scrie „într-un soi de delir”, cu răsuflarea accelerată de emoțiile inerente scrisului ca atare. Între timp „mulți (albi) din Hambourton ajunseseră să creadă că îngrijitorul (negru) era criminalul doamnei Haider”. De ochii lumii și, mai ales, ai avocatului său insistent și bănuitor, a pozat într-o ființă ușurată, i-a cerut lui Grossman să-l apere pe nevinovatul presupus criminal, oferindu-i câteva indicii relevante, vulnerabilizându-se apreciabil. După ce și-a publicat romanul polițist Flagelul, primise „vești bune” de la editorul încântat de succesul comercial al cărții. Părându-i-se că soția lui, Irina, îi acorda mai multă atenție asiaticului coleg de serviciu Hung Lee decât lui unuia, a devenit din cale afară de gelos și de iritat, și-a închipuit că nevasta-i, chipurile, infidelă, ar fi putut să-l otrăvească dintr-un moment într-altul. Colac peste pupăză, i se năzărise că toți cei trei copii ai săi se manifestau într-un chip jignitor, ireverent, umilindu-l atât în spațiul privat , cât și cel public. Detestând „prefăcătoria în sânul familiei”, le-a cerut alor săi să opereze inechivoc. Totodată, s-a apucat de băut, i-a cășunat să se comporte șefește acasă. În toiul geloziei i s-a părut că l-a accidentat mortal pe Lee și că a fugit „de la locul faptei”. Ulterior însă a constatat că, „pradă neatenției, îl ucisese pe altul, nu pe cel vizat. După toate astea, s-a decis să nu-și mai publice ultimul roman, Zig-zag, și-a propus să realizeze „o schimbare de decor” în scrisul său, să treacă de pe făgașul local pe cel exotic. Până una alta însă s-a răzgândit și a optat pentru cu totul altceva. Considerându-se un pericol pentru ceilalți, a luat hotărârea să se autoanihileze neîntârziat. După oarecari ezitări, a trecut la executarea proiectului de autoanihilare.

Ridicându-se lejer pe cea mai înaltă cotă a manifestării artistice, probând un ridicat grad de originalitate (în alegerea mijloacelor de exprimare a resurselor tematice), optând pentru o strategie de producere economă, dar eficace, îngăduindu-le protagoniștilor să-și dezvăluie atât părțile luminate, cât și pe cele întunecate ale ființei lor, realizând pertinente sondări ale subconștientului personajului principal (cu intenția de a-l obliga să se înfățișeze în cel mai franc și mai nedeghizat mod cu putință), oatesianul metaroman polițist *Jack of Spades* ne dovedește că chiar și atunci când în lipsă de altceva mai bun și mai potrivit, ajunge să se ia pe sine drept subiect, scriitura polițistă poate fi deosebit de interesantă și de captivantă, neriscând câtuși de puțin să devină pedantă ori agasantă, să ne îndepărteze de tărâmul său atât de bogat în surprize cu adevărat creatoare, de ordinul excelenței indubitabile.

...oatesianul metaroman polițist *Jack of Spades* ne dovedește că chiar și atunci când în lipsă de altceva mai bun și mai potrivit, ajunge să se ia pe sine drept subiect, scriitura polițistă poate fi deosebit de interesantă și de captivantă, neriscând câtuși de puțin să devină pedantă ori agasantă, să ne îndepărteze de tărâmul său atât de bogat în surprize cu adevărat creatoare, de ordinul excelenței indubitabile.

Mirela-Ioana BORCHIN

Dragostea arheilor în Elegiile de la Carani

Incursiunea spre stratul medieval al ființei este o introspecție dureroasă într-un prezent în care nu distanța, nu îndatoririle cavalerești, nu rănile de pe câmpul de bătălie, ci moartea îl desparte pe erou de Doamna sa, pe care o așteaptă, ca Orfeu pe Euridice...

Eugen Dorcescu, *Elegiile de la Carani*, Timișoara, Ed. Mirton, 2017

cronici

Acolo unde se plăsmuiesc și durează arheii. Noutatea frapantă a *Elegiilor de la Carani* („tulburătoare prin sinceritatea și autenticitatea lor", cum declară Radu Ciobanu, într-un e-mail din 28 iunie 2017, adresat autorului acestora) constă în faptul că arheul feminin își schimbă avatarul. De aceea, mă simt nevoită să revin la problematica avatarurilor, care prezintă elemente-liant cu ceea ce a fost conturat în *Nirvana. Cea mai frumoasă poezie*, ed. critică de Mirela-Ioana Borchin, Timișoara, Ed. Eurostampa, 2015, dar este reconfigurată și substanțial îmbogățită în recentele elegii, în direcția cristalizării și a impunerii sale ca temă distinctivă a creației dorcesciene.

În *Elegiile de la Carani*, Eugen Dorcescu are revelația unei adevărate lumi a arheilor. Cu un arheu masculin – eul liric – „eu-arheu", un arheu feminin – „Doamna mea" – și „marele Arheu", Spiritul absolut. O lume discretă, dar nu ascunsă, ci conștientizată, legitimă pentru condiția Poetului.

Experiența avatarurilor, a căutării și a găsirii altor ființe în sine, nu doar în memoria violentată de uitare, ci și în prezent, se amplifică în recentele elegii ale lui Eugen Dorcescu prin descoperirea coabitării unor *avatare* (fac acest artificiu lingvistic pentru a le delimita de *avatari*) în lăuntrul său: „Pe tine, cine oare te-a trimis?/ Ea? El Shaddai? Sau propriu-mi abis?/ Căci, dincolo de-a lacrimii perdea,/O-mbrățișai. Și Ea te-mbrățișa". (*Triada*)

În „propriul abis" se petrec lucruri nebănuite. „Drept care, ea. Doar/ ea./ Și numai ea" – secvență memorabilă în *Poemul 30* din *Nirvana* (2014), se citește altfel în noul context. Referința lui „ea" nu mai este soția iubită, cu identitate în lumea empirică, ci arheul unor soții iubite, cu existență fizică, inevitabil, limitată, dar cu extensie metafizică. Celei ce a făcut parte din realitatea lui, eul liric i se adresează mai întâi cu deferența cuvenită „unei statui de cenușă", apoi, din imens respect, o evocă prin pronumele *Ea*, scris cu majusculă-simbol – gest delicat, de admirabilă reverență: „Și *Ea* te-mbrățișa"; „Vor înflori, curând,/ din nou fără *Ea,*/ salcâmii, platanii..." Celei ce face parte din contingentul său i se adresează cu „tu", ca unei persoane aflate înaintea ochilor, participantă la miraculoasa „reîncepere" : „Și iată,/ dinspre spânz și zambile,/ pe-o cărare solară,/ auriu-azurie,/ pe cărarea de la Moarte la/ Viață,/ vii *tu*". (*Elegiile de la Carani 2*); „În sufletu-mi de-azur, veghează trei:/ *Tu,* El Shaddai și amintirea *Ei*". (*Triada*) etc. Cuplul este desemnat clar de pronumele *eu-tu,* specifice actanților. Acestea, precum și toate formele flexionare aferente, sunt mărci ale eului liric, fiindcă întregesc sinele enunțiatorului: „E moarta-mpărăție-a nimănui,/ În care nălucim doar *eu* și *tu*". (*Unei statui de cenușă 1*); *„Eu* – mire metafizic. *Tu* – mireasă". (*Pe terasă*). Sunt expresia intimității, a dublului într-o unitate, care, temporar distrusă, dezechilibrează eul, amenințând cu anihilarea lui. Durerea insuportabilă a pierderii jumătății afectează sensibilitatea eului liric, inducându-i sentimente negative, precum ura, autodetestarea și dorința de a muri: „*Urăsc* fiece loc în care-am fost/ Cândva noi doi. Fiece loc și timp [...] *Urăsc* pustietatea mea de-acum,/ *Urăsc* absența ta, ce m-a strivit./ *Pe mine mă detest*, cel mai cumplit,/ Căci *aș dori să mor* – și nu știu cum". (*Unei statui de cenușă 2*)

Expresia sublimată a sfâșierii sinelui o reprezintă poezia intitulată *El Caballero*, în care „el Caballero rumano" plăsmuiește, logic, o situație absurdă, a cărei energie lirică vine din enunțarea limitei de îndurare a solitudinii, laolaltă cu nevoia stringentă de refacere a cuplului, cu orice preț: „Prietene, de te-ai ivi acum,/ La ușa mea, de-un veac pecetluită,/ Și-ai spune: «Spre soția ta iubită,/ Cum bine știi, nu e decât un drum»,//Sătul de subterfugii cronofage,/ De viața fără țel și înțeles,/ Sătul de mine însumi, mai ales,/ M-aș ridica și-aș zice, simplu: «Trage!»"

Hortativul „trage!" apare într-un enunț eliptic, care are structura de adâncime „trage în mine!", implicând semnificația efectelor acestei acțiuni. Nu este un ordin tranzitiv, ci mai degrabă reflectă o opțiune conjuncturală: „Omoară-mă !" Toată greutatea poemului se mută în acest ultim cuvânt. Se scurge, se revarsă în el. De la început până la sfârșit, uităm că e vorba de o construcție ipotetică. Finalul zdruncină. Trezește. Te transformă în participant la o execuție râvnită. Un șir de rapide inferențe ne dezvăluie sufletul zdrobit din care a țâșnit îndemnul, „simplu", spune autorul, „Trage!" Greu, ar comenta, poate, Marcel Turcu. Gândul acesta e, probabil, cel mai greu... „Gândul greu! Acesta este Eugen Dorcescu: gândul greu!" a exclamat odată Marcel Turcu în Sala Orizont a Filialei Uniunii Scriitorilor din Timișoara. Enunțul este preluat de Maria Nițu, în eseul ei *Eugen Dorcescu – alchimist la văile Nirvanei*, „Orizont", XXVIII, nr. 7/ iulie, 2016, p. 22. Caracterul indisociabil al cuplului bărbat – femeie, natura sa așa-zicând androginică sunt postulate încă de la *Geneză*: „Nu este bine ca omul să fie singur; să-i facem ajutor potrivit pentru el" (*Facerea 2, 18*); „De aceea va lăsa omul pe tatăl său și pe mama sa și se va uni cu femeia sa și vor fi amândoi un trup" (*Ibidem 2, 24*).

Revigorarea modelului cavaleresc, inițiată în *El Caballero*, continuată în *Avatar I*, dobândește accente mai dramatice în *Avatar II*. Aici, fapta ia locul ipotezei. Precum în celebrele dueluri de odinioară, eul liric luptă pentru a apăra acuratețea iubirilor sublime, fiind cu atât mai motivat cu cât a devenit „însoțitorul Umbrei" Doamnei sale: „Și-am contemplat, sub cerul mohorât,/ Al cruntei înnoptări medievale,/ Cum eu, însoțitorul Umbrei tale,/ Cum eu și fiara i-am sărit la gât".

Moartea a sacralizat iubita, venerată ca „Zeiță-n al Ființei vacuum". Peste „Cele ce sunt" domnește o pace tristă, dobândită prin violență, în uniune cu avatarul lup: „Apoi, am stat, pe marginea genunii,/ Noi, dublul nepătruns, întunecat,/ Lupul și eu, pe câmpul sfârtecat:/ Doi colți însângerați, în raza lunii".

Refacerea drumului unui cavaler, împărțit între câmpul de luptă „sfârtecat" și donjonul sau Poiana în care îl așteaptă Doamna sa („Cea care mă aștepată ești tot tu") e o formă de reiterare a atașamentului autorului față de valorile lumii medievale. Cavalerul din lirica lui Dorcescu nu este acel tip de erou imortalizat în celebrele cântece de luptă. Nu este Roland, Igor sau Rodrigo. Este, de bună seamă, și luptător. Acest statut e garanția bărbăției sale definitorii. El se apropie însă mult mai mult de Tristan și de Lancelot, prin aceea că este îndrăgostit, fidel Doamnei sale, care îl subjugă recurent, de la o luptă la alta, de la o viață la alta: „Așa ne-am regăsit: Cu ochii grei,/ Plini de păduri, de ziduri și de lupte./ Și-am reluat cuvintele-ntrerupte/ De neagra moarte, de tăcerea ei.// Întoarce-ți iarăși chipul către mine,/ Frumoaso! Fascinantul meu abis!..." (*Avatar I*)

Incursiunea spre stratul medieval al ființei este o introspecție dureroasă într-un prezent în care nu distanța, nu îndatoririle cavalerești, nu rănile de pe câmpul de bătălie, ci moartea îl desparte pe erou de Doamna sa, pe care o așteaptă, ca Orfeu pe Euridice, „...de mohorâte dinastii,/ Cu trandafirii sângelui în palmă". Discursul pe tema morții, cu inserții narative și descriptive, se estompează pe măsură ce se înaintează în text, iar cauza se lămurește în poemul *Triada*. În mod simbolic, într-o scenă tulburată de „a lacrimii perdea", arheul feminin face trecerea de la un avatar la altul. Imaginea artistică este plastică, solemnă, ca într-un ritual, la care eul poetic asistă „în ființă": „... dincolo de-a lacrimii perdea,/ O-mbrățișai. Și Ea te-mbrățișa".

De acum înainte, în viața subiectului liric sunt două femei, avatare ale aceluiași arheu, omonime în privința semnului metaforic, dar distincte: „Tu, *Doamna mea*, pe/ care El Shaddai și/ *Doamna mea/* te-au trimis". (*2*)

Referința lui „tu" devine alta în *Poeticul Carani*, unde arheii se îndrăgostesc din nou. Aparent, în zilele noastre, prezentul enunțării fiind foarte apropiat de cel al publicării volumului. Dar momentul joncțiunii lor, al nuntirii abisale, se situează tot într-un ev îndepărtat, sugerat de o serie de istorisme simbolice, dintre care cel mai mare impact emoțional îl are „mănușa de fier": „Tu, abisal juvaier,/ legat, de Cel Veșnic, la/ mănușa-mi de fier". (*2*)

În fața noii iubite, a fost coborât podul dintre lumi, ca ea să vadă și să accepte că se unesc dinspre moarte și că reunirea lor e în voia lui Dumnezeu, singura prezență neîntreruptă în șirurile lor alternative de vieți și extincții. Cel Sfânt/ Cel Veșnic/ El Shaddai acționează în favoarea cuplului de arhei, care transcede realul, având amplitudini ce îl propulsează pe verticala axiologică. De aici, bucuria compatibilizării lor. Satisfacția de a realiza anvergura spirituală a femeii se exprimă prin metafore coalescente, cu grefe captivante, dezvoltate în jurul pronumelui personal *tu,* reluat cu frenezie. Lexemele *abis, adânc* și derivatele lor conturează vocația transcedentală a arheului feminin, iar eul liric înțelege că femeia iubită îi aparține și îi (re)întregește ființa. Pentru el, „Lumea începe, se reîncepe,/ în *abisul* din suflet". El se lasă sedus de ochii „negri,/ neverosimili,/ naivi", dar, mai ales, „*abisali*", ai iubitei, care este „un *abisal* juvaier", ce privește, „chiar acum", „în *abis*". Revelația unui „tu" asemeni „eu"-lui este copleșitoare: „erai tu, numai tu,/ cea din *adânc*", „Cu/ privirea/ *adâncită* în/ sine,/ uimită". „Tăinuita minune" a iubirii se desfășoară „în *adânc*", acolo unde Euridice revine, periodic, la Orfeu: „Acolo, te strig și-mi/ răspunzi./ Acolo-mi răspunzi/ când te strig/: Euridice/ E-u-ri-di-ce!" Toate acestea se întâmplă într-un sine transgresiv, pentru care viața și moartea sunt faze alternative ale unei iubiri continue, care definește un spirit infinit, aflat sub „veghierea Celui Sfânt". Sinele este oglindit în ființa iubită. A ieșit întregit din imanență. Se află în zona de limită. Dintre imanență și transcendență. Dintre conștient și subconștient. Unde face anamneza ființei profunde. Și cuvântul își pierde relevanța. Dualitățile încep să se stingă. Tăcerea se adâncește. Reducându-se la a fi. Ca într-unul dintre cele mai frumoase poeme dedicate iubirii superioare, stării de beatitudine a arheilor, în care emoția se acumulează până în finalul apoteotic ce enunță „esența esențelor" din dragoste: existența: „Cel mai mult/ te-am iubit/ nu atunci când,/ vorbindu-ți,/ ai ascultat, ai/ răspuns,/ ai zâmbit./ Ci atunci când,/sub privirea/ mea,/ rece, înnourată și/ grea,/ ai tăcut/ a tăcea./ În clipa aceea,/ erai tu,/ numai tu,/ nesfâșiată de/ la Nu către Da,/ la Da către Nu,/ erai tu, numai tu,/ cea din adânc,/ ale cărei elanuri/ la nerostirea unui sens/ de nisipuri/ se restrâng./ Tu, întoarsă spre/ mine,/ fără glas, fără/ nicio rostire, fără/ niciun cuvânt./ Tu,/ cu privirile tale nemărginite,/înțelegând/ chiar esența esențelor:/ Eu fiind, și tu ești./ Tu fiind, și eu sunt".

Rareori s-a rostit un adevăr mai mare pe tema dragostei: „Eu fiind, și tu ești./ Tu fiind, și eu sunt". „Eu", „tu" și „a fi". Expresia, în oglindă, a totului. Dublu exprimat. Subliniat. Înțeles cu „priviri nemărginite".

Fericita reîntâlnire face ca enunțul poetic să se îndrepte dinspre tenebrele durerii spre lumina bucuriei. A fi concomitent în viață și a se împărtăși din deliciile dragostei înseamnă a traversa împreună partea luminoasă... a lunii, de un „mister sublim". Voluptatea, senzualitatea, avântul erotic sunt cele ale tinereții perpetue, deopotrivă sufletești și trupești. *Elegia a opta*, de pildă, mustește de erotism: „Te iubesc!/ Ți-am strigat? Îți/ șoptesc?/ Stau, ca un/ stâlpnic,/ frenetic,/ sub copacii-nfloriți,/ însoriți./ Mă auzi? Mă/ imiți?/ M-ai zărit. Și/ cobori,/ pe aleea din miezul/ grădinii,/ printre flori,/ printre nori,/ cobori,/ alergând,/ cu gura ta roză/ de dor fremătând./ Ai ajuns. M-ai/ ajuns./ Îți simt până-n/ inimă trupul/ străpuns".

Simbolurile masculinității și ale feminității converg până la întrepătrundere, până la refacerea originară a ființei. Trupul dintâi al omului este o creație spirituală. Ca și femeia lui, creată de Dumnezeu din coasta lui Adam. De aceea, din punct de vedere simbolic, unirea trupească dintre bărbat și femeie implică revenirea la structura semiotică a primului om. Filosofia iubirii în opera lui Eugen Dorcescu nu opune dragostea trupului celei spirituale, ci le suprapune. Ar fi greșit să se creadă că *Elegia a opta* evocă efemeritatea iubirii trupești. Dimpotrivă, aceasta se referă la veșnicia iubirii unor trupuri înduhovnicite, pentru care dragostea nu poate fi decât spirituală. În viziunea Poetului, nu există decât spirit. Din moment ce materia emană din Spirit, prin Creație, ea rămâne sacră. Bucuria dragostei trupești e direct proporțională cu conștientizarea naturii ei spirituale. E o iluzie gândul că se va disocia vreodată materia de spirit în artă, bunăoară. Formele materiale nu fac decât să își pună în relief spiritualitatea. „Îți simt până-n/ inimă trupul/ străpuns" devine, astfel, un strigăt de triumf al unei trăiri profund spirituale, fără a înceta să fie, concomitent, și profund trupească.

Mioara Bahna

Viorica Răduță: Când se duc în uitare

O poezie reflexivă, desfăşurată în jurul unor mari frământări ale omului dintotdeauna cuprinde cartea semnată de Viorica Răduţă şi intitulată ***Când se duc în uitare*** (publicată de Editura Pleiade, din Satu Mare, în 2015), despre care, de la început, cred că trebuie menţionat că are girul lui Gheorghe Grigurcu, exprimat pe frontispiciu (***Gheorghe Grigurcu vă recomandă***) şi coroborat cu vorbele lui, care, în finalul unui cuvânt-înainte (purtând titlul ***O afectivitate aspră***), afirmă că autoarea este ***un nume pregnant al literelor româneşti actuale***. Lectura atentă a poeziilor dovedeşte însă că, şi fără amintita susţinere, acestea s-ar fi bucurat, probabil, de aceeaşi apreciere din partea cititorilor.

Aşa cum se sugerează încă din titlu, poezia Vioricăi Răduţă din acest volum dezbate relaţiile dintre viaţă şi moarte, prin urmare, dintre două lumi: cea aflată (încă) în lumină şi cea care a fost înghiţită de tenebre, dar pentru care cel mai rău este că, puţin câte puţin, este, de obicei, înghiţită de uitare (pentru care ***orizontul e chiar trecerea ei*** şi care se întâmplă ***când cineva mă priveşte / ca o lamă de cuţit / departe***), cea care înseamnă, de fapt, adevărata moarte. Pornind de la aceste adevăruri cunoscute dintotdeauna, poezia din volum se dezvoltă, concomitent, atât ca avertisment (***memento mori***), cât şi ca act de neuitare şi, în acelaşi timp, chemare la neuitarea celor ce-au fost, cu atât mai mult, cu cât în lumea cea strămutată pe alte tărâmuri poeta însăşi îşi are mulţi apropiaţi, începând cu proprii părinţi, ale căror urme pare a le simţi pretutindeni.

Pe fundalul acestor trăiri, metamorfozarea regnurilor (***ceaţă se face pielea***) nu este decât o manifestare firească a realităţii, totuşi, aflată în discordanţă cu sentimentele omului, fiindcă imaginile coşmareşti, care aduc ***laolaltă pământul***, nu sunt decât pragul dintre cele două universuri, care face ireversibil drumul celor plecaţi: ***plopi înghiţiţi de drum / tatăl meu care nu mai trece de ei // râul la o sută de metri / cu seara deasupra...***

Un eu creator surprinde, în poezia din volum, fiinţa umană, într-o stare de îndârjire-încordare ce-i accentuează luciditatea, într-o încleştare-competiţie, cvasi-permanentă, cu forţele naturii, cu destinul mereu pieziş faţă de direcţia spre care doreşte omul să se îndrepte (***până la disperare e apa / până la vânt este gândul***), într-o cadenţă căreia i se simte severitatea, în concordanţă cu emoţia intensă, dar, paradoxal, foarte bine strunită, pentru a nu i se sesiza de către oricine potenţialul de vulnerabilitate.

Detalii ale realităţii, percepute de sinele ce se destăinuie în poezie realizează un fel de puzzle în care sentimentele se escamotează, oferind eşantioane de viaţă ori, mai degrabă, chintesenţa acesteia, atâta cât se lasă percepută, să fie contemplate, prin poezie, de cititor. Este o acţiune continuă a stihiilor de dezagregare şi recompunere concomitentă a lumii: ***vântul se rupe de ultima ploaie***, iar ***culoarea e în frunze // cade cu ultima ploaie...***

Neliniştea gândului, singurătatea, monotonia până şi a manifestării amintitelor stihii ce se amestecă într-o posibilă dorinţă transcendentală de reorganizare a lumii sunt doar câteva dintre laitmotivele cărţii, care transpun, în limbaj poetic, o hipersensibilitate pentru care actul scrisului este un debuşeu aproape vital.

La nivelul construcţiei poeziilor care alcătuiesc volumul, scrise în versificaţie liberă, concizia este una dintre trăsăturile principale, care, deseori, împreună cu imprecizia referentului (***a trecut prin fereastră / fără s-o locuiască*** sau: ***nu mai are instincte / e mai puţin decât seara*** ori: ***bate înăuntru cum s-ar zbate o pasăre...***), contribuie la sporirea posibilităţilor de interpretare a acestora, implicând, în acest sens, participarea cititorului, cu atât mai mult, cu cât privirea eului care se confesează în poezii se focalizează metonimic asupra unor detalii ale „obiectului", din care sau în jurul cărora lectorul urmează să construiască, la rândul său, ca într-o ***trecere oarbă***, unde ***pasărea trece prin umbră // aripile mai rămân // întunericul se duce singur // mai larg decât ploaia /// cerul întinde un gând după mama // muşcatele nucul poarta şi vântul // pleoapele sunt afară.*** Pe de altă parte, după cum se poate remarca, sacadarea versurilor, traducând tensiunea emoţională, manifestată eliptic, la nivelul expresiei, este accentuată prin dispunere grafică, versurile fiind despărţite de spaţii, asemenea strofelor.

Poeta este înclinată, aşa cum se observă, să caute chintesenţa lucrurilor, raţiunea lor de a exista, impulsul care le pune în mişcare, mergând cu gândul până la un fel de increat-promisiune, precum ***zborul cu un călcâi înăuntru***, bănuit acolo unde ***apa trece din piatră în piatră / doar umbră.***

Şi dacă gândul – frecvent pomenit – este un vehicul al existenţei, cu precădere pentru raportarea la lumea de dincolo de viaţă, deliberat, totuşi, acesta nu trece mai departe de un sui-generis azimut – propus sau impus – al ploii (căreia i se pot conferi, contextual, o sumedenie de conotaţii, dar care, aici, poate fi considerată un fel de secvenţă ritualică, parte, deci, a unui ritual al firii, ataşat vieţii şi morţii, concomitent), coroborată cu vântul, şi al pământului: ***când linia mării e acelaşi gând / greu de linişte // când ploaia stă / şi e vânt // dincolo de ea gândul se opreşte.*** Dar, în carte, sunt presărate, mai ales, frânturi, transfigurate, din ritualurile de trecere, ca într-***o cană goală*** în care ***nimeni nu turna apă / fiindcă apa se uita după mort*** şi ***îşi amintea mâna care spălase trupul...*** sau ca în ***priveghi.***

Mama, omniprezentă în discursul liric, ajungând ***mai mare decât privirea // cu care tot pleacă***, este zeitatea, devenită htoniană (după ce, mai înainte, ***se chinuieşte să trăiască***) pe care vocea lirică şi-o ia drept martor şi garant perpetuu al tuturor frământărilor ce le traversează lumea. În consecinţă, orice gest – real ori închipuit – al acesteia, orice pâlpâire de viaţă (sau din moarte, a amintirilor despre ea) capătă ecouri oximoronice, gingaş-copleşitoare, ca în ***altă zi crescută pe mama / cu florile udate***, într-un joc de umbre şi lumini, sugerat, de pildă, prin imaginea oglinzii, de asemenea, cu multiple conotaţii, care ***se acoperă / uneori cu ziua / alteori cu noaptea.*** De aceea, carte întreagă poate fi citită ca o insolită epopee închinată celei mai importante făpturi, surprinsă în special la trecerea dintre viaţă şi nefiinţă, care se identifică prin ***viscolul*** resimţit organic de cei ce rămân: ***e geamul şi masa / apoi iarba tulpinile pielea // amintirea lor // mama uită zăpada // o floare pe piept // şi acesta e cerul // brumă pe mormânt.***

Mama, când şi când invocată (***era poarta deschisă, mamă***), este, de asemenea, anotimp (fiindcă ***ziua***, de pildă, ***are două anotimpuri // celălalt e vântul***), după moarte, ochii ei ***albi*** sunt ***rămaşi în cameră / pe spetează***

Cât priveşte imaginarul artistic din poezia Vioricăi Răduţă, acesta trimite cu gândul deseori la suprarealism, fiindcă poeta este receptivă nu doar la ceea ce este la îndemâna oricui să vadă, să simtă, ci, în mod deosebit, la destrămarea ce reprezintă, de fapt, adevărata faţă ori singura „acţiune" reală a vieţii: ***chipul căzut în apă / până la fund / de care se ţine o mână.*** Tot la fel: ***privirea mamei duce vântul / la distanţă // tot mai departe e mâna*** / (...) /***ochii lipsesc din ramă*** (...), în timp ce ***pasărea se adânceşte în trunchi / în ea cireşul adoarme peste zi.***

Cu toată luciditatea care însoţeşte perspectiva poetică din volumul Vioricăi Răduţă, întregul este, în acelaşi timp, o amplă litanie, un strigăt de disperare (unul dintre laitmotivele cărţii), un ***de profundis*** determinat de pierderea celei mai dragi fiinţe. Spre exemplu, ***nu e auz***, conchide poeta, ***decât împrejur // cum ar fi disperarea // când din cameră în cameră umblu // ca în rugăciunea mamei...*** Şi, în altă parte, invocându-şi, din nou, mama, clamează: ***mamă, pe faţa ta este marea // ea tace // ştiu, numai una din noi stă în oglindă / şi disperarea îi face margini // fără de gând mâna / cum scoate ochii şi îi pune pe faţă.***

Închinată memoriei celor dragi, părinţilor, şi, în primul rând, mamei, cartea Vioricăi Răduţă este, în concluzie, un omagiu concretizat într-un insolit monument al deznădejdii, construit din suferinţă şi din dorinţa de neuitare, în care concentrarea expresiei este o dovadă a înţelegerii forţei destinului, a resemnării în faţa acestuia, fără lamentouri inutile.

Închinată memoriei celor dragi, părinţilor, şi, în primul rând, mamei, cartea Vioricăi Răduţă este, în concluzie, un omagiu concretizat într-un insolit monument al deznădejdii, construit din suferinţă şi din dorinţa de neuitare, în care concentrarea expresiei este o dovadă a înţelegerii forţei destinului, a resemnării în faţa acestuia, fără lamentouri inutile.

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ ,,RADU ROSETTI" ORGANIZEAZĂ

Concursul naţional de proză scurtă „RADU ROSETTI" ediţia a XIX-a 2017

■ Concursul este organizat pe trei grupe de vârstă:
10-15 ani, 16-20 de ani, 21-35 de ani.

■ Condiţii de participare:

* 1 sau 2 lucrări care să nu depăşească 10 p. A4 (text dactilografiat / tehnoredactat) şi care să nu fi fost premiate la alte ediţii ale concursului nostru;

* Textul va fi tehnoredactat în programul Microsoft Word şi salvat în format *.doc* (nu docx), cu font *Times New Roman*, mărime *12*, spaţiere la *1 rând, cu diacritice, cu respectarea ortografiei*, marginile paginii setate la *2 cm*, aliniere *justify*.

■ Modalitatea de trimitere sau depunere a lucrărilor:

* Lucrările tipărite se vor trimite într-un plic format A4, care va conţine:

* lucrarea, la începutul căreia NU se menţionează numele autorului, ci doar *titlul, categoria de vârstă şi un motto*;

* un plic mic, închis, pe care se va specifica *mottoul lucrării* alături de *categoria de vârstă* şi care va conţine datele de identificare şi contact ale autorului: *numele şi prenumele, data naşterii, adresa completă, numărul de telefon, ocupaţia şi adresa de email.*

* În paralel, va fi expediată lucrarea în format electronic, având specificate *acelaşi motto şi categoria de vârstă*, pe adresa: *bibli_on@yahoo.com* ca ataşament tehnoredactat. Mesajul va avea ca subiect „pentru concursul de proza *Radu Rosetti"*. Organizatorii garantează anonimatul expeditorului.

■ Participă tineri care nu au debutat editorial în proză şi nu sunt membri ai Uniunii Scriitorilor.

■ Lucrările (schiţe şi povestiri) vor fi expediate pe adresa:

Biblioteca Municipală ,,Radu Rosetti"
Bulevardul Oituz nr. 13 A, Cod poştal 601077
Oneşti, Jud. Bacău

■ Data limită de primire a lucrărilor: 24 septembrie 2017.

■ Premierea va avea loc în data de 28 septembrie 2017. Pentru laureaţii concursului cu domiciliul în alte localităţi, premiile vor fi expediate prin poştă.

■ Relaţii la telefon: 0234/324099, tel./fax 0234/312202.

OBSERVAŢII:

Versurile, fragmentele de teatru sau eseurile filozofice, istorice, lingvistice etc. nu vor intra în concurs.

Lucrările scrise de mână, precum şi cele care nu respectă prezentul regulament nu vor fi luate în considerare.

LAURA COSTINA TUDOROIU
ÎN CĂUTAREA OBÂRȘIILOR

Forând straturile adânci ale existenței, autoarea reînvie un spațiu și un timp al miturilor primare, un spațiu liric, poetic, într-un discurs simplu și transparent, cu enunțuri construite pe tiparele unei fine sintaxe afective.

cronici

Nicidecum o monografie sătească gândită în formele ei exhaustive, în ciuda demersului de reconstituire în integralitate a unei lumi aparținând localității Negreni, de pe valea Crișului Repede, cartea poetei Minerva Chira (*Dimineață cu soare apune,* Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2016) are toate atributele unei povești duioase și de-a dreptul fermecătoare despre un spațiu redimensionat după un tipar fabulos. În fiecare pagină reverberează patima gliei strămoșești, a tainelor locurilor natale, existența ritualizată reînviind în notele unui echilibru contemplativ, aproape liturgic. Sensibilitate tipică pentru un spirit romantic, Minerva Chira se îndreaptă spre această lume dintr-o mare disponibilitate afectivă recuperatorie. Ceea ce impresionează aici cu deosebire este forța plastică. Autoarea convertește realul în fumigații halucinatorii, având darul de a transpune cititorul într-o altă lume, cu adevărat legendară. De la început, spațiului de baștină îi sunt atribuite însușiri miraculoase, aspectele evocate având ceva din măreția și misterele Olimpului de pe țărmurile Eladei: *„Casa era pe o colină mângâiată de cer în Negreni-Precup, de unde auzeai vuietul înălțimilor ce imitau dantelăria valurilor, dar și tânguirea celui lovit de soartă. Avea două încăperi de lemne și un pridvor. În copilărie, mergea după lemne iarna cu sania în mână. Parcă o văd cum înainta prin zăpadă, aripă arzând umilită de vânt."* Menținându-și vie pasiunea față de izvoarele vechimii noastre, Minerva Chira reconstruiește o mitologie paralelă, reușind ca din fiecare pagină să reverbereze patima gliei strămoșești: *„Peste Negreni-Susani, unde este vatra tatei, trece norul cu urmele ei. Promisiune de aripă. Locuire în temple încurcate de zei. Mamă, spune-i ghiocelului să nu mai țipe când mă zărește. În loc de cuvinte - lumânări și târziu. Pădurea aruncă peste mine monezi ca și cum aș fi sicriu."* Aflată în căutarea unor ruralități sau rădăcini ancestrale, Minerva Chira recreează propria sa realitate etnografică, zămislind o autentică biografie lirică. Ancorată în tiparele unui etnos arhaic și al unei spiritualități folclorice, autoarea dezvoltă în acest volum coordonata mitică a ruralului, plasând în centrul lumii recreate imaginea părinților, chipul mamei și al tatălui, păstrători ai tuturor rânduielolor din vechime. Minerva Chira vibrează aici în raport cu spectacolul existenței, imprimând acestor pagini un echilibru și o anumită seducție și autenticitate. Imaginea mamei străjuind lumea, care *„povestea atât de frumos despre îngeri, încât simțeam freamătul ce înalță la cer",* ne apare *„de o puritate și gingășie că ar fi fost în stare să salveze fulgii căzuți pe gunoaie."* Sensibilă la tot ce ține de lumea satului Negreni, propune o mitologie proprie, paralelă, un periplu inițiatic pe urmele moșilor și strămoșilor, o scrutare nesățioasă spre trecut, cu amintirea atâtor zile fericite, evenimente petrecute în casa părintească. Impresionează, în aceste context, sinceritatea și firescul prin care autoarea se supune unui proces de explorare a eului său, în cele mai ascunse cotloane ale demersului de conexiune cu toate evenimentele care îi recompun cele mai vii trasee ale vieții, din anii fragezi ai copilăriei până în clipele în care, cutremurată de durere, a trebuit să-și petreacă părinții pe drumul de fără întoarcere. (*„Lângă mormintele lor - țurțure arzând. Înălțam brațele și mă umpleam de scânteile cerului")*

Reconstituirea este discretă, într-un stil de o naturalețe cuceritoare, fără prețiozități științifice de savant, evocările fiind străbătute de un lirism al unor experiențe relativ mai noi sau cu mult mai îndepărtate în timp și de presimțiri înfiorate de gândul că mama sa *„se îndrepta conștient spre întunericul neîmblânzit."* O profundă și sinceră simțire de extracție țărănească îi ordonează viziunea, sub crusta fiecărui eveniment descris, oricât de comun în aparență, lăsând să se infiltreze o realitate magică. Atentă la toate detaliile fiecărui moment al vieții oamenilor după cerințele fiecărui anotimp (*„În ierni cu sânge de apă rănită se îmbulzeau pe streașină zăpezi înfrânte. Știam că atunci tata mă duce afară să stau pe lemn să nu se miște pe capră când tăia cu fierăstrăul ascuțit lângă focul care scotea limbi de șarpe. Gândul colora orizontul. Peste ani, îi ajutam, dar îmi reproșa că trag prea apăsat. Uneltiri din Triunghiul Bermudelor erau încercările de-a scoate fierăstrăul din adâncimea cumpenită de mine. Cum vibra lama eliberată din strânsoare viscolind măduva luminii!"),* tandră și sentimentală, duioasă și melancolică, fără efuziuni încărcate de patetism, Minerva Chira își trădează vocația de explorator al unor stări și zone existențiale. Spectacolul cotidian este privit și înțeles dinăuntru, transcenderea faptelor de-a dreptul fabuloase, de un sens superior, creează sentimentul neantului unei existențe însuflețite de oameni, deprinși în a descifra toate tainele naturii și atât de apropiați de micul lor paradis, încât *„au ales grădina ca loc de venicie," „să rămână în pământul nostru, pe colina unde soarele e măcinat în izvoare, unde îngerul șterge norul de praf peste cuci lichefiați, unde florile poartă văl de fluturi, unde greierii pot tălmăci dacă pe spadă e sânge sau rază, unde mărturisirile stejarilor fulgeră ceața, unde zori se revarsă ca și cum mama mi-ar spăla fața."*

Fiică a acestor locuri, Minerva Chira are marele avantaj al cunoașterii zonei. Stăpânită de o ardere confesivă, autoarea coboară spre lumea începuturilor, la obârșii (*„Am îmbătrânit în copilărie..."*), conturând prin tablouri și tipare succesive un univers mitologic autohton. Fiecare pagină este încărcată de exemplificări pline de tâlc, venite parcă din afund de istorie, conținând ghicitori și invocații, credințe despre vraci și tămăduitori ai satului, despre strigoi, superstiții străvechi (*„Nu arunca părul în foc sau la gunoi, nu-și tăia unghiile și nu-și spăla capul în zi de sărbătoare și nu arunca afară apa din lighean în seri de marți, vineri, sâmbătă; când auzea cucul prima oară se bucura, mulțumind lui Dumnezeu că a juns încă o primăvar..."*), ceremonialuri (*„De Crăciun și Pași împodobea lampa agățată de cârligul fixat în tavan. Tăia fâșii de hârtie creponată de culori diferite având lățimea a două degete..."*), eresuri și datini *„La Rusalii, mama punea crengi de tei în holde, în grădini, la case și grajd, la poartă, după icoane, iar pe jos presăra fire de iarbă verde și frunze de tei. Le stropea și cu apă sfințită din canta dusă la biserică, arunca și-n fântână ca la Bobotează, stropea semănăturile și legumele rugându-se să fie ocrotite de vremuri grele. După ploaie tata smulgea din lanul verde scaii, neghina, pălămida să rămână grâul curat".* Interesată de recuperarea acestor tradiții, Minerva Chira se arată sensibilă la incantațiile descântecului, prin toate diversele sale forme de magie sau vrăjitorie contra bolilor și pentru frumusețe, descântece de dragoste sau împotriva unor boli la animale, descântece de rău, de întinerire și de deochi (*„Doamne, Mării, Maică Sfântă, eu mă rog Ție, Tu-mi ajută mie pe gândul ce gândesc pe numele cui numesc: X. S-a dus X de la casa lui, de la masa lui până la miez de cale. Când o fost la miez de cale s-o întâlnit cu nouă picioare. De l-o deocheat bărbat, pici-i cap. De l-o deocheat femeie, pici-i țâțele. De l-o deocheat fată, pici-i cosâțele. Și nu rămâie dureri pe el nici cât un bob de mac, în șapte crepat. Să rămâie curat, ca argintul strecurat, ca maica Sfântă ce l-o dat."*) sau de *„Spăriet": „Doamne, Mării, Maică Sfântă, eu mă rog ție, tu ajută-mi mie, pe gândul ce gândesc, pe numele cui numesc – X. S-a dus X de la casa ei, de la masa ei până la miez de cale. Când o fost la miez de cale s-o întâlnit cu 9 spărieți, 8 sărieți, 7 spărieți, 6 spărieți, 5 spărieți, 4 spărieți, 3 spărieți, 2 spărieți, cu spărietul cel mare. Ăla zăcea: cu mătura mătura-l-om, / în Marea Roșie arunca-l-om. / Acolo să se modolească, acolo să se potolească, / cum să topește spuma pă vale, / roua de soare, / scuipatul sub picioare,/ Să rămâie curat / ca argintul strecurat, / ca Maica Sfântă ce l-o dat."* Alteori, Minerva Chira descrie portul bărbătesc și femeiesc, elementele de stil și arhitectură, cu detalii ale caselor construite din piatră sau din bârne de stejar. Pretutindeni, cotidianul și elementul mitologic coexistă. Considerațiile privind mediul geografic, semnificația fabulosului târg de la Negreni (Fechetău), meșteșugurile și îndeletnicirile, cultura spiritulă a comunității, tradițiile și obiceiurile de toate felurile (coacerea pâinii, secerișul și treieratul, claca, măsurișul sau sâmbra oilor), muncile tradiționale, aratul, semănatul, culegerea roadelor, îngrijirea pământului, a livezilor și a animalelor conțin elemente în măsură să ofere credibilitate și argumente cuceritoare în favoarea păstrării echilibrului și caracteristicilor localității Negreni. La fel de bogate în sugestii sunt considerațiile privind mediul geografic, imaginea locuințelor, ocupațiile, medicina populară, cultura spirituală a comunității, cu o bogată activitate folclorică, tradițiile și obiceiurile de nuntă și de înmormântare, cultivarea, prelucratul cânepii și a inului, culesul, melițatul și torsul, dimpreună cu țesutul la război a cergilor și al celorlate obiecte de largă trebuință (covoare, cergi, păretare, ștergare), veritabile creații de artă populară, coacerea pâinii, a prescurii pentru prinos (parstas) și a cozonacilor

Sub asaltul revelațiilor, paginile volumului *Dimineață cu soare apune* +se îmbogătesc, de asemenea, cu descrierile ceremonialurilor de la nunți (*„Admiram coronițele mireselor, cele două panglici albe presărate până la poala rochiei de mătase albă"*) sau înmormântări: *„Pe lângă casa noastră treceau și cu morții spre cimitirul situat tot în mijlocul atului, pe platoul cu biseric, în preajma ei. Morții în deal, viii în vale. În dreptul casei mele, fiind o trcere peste calea ferată copiii primeau peste sicriu bănuți și colăcei din desagii trecuți pe deasupra mortului înainte de a-și ieși din curte, când se arunca și grâul din borcanul de pe sicriu peste cei prezenți."*Act de confesiune sau de comunicare cu întregul univers, orice frântură de amintire pare să fie parte a unei existențe ancestrale. Poem solemn, scrutare nesățioasă spre trecut, volumul *Dimineață cu soare apune* ni se înfățișează ca o biografie fascinantă a unei colectivități dezvoltate pe o matrice rurală, cu rituri bătrâne. O undă folclorică învăluie acest tărâm spiritual cald, odihnitor. Identificându-se cu universul recreat într-o bucurie comunitară, multe dintre evocările de față vin în atingere cu primitivismul. Fondul de întâmplări fixează nucleele mitice ale realului și se armonizează cu planul de referință originar, primordial.

Sensibilitate tipică pentru un spirit romantic, stăpânită de o ardere confesivă, Minerva Chira se îndreaptă spre această lume dintr-o mare disponibilitate afectivă recuperatorie. Ceea ce impresionează este forța plastică. O undă folclorică învăluie acest tărâm primordial, autoarea convertește realul în fumigații halucinatorii, având darul de a transpune cititorul într-o altă lume, cu adevărat legendară. Prin toate acestea, cartea poetei Minerva Chira reușește să se înfățișeze cititorului ca o poveste a timpurilor fabuloase ale copilăriei, farmecul acestor evocări venind dinspre substanța lor poetică. Forând straturile adânci ale existenței, autoarea reînvie un spațiu și un timp al miturilor primare, un spațiu liric, poetic, într-un discurs simplu și transparent, cu enunțuri construite pe tiparele unei fine sintaxe afective. Învăluită într-o candoare infantilă, cu descrieri mustind de situații simbolice, Minerva Chira dovedește robustețe și profunzime țărănească, autohtonism.

Echivalențe

Dan Laurențiu

(n. 10 august 1937 - m. 21 dec. 1998)

Fericirea castă

Ce fericire să-l
descoperi pe Dumnezeu
în pântecul unei femei
acolo unde se naşte copilul

acolo unde arta absolută
nu mai are nici un sens
acolo unde toţi poeţii
ne naştem

şi toti oamenii trebuie să murim
dar ce fericire
să-l găseşti pe Dumnezeu
în pântecul unei femei

Chaste Joy

by DAN LAURENŢIU
Translated by PROCOPIE CLONŢEA

What a joy it is
for one to find God
in a woman's womb
there, where a baby is given birth to

there, where absolute art
has no more sense
there, where we, all the poets,
are given birth to

and we, all of the people, must die
but what a joy it is
for one to find God
in a woman's womb

Jazzul şi „regina" lui

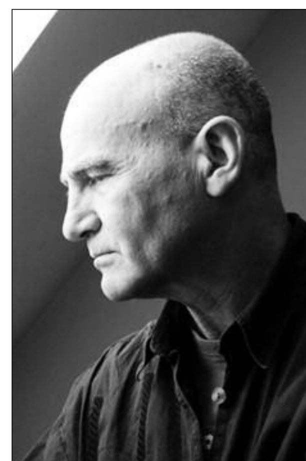
Jazzul e ca viaţa: oferă din plin aventura imprevizibilului. Naşte acte artistice irepetabile chiar sub ochii ascultătorului. Dintr-un amestec de inspiraţie şi transpiraţie, în care găseşti armonie şi melodie, dar punctul de atracţie este improvizaţia. „Regina" genului, indiscutabil. Fără de care, acesta n-ar străluci nestemat. Fiece instrument putând deveni, prin ea, important şi revelatoriu pentru personalitatea creativă – unică – a mânuitorului său. Percuţioniştii, de pildă, ies astfel din anonimatul trupei, prin solouri improvizate pe loc. Ce demonstrează că nu sunt simpli ritmicieni, ci părtaşi de nădejde ingenioşi la făurirea produsului muzical colectiv.

Jazzul, „o poveste cu negri" (cum scrie-ntr-un titlu de carte), este expresia sonoră a libertăţii inventate de oameni în lanţuri. Dar şi o contribuţie certă la cultura universală, prin inventivitate şi valoare artistică. Opunându-se clar kitschului înconjurător tot mai agresiv. Nu trebuie decât să intri-n lumea lui minunată şi vastă, alături de iniţiaţi. Vei descoperi de îndată că depăşeşti rapid stadiul celui care ascultă numai ce „gâdilă plăcut urechile". De-aceea, nici că se poate altă încheiere a acestor rânduri de suflet decât vorba nemuritorului Gershwin: viaţa e în mare ca o muzică de jazz, cel mai bine iese când improvizezi. Are perfectă dreptate. Căci şi mie, ca baterist cu state vechi în materie, mi-e dragă mult şi nu-mi lipseşte improvizaţia în concerte. Dându-mi noi şi noi satisfacţii interpretative. Da, ea este şi rămâne, de-a pururi, aleasă regină a genului, neîndoielnic...

CORNELIU STROE

Alexandru Jurcan

Confuzia de principii

Revăd capodopera lui Wajda din 1958 – *Cenuşă şi diamant* – după romanul lui Jerzy Andrzejewski. Joacă în film Zbigniew Cybulski, Ewa Krzyzewska etc. Un film anticomunist, cu premii la Veneţia şi nu numai, cu o Polonie scindată, cu confuzia de principii. Istoria ca un tăvălug. Capitularea Germaniei, dar şi sosirea sovieticilor. Nu e timp de dezmeticire. Maciek (Cybulski) face parte din Rezistenţa poloneză şi primeşte ordin să-l omoare pe leaderul comunist Szczuka. Între timp se va îndrăgosti de Krystina, fata de la bar. O noapte cât o viaţă, cu balul grobian, cu conştiinţa frământată a lui Maciek, care îşi doreşte o viaţă normală, care ezită acum în a ucide.

Popiół i diament
reżyseria: Andrzej Wajda

Wajda ordonează faptele, se ocupă de fiecare personaj, orchestrează suspansul, face credibile simbolurile (cearceafurile albe, calul alb, Hristos căzut). Iată puterea talentului, deoarece filmul a sporit considerabil faima scriitorului Andrzejewski. Există scene antologice, care dăinuie şi fascinează : scena paharelor aprinse pentru prietenii morţi, calul în ploaie, moartea în gunoaie, cu o alergare bezmetică, ca un dans thanatic, toaleta ca personaj al subsolurilor subversive...

Jos e balul şi toaleta, perechile drogate, stropirea cu şampanie, iar sus e Maciek în dubiul suprem, după care îl ucide pe strada nocturnă pe Szczuka, primindu-i cadavrul în braţe, în timp ce izbucnesc focurile de artificii. Istoria e dezlănţuită, oamenii sunt beţi, dansează în ceaţa indecisă a zorilor (altă metaforă), cu o inconştienţă demnă de compătimire, ca marionete ale vremurilor de răscruce.

Actorul Cybulski (1927-1967) a devenit un mit. Era un nonconformist, comparat cu James Dean. Ca şi el, a murit de tânăr. În 8 ianuarie 1967 se întorcea de la filmări. A sărit în tren din mers, a alunecat, a murit (în Wroclaw). În acelaşi tren călătorea prietena sa Marlene Dietrich. Pe Aleea Starurilor din Lodz are o stea personală. Mult timp oamenii cumpărau ochelari de soare de tipul celor purtaţi de actor în filmul *Cenuşă şi diamant*...

ALEXANDRU JURCAN

Jos e balul și toaleta, perechile drogate, stropirea cu şampanie, iar sus e Maciek în dubiul suprem, după care îl ucide pe strada nocturnă pe Szczuka, primindu-i cadavrul în brațe, în timp ce izbucnesc focurile de artificii. Istoria e dezlănţuită, oamenii sunt beţi, dansează în ceața indecisă a zorilor (altă metaforă), cu o inconştienţă demnă de compătimire, ca marionete ale vremurilor de răscruce.

Muzica zilelor noastre

Enescu. Omagiu cuvenit

Era-ntr-o vineri, zi de vară, când pruncu' Gheorghe, alintat Jurjac, păşi-n viaţa pământeană. La Liveni-Vârnav, în nordu' nostru moldav. Ca fală s-aducă imens nu doar părinţilor săi Maria, Costache, ci neamului tot românesc. Ţării şi lumii întregi. Prin notele aşternute cu har pe portative intrate-n tezauru' spiritual mondial...

Enescu, el fiind acela, ajuns-a faimos şi nemuritor chiar dacă la Ceruri s-a dus de şase decenii. Lăsând în urma-i semn vrednic şi peren că n-a trăit printre oameni degeaba. Ci a slujit muzica demn, devotat, minunat. Făcând din ea balsam pentru suflet. Înmiresmat, pur, nesecat. Cuvine-se deci a aminti de îndat' că-n Gustar se-mplineste un veac şi ceva de la naşterea sa, în anu' de graţie 1881. Îl cinstim meritat că ni-i falnic unicat. La Bucureşti şi Sinaia, concurs, festival, anual, în ăst nobil scop. Cu nelipsiţi solişti, dirijori, renumiţi şi orchestre faine, d-ăle mari şi tari. Şi-l cinstim cotidian ascultând neapărat cânturile-i nestemat...

Elvis Aaron Presley

Nu mai e printre noi de ani buni. Da' ne-nsoţeşte mereu cu-a' sale refrene romantice mult. Şi filmele pline de cânt, veselie, culoare. S-a spus că-i regele rock & roll-ului năbădăios, dansant şi melodios. Da-n muzica lui s-aud şi gospel, şi country, şi rumba, şi blues. Fericempletite şi fructuos. Sub semnu' ritmului viu şi provocator. Parcă văd cum dansam altădat' neostoit la ceaiurile adolescenţei. Fetele zburdând acu' graţioase, atrăgătoare, acu' lăsându-se tandru şi cald în braţele noastre nerăbdătoare. Îmi amintesc şi de cozile lungi de la cinema. Când frig suportam să luăm un bilet la zvăpăiatele filme în care juca şi cânta ca un idol. Sunetu' chitării electrice defel nelipsindu-i, curat şi pregnant. În armonie deplină cu vocea baritonală şi senzuală. În melodii necomplicate, plăcute, aerisit orchestrate. Ce se ascultă cu nesaţ neştirbit, permanent. Proaspete, vibrante şi de neuitat...

Aşa că azi, la patru decenii de la deces, îi arătăm aceeaşi preţuire intensă. Cu nostalgie şi mulţumire pentru ce ne-a lăsat moştenire nepieritoare. Vom fi împreună pe veci, sub jurământ meritat şi nesilit asumat...

ADRIAN SIMEANU

Mariana Şenilă-Vasiliu

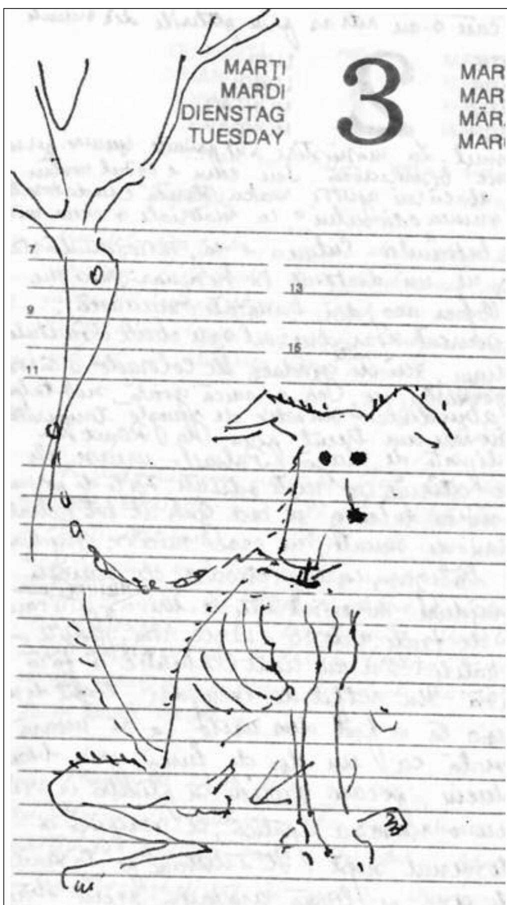
Jurnal de călătorie

O săptămână la Râmeţi

Există în gena umană ceva perpetuat din vremuri anistorice, instinctul migraţiei. De cum dau întâile raze de soare primăvăratic intrăm într-o stare de nelinişte şi agitaţie care ne cheamă din ce în ce mai des să ne părăsim cotloanele în care stăm închişi tot anul. Iar când vine vara, asemeni antilopelor gnu din Serengheti, toţi orăşenii o iau din loc care încotro, n-are importanţă unde, doar să plece. Personal, nu fac excepţie de la această regulă nescrisă, atavică şi puternică a migraţiei, ba aş zice că în mine sălăşluieşte un adevărat dromoman. Singura întrebare: încotro?

Adus de romani din Orient la începuturile creştinismului, cultul zeului Mithras se suprapunea adesea peste imaginea lui Iisus Hristos.

Mircea Eliade zicea că românii au două locuri predilecte de vacanţă, la Paris ori la ţară. Cum anul trecut mi-am rupt pingelele colindând oraşul de pe Sena şi muzeele sale, pe principiul alternanţei, am hotărât anul acesta să plec undeva la ţară. Unde? O promisiune cum că aş putea sta câteva zile la Râmeţi mi-a stârnit interesul, mai cu seamă că zona îmi era complet necunoscută. Deci, hai la Râmeţi. În ultima zi din iulie, mi-am azvârlit în traistă cele câteva lucruri trebuincioase şi, la drum! Nu singură, ci însoţită de o prietenă căreia îi făgăduisem încă din toamna trecută că o iau cu mine în Apuseni. Mă chemau într-acolo rădăcinile şi nostalgia pentru o copilărie pierdută, dorul de mamă pe care o văd din ce în ce mai rar, şi charisma locului. Dislocată brutal din nişa mea biologică, la vârsta de doar 13 ani, oriunde aş trăi şi oriunde m-aş afla, pentru mine Apusenii au rămas *acasă*. Sentimentul de apartenenţă la acel loc e atât de puternic, încât nicio logică nu-l poate înfrânge.

Prima destinaţie, Alba Iulia, să-mi văd fratele mai mic şi sora care s-au aşezat aici. Cum toţi aveau multă treabă, ca să nu-i încurc am plecat să hălăduiesc prin oraş. De dimineaţă am fost la catedrala romano-catolică. Ne-au întâmpinat încă de la distanţă un zumzăit puternic de albine şi o dâră de parfum floral dulceag. Pe măsură ce ne apropiam, bâzâitul de albine devenea din ce în ce mai intens, ca şi aroma florală ce venea de la nişte copaci – nici azi nu ştiu cum se numesc – ce semănau puţin cu salcâmul. Dar salcâmii înfloresc în mai, iar acum suntem deja la începutul lui august. Ciudată logică mai are şi copacul acesta care dă în floare când alţii s-au trecut de mult. Cu inflorescenţele lor galben-verzui iţindu-se din frunzişul de un verde întunecat, mănunchiurile par nişte mici explozii de culoare. Coroanele copacilor mari şi involte alcătuiesc catedralei o împrejmuire verde şi suavă în arome. În spatele ei, statuia ecvestră a lui Mihai Viteazu, operă a lui Oscar Han. Fără a străluci prin deosebite calităţi artistice, monumentul, corect altminteri, se încadrează în nesărata sculptură oficială. Alături, un basorelief tot cu temă istorică, operă a lui Horea Flămându. De departe pare o pată neagră, de aproape e o platitudine în bronz a cărei singură calitate este metalul în care a fost turnat. Pentru păstrarea bunului renume al sculptorului, soluţia ar fi retopirea lui. Beleaua cu astfel de monumente, ca şi în arhitectură, e că dăinuie.

În catedrală, pustiu şi răcoare. Interiorul e în restaurare, iar schelele rămase încurcă locul. În afara noastră şi a *gisanţilor*, mai toţi mutilaţi, ţipenie de vizitator. La unii *gisanţi*, în locul feţei se cască, precum o rană, teşitura de piatră spartă în cine ştie ce moment de furie iconoclastă. Marmura câtorva gisanţi a căpătat cu timpul o tentă caldă, ceva între ambră şi miere. Detaliile decorative sugerând brocaturile şi broderiile, înfloriturile coroanelor şi ale armurilor medievale, de o minuţiozitate şi o preţiozitate inegalabilă, sunt de un rafinament excesiv, invers proporţional cu naivitatea şi disproporţia volumelor anatomice. Taliile de viespe ale cavalerilor în armuri accentuează aerul de naivitate. *More occidentali*, la picioarele gisanţilor, lei cu aer fioros-naiv, cu guri înspăimântătoare căscate şi... bucle frizate parcă cu drotul. Una peste alta, găsesc că amestecul de solemnitate cu naivitate al gisanţilor este fermecător.

Peste drum, catedrala ortodoxă. Pentru perioada când a fost ridicată (1920-1922) trebuie să fi avut un aer impunător, dar nefericirea construcţiei este că a fost creată doar pentru acel moment. Neîndestulătoare pentru proporţiile actuale şi mai cu seamă pentru cele viitoare ale oraşului, comparativ şi cu dimensiunile catedralei catolice, ea pare mai degrabă modestă. Turnul înalt de la intrare dă impresia că îşi lungeşte gâtul pentru a se înălţa peste cel al catedralei romano-catolice. Ceea ce-i menţine celebritatea este momentul încoronării regelui Ferdinand zis Întregitorul şi al reginei Maria ca suverani ai României la Alba Iulia, prin care se consfinţea Marea Unire. Deoparte şi de cealaltă a aleii de la intrare, straturi de flori în culorile steagului românesc: trandafiri roşii, crăiţe galbene şi nişte mărunte şi pufoase flori albastre bătând spre un violet pal. Am dat ocol lapidariumului, am intrat în catedrală – ce pare mai monumentală la interior decât la exterior –, am mai întârziat prin curte, după care ne-am preumblat şi prin cetate.

În dimineaţa următoare, ne-am dus să vedem muzeul de arheologie şi istorie. Cel mai interesant pentru mine rămâne lapidariumul. Sfincşi funerari cu feţe plate şi cutia toracică exagerată lucrată în ove, o interpretare sui generis a musculaturii, par şi ei a fi opera unor sculptori naivi. Artă de provincie, stângace însă expresivă. Mai multe basoreliefuri îl înfăţişează pe zeul Mithras, dintre care în unu este reprezentat înconjurat de un şarpe, atunci când în majoritatea acestora este surprins ucigând taurul. Ciudată această divinitate provenind din mitologia iraniană şi, încă şi mai stranii, asemuirile cu Iisus Hristos: sărbătoarea lui era la 25 decembrie, s-a născut într-o peşteră unde au venit păstorii din împrejurimi să i se închine şi, în timpul unei mese comune, s-a înălţat la cer. Adus de romani din Orient la începuturile creştinismului, cultul zeului Mithras se suprapunea adesea peste imaginea lui Iisus Hristos. Evidenţa răspândirii mitului şi a importanţei sale în Dacia romană este tocmai multitudinea de basoreliefuri descoperite cu deosebire în Transilvania. Când Marios Prasinos a executat cartonul unei tapiserii cu acest subiect, fără îndoială a tras cu ochiul la imaginile lui Mithras din basoreliefurile răspândite pe întreg teritoriul fostului imperiu roman. Ba, comparându-l în soluţii şi atitudine, Mithras al său pare identic cu cel din lapidariumul muzeului de la Alba. Inclusiv prin interpretarea musculaturii în ove, formulă umflată şi gratuită pentru reprezentarea anatomică de care s-a folosit chiar şi Michelangelo, dar mai cu cumpătare şi abilitate. Brâncuşi, un purist al volumelor în sculptură, catalogase sculptura acestuia drept *biftec*.

La ieşirea din răcoarea muzeului, dă peste noi năvală aerul încins încât abia de se mai poate respira. Se scutură câţiva stropi de ploaie, dar fierbinte cum e asfaltul, repede se evaporă. Facem o scurtă buclă, să vedem şi palatul baroc, unde se zice că va fi găzduită viitoarea universitate, dar lucrurile sunt *statu quo* precum anul trecut. Nici urmă de şantier, doar ruinele. Pe seară am căscat gura la televizor să văd cum evoluează gimnastele noastre în Olimpiada de la Barcelona. La sol, Lavinia Miloşevici, extraordinară. Pe la patru dimineaţa, încă nu mă prinsese somnul.

Vasile M. care apucase să-mi promită o şedere la mânăstirea Râmeţi, se ţine de cuvânt, ba ne mai şi transportă până la destinaţie. După o scurtă întrevedere a lui Vasile cu maica stareţă, suntem cazate la casa parohială. Cazarea la mănăstire este un privilegiu care nu-i e dat oricui, sunt primite doar persoanele recomandate pe linie bisericească ori de către cineva, cum e şi cazul nostru, căruia maica stareţă îi e îndatorată pentru ajutorarea lăcaşului. Vasile M. a ajutat mânăstirea, pe vremea „odiosului", cu materiale şi chiar mână de lucru la turnarea betoanelor. Culmea e că, moroşanul ăsta frumuşel şi inteligent, cu două doctorate în buzunar, nici măcar nu crede în Dumnezeu.

Am fost cazate cum nu se poate mai bine, la casa parohială, o clădire veche şi modestă, separată de restul mânăstirii. Proptită în coasta povârnită a muntelui, bătrâna casă cu târnaţ şi geamlâc e înconjurată de covoare de mărunte flori de câmp. Chiar lângă treptele de piatră, steluţe roz de ţintaură, fire vineţii de şovârf, fragile tije de margarete, clopoţei şi câte altele. Ai zice că natura a întins pe povârniş una din acele minunate tapiserii medievale pe bună dreptate intitulate *mii de flori*. Alături e biserica veche, zisă şi biserica satului. Măicuţele o deschid conştiincios, însă cât am stat n-am văzut pe nimeni intrând. Un iaz taie tăpşanul din faţa casei. Apa lui a pus la treabă o piuă aflată mai jos de casa parohială. De câteva ori am văzut un ţăran, a cărui gospodărie e vecină cu biserica a veche, cărând cergi cu roaba la, sau de la piuă. Ce minune e invenţia asta străveche prin care, fără săpun şi fără detergenţi, apa vălătucită face ţesăturile albe ca neaua. Şi-i o linişte, de se aude foşnetul gâzelor prin fânaţ! Calmul sonor e rupt doar de câteva ori pe zi de trecerea la dus şi întors a autobuzului de Teiuş. Nu tu telefon, nu tu cutie poştală, nu tu hărmălaie. Lume puţină, căci măicuţele nu încurajează în nici un fel turismul. Exact ce-mi doream şi de ce avea nevoie sufletul meu chinuit şi mintea mea obosită. Când dăm să ieşim din casă pentru o primă plimbare, pe coridor dau cu ochii de o fotografie a unui călugăr prinsă pe peretele de scândură. Figură senină, trăsături fine, pletele lungi aurii căzând pe spate îl învăluie într-o aură de sfinţenie. Mâinile, cu degete lungi şi expresive sunt împreunate a rugă. Chipul e plăcut, fotografia izbutită, totuşi scena e niţel artificială. Întrebând-o pe maica Ioanichia, în grija căreia am fost date, cine e persoana din poză, ne lămureşte că ea îl înfăţişează pe arhimandritul Dometie Manolache, a cărui

cruce am văzut-o în curtea bisericii, la margine de pădure, lângă un izvor de apă rece ca gheaţa.

În prima zi am încercat doar drumul spre Cheile Râmeţiului. Peisajul e de o frumuseţe sălbatică. Despicat de cataclism, muntele a fost împărţit în două de apa Geoagiului. Bolovani uriaşi de cremene stau, din cine ştie ce vremuri, agăţaţi într-o poziţie precară părând gata să se prăbuşească. Alţii, rostogoliţi în vale, s-au cuibărit în pământ ca într-o saltea verde şi pufoasă de muşchi. Sus, deasupra crestelor albăstrii dau ocol, făcând cercuri, doi şoimi. Abia privindu-i cum se rotesc pe cer ai percepţia înălţimii muntelui. Un vertij invers te confiscă şi-ţi dă ameţeală. Adâncul şi înălţimea, surori, de le scrutezi intens creează aceeaşi senzaţie, că te absorb. Sau cum scria Nietzsche, de priveşti îndelung abisul, află că abisul îţi scrutează şi el sufletul. Pentru europeni abis înseamnă adâncul privit de sus în jos, însă abisul are în realitate şi o dimensiune contrară, de înălţime, când este privit de jos în sus, dar pe acesta oamenii îl percep ca pe o cupolă protectoare, deşi este nemărginit. Adevărata percepţie spaţială a abisului o au chinezii şi japonezii. În picturile lor cele două abisuri – adâncul şi înaltul – exprimate prin vid, au aceeaşi însemnătate. Prins între ele, omul care se răţoieşte din când în când la Univers, nu-i nici măcar cât un fir de praf. În ce priveşte pictura de peisaj europeană, când se opreşte asupra subiectului abis/munţi şi prăpăstii, ea se mulţumeşte cu o redare cât mai abilă a... geologiei. Interesant de semnalat este şi faptul că un astfel de „motiv" nu a atras marii pictori şi în nici un caz nu pe meridionali, ci pe nordici, cu deosebire pe cei germani care află în astfel de peisaje „geologice", fruste şi dătătoare de nelinişte, ecoul lor sufletesc şi temperamental.

Am tatonat cu piciorul drumul spre cheile Râmeţiului. Căldură excesivă. Pe drum, mii de gândaci de Colorado pe care, de nevoie îi luăm în tălpile sandalelor. Carcasele lor chitinoase trosnesc sec precum cojile de nucă. Deşi vegetaţia e abundentă şi ar trebui să păstreze răcoarea, avem senzaţia de junglă tropicală, oleacă doar mai temperată. Şi, apropo, de ce i-o mai fi zicând climei ăsteia „temperată", când în realitatea ea se consumă în excese: iarna, frig de-ţi intră os prin os, vara, căldură de cuptor?

Trecem prin sat căscând gura la grădini. Fără excepţie, toate frunzele atârnă moi, lipsite de vlagă. Cel puţin palmele uriaşe ale frunzelor de dovleac înmuiate de căldură par nişte umbrele stricate întoarse pe dos. Foile de porumb încins emană un miros dulceag pe care amica mea îl inhalează extaziată. Gospodării de munte, cu case mici şi grajduri mari, cu curţi pietroase prin care se preumblă găini de toate culorile – negre, roşii, pestriţe, porumbace – şi prin care merg agale dând din târtiţa lor moale şi grasă, măcăind raţele. Vreun câine scheletic, lipsit de vlagă şi reacţii, priponit în plin soare, e pus de pază. Un astfel de exemplar, legat scurt de un pom, dă impresia că a fost dus acolo să moară şi nu să păzească. Coastele îi ies la iveală ca un dos de furcă prin blana rară, urâtă şi lipsită de luciu, pe care sute de purici se plimbă în voie. Din când în când, cu o mişcare apatică, se scarpină şi atunci i se vede abdomenul supt de foame. Îl întreb pe ţăranul care moşmondeşte ceva pe lângă arătarea scheletică ce are câine. Se miră dispreţuitor: n-are nimic, a fost legat acolo ca să păzească porumbiştea de mistreţi. De teamă probabil, arătarea se pune pe un urlat isteric şi îşi trezeşte stăpânul. Bag seama, câinele funcţionează ca sistem de alarmă anti-mistreţ. Ne pufneşte râsul imaginându-ne scena, dar ne apucă şi o imensă milă. La amiază îi facem anti-mistreţului porţie din pâinea noastră şi niscaiva resturi de salam şi slănină. Le înghite nemestecate. Mai târziu, altă porţile de resturi îi umflă pântecele. Câinele a devenit brusc vioi, dă bucuros din coadă a recunoştinţă, iar pe seară când îl strig e numai urechi şi freamăt. Arătarea nu mai trage să moară, s-a săltat pe picioare şi între două scărpinături energice îmi dă dovezile dragostei lui canine. A fost mutat între timp, fără apă, lângă o claie, în plin soare. Ca să-l înrăiască. Intru în curtea omului să caut o bucată de pâine pe care i-o aruncasem câinelui, dar care îşi greşise ţinta şi către care vietatea întindea botul disperată smucindu-se în lanţ. Iau vasul de apă, îl umplu şi i-l pun în faţă. Ţăranul nu zice nimic, dar se uită urât la mine. Nu mai rabd: Mai dă-i din când în când câte ceva de mâncare şi apă de vrei să te păzească de mistreţi. Uite, mai sus e Sfânta mănăstire la care te duci să te închini şi te vede Dumnezeu. O muiere placidă, cu un şorţ peste rochia ieftină încearcă moale să se apere: Păi, îi dăm de mâncare... Când o vede, anti-mistreţul cel scheletic se ascunde iute după claie. În îngrăditura vecinului, alt anti-mistreţ, ceva mai lung decât potaia albă şi scheletică, dar ţinut şi el tot la cură de slăbire. Cerşeşte să fie mângâiat, se gudură pe după îngrăditura de sârmă şi când ajung să-l scarpin după ureche intră în extaz. De când n-o mai fi fost mângâiat... Toată pâinea nu ne-ar ajunge să hrănim anti-mistreţii de pe valea Râmeţilor.

După amiază, se bulucesc nişte nori, bat puţin din tobe şi scutură un rest de ploaie, neîndestulătoare pentru grădini, îndeajuns cât să tulbure iazul din luncă. Mai pe seară, amica mea ar vrea să dea un telefon acasă – mama ei, bolnavă de inimă, a rugat-o să-i telefoneze de pretutindeni, că deh, cu căldurile astea, cine ştie ce se poate întâmpla. Singurul telefon e la primăria din sat, numai că primăria e hăt în vârful muntelui, la vreo doi kilometri de urcat, şi nu jos, cum ar fi logic, dar cu logica, se ştie, românii au o relaţie inversă şi cu năbădăi: ce-i oblu la alţii devine la noi strâmb, iar adevărul, cu ăsta e belea mare, umblă mereu cu capul spart. Când îi spun măicuţei Ioanichia unde vrem să ne ducem şi-i cerem lămuriri, ne răspunde cu jumătate de gură: nu-i mult, dar e numai suiş. Ne voinicim zicând că nu-i cine ştie ce pentru noi şi pornim la drum, însă pe măsură ce urcăm începem la rândul nostru să ne îndoim. După o oră de urcat hainele sunt ude leoarcă de transpiraţie, gâfâi ca o locomotivă antedeluviană, iar de talpa pantofilor s-a prins o clisă argiloasă de o jumătate de palmă. Înserarea lungeşte umbrele în vale, iar noi n-am ajuns nici la jumătatea drumului. Opririle sunt din ce în ce mai dese. Ca pretext, invocăm frumuseţea peisajului – cu adevărat dumnezeiesc -, dar până la urmă trebuie să ne recunoaştem învinse. Ultimul argument e privirea unei localnice, singurul om întâlnit în cale, care ne asigură că dacă mai mergem, pe la nouă jumătate, zece seara, ajungem la primărie, dar atunci nu mai e nimeni acolo. Locul e complet necunoscut, lanternă n-avem şi dacă urcuşul a mai fost cum a mai fost, apoi coborâşul pe clisa argiloasă promite ceva în stil patinaj pe turul pantalonilor. Ne mulţumim cu o oprire mai lungă, urându-i în gând coanei preotese sănătate multă până dăm de alt telefon, mai accesibil. În timp ce urcam pe poteca din pădure, a apărut de niciunde o arătare ciudată, nici lup, nici câine, nici vulpe. Capul mic semăna cu al vulpii, dar culoarea era alta. Corpul părea mai degrabă a unui câine ori lup, dar picioarele erau foarte înalte. Cât despre coadă, ce să zic, în dungi albe şi negre, semăna cu un baston de miliţian de anţărţ. Nici agresiv, nici speriat, nici foarte grăbit, bizarul animal a trecut la mică distanţă de noi. Fără un cuvânt, ne-am uitat una la cealaltă, în timp ce arătarea dispărea în pădure. Aşa ceva nu mai văzusem niciodată. După strania combinaţie animală era evident că era rezultatul uneia sau mai multor împerecheri stârnite de furtuna hormonală când vietatea, indiferent de gen, nu rezistă instinctului genezic. Prima noastră aventură montană s-a încheiat cu masa dintotdeauna a călătorului cu traista în băţ: o curea de slănină, un calup de brânză recuperat dintr-o hârtie albă, zdrenţuită şi udă, două roşii şi un ardei gras, toate ciopârţite cu un briceag mic, total nepotrivit cu îndeletnicirea respectivă. Un ceai de şovârf, aromat şi gustos făcut la un ibric antic pe bază de alcool, şi gata, în braţele lui Morfeu.

În a treia zi, plimbare în josul satului. Ne-am oprit pe deal, în buza unei poieni pline de flori, şovârf şi ţintaură chiar sub nasul meu. Când m-am întors din plimbare, maica Ioanichia m-a întrebat la ce-i bun

şovârful şi de ştiu cumva vreun leac pentru ficat. Uite colea, i-am zis, arătându-i ţintaura ce creştea chiar lângă treptele casei parohiale. Mi s-a părut ciudat că la mănăstire nu se mai cunosc ierburile de leac şi rostul lor în tratarea bolilor, că asta era cândva, pe lângă celelalte preocupări, îndeletnicire monahicească. Pe la amiezi, în timp ce leneveam în iarbă, au trecut pe lângă noi, păşind apăsat şi răsuflând greoi, vitele care se întorceau de la păscut. Am mai tândălit o bună bucată de vreme zăcând în iarbă fără niciun fel de gânduri, urmărind caligrafia norilor pe cer şi cernând printre gene razele soarelui. Şi era o linişte! Nu-mi venea nici să discut, nici să ascult, iar la întrebările amicei mele de călătorie răspundeam monosilabic. Nu-mi venea nici să mă mişc şi de-aş fi stat în acel loc mai mult, probabil m-aş fi încuibat în iarbă precum pietrele prăvălite din munte. Neclintirea şi tăcerea absolută sunt singurele care ne-ar putea ajuta să înţelegem sau barem să bănuim ce este veşnicia. Restul nu-i decât zbatere sterilă şi vană, închidem ochii fără să fi înţeles ce este esenţial.

Tot iscodind dealul din faţă, caut locurile prin care, aseară, am urcat spre primărie. Pe care o descopăr chiar în vârf, în dreapta grohotişurilor. Dau de ea urmărind stâlpii de telegraf şi cablurile dintre ei. Cărui nerod i-a dat prin minte („minte multă, da nu-i tătă bună", cum zice ardeleanul) să aşeze primăria în acel loc aiurea şi ilogic: satul în vale, primăria, la dracu-n praznic, în vârful inaccesibilului deal. Dar ce să-i faci? Că aşa-i românul, inventează de milenii tot ce-i pe dos decât în lumea largă.

(va urma)

Adâncul şi înălţimea, surori, de le scrutezi intens creează aceeaşi senzaţie, că te absorb. Sau cum scria Nietzsche, de priveşti îndelung abisul, află că abisul îţi scrutează şi el sufletul.

hoinar

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu” și redacția revistei-document Restituiri Pitești a organizat simpozionul cu tema „Războiul invizibil din Ucraina”. Manifestarea, care s-a înscris în seria dezbaterilor publice lunare, sub genericul „Lumea Azi” a fost susținută de istoricul Marin Toma, secretar de redacție al revistei-document Restituiri Pitești. „Vorbim despre război invizibil, nu pentru că se desfășoară cu tehnici militare ascunse, dar se poartă doar acolo și noi preferăm să-l ignorăm. În ultimele două decenii și jumătate, la fel ca și alte state foste membre ale URSS, și Ucraina a trebuit să-și dea seama în care direcție trebuie să se îndrepte - Rusia sau Uniunea Europeană. Așa s-a creat o zonă de conflict, unde populația încearcă să supraviețuiască așa cum poate”, a spus Marin Toma.

„Din lirica lumii”

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, recitalul de poezie, sub genericul „Din lirica lumii”, avându-l invitat pe poetul egiptean de origine sudaneză, Tarek Eltayeb. Stabilit în Austria, distinsul om de cultură predă limba arabă la Universitatea din Viena și științe economice la Universitatea din Graz. Pasiunea pentru poezie s-a materializat în numeroase poeme publicate în reviste de specialitate din Europa Occidentală, dar și în cărți de versuri, în mai multe limbi de circulație internațională. Întâlnirea de la Centrul Cultural Pitești a cuprins o lectură publică din poemele lui Tarek Eltayeb, susținută de autor, poeta Denisa Popescu, publicistul cultural Cristian Sabău și soția lui Tarek Eltayeb, austriaca Ursula.

Clubul literar-artistic „Mona Vâlceanu”

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova o nouă ediție a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu”. Manifestarea, coordonată de profesoara, scriitoarea și editorul Mona Vâlceanu a cuprins lansarea Buletinului Simpozionului „Mircea Eliade și Mitul Eternei Reîntoarceri”. Avându-l invitat pe poetul Constantin Teodor Craifaleanu, Mona Vâlceanu a evocat personalitatea lui Mircea Eliade, dar și a celor care au scris despre opera marelui om de cultură.

■ Centrul Cultural Pitești și Biserica Domnească „Sfântul Gheorghe” au organizat simpozionul cu tema „Damian Stănoiu, un mare umorist argeșean”. Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub

genericul „Biografii de excepție cu Octavian Dărmănescu”. Inițiatorul și coordonatorul acțiunii, muzeograful Octavian Dărmănescu le-a vorbit celor prezenți despre creația literară a lui Damian Stănoiu, din care a citit și o serie de fragmente ilustrative. „A simțit foarte dur greul vieții, dar reprezintă un caz de asumare a destinului, care dintr-un copil plecat în lume, ajunge unul dintre marii scriitori interbelici ai literaturii române. Făcând o psihanaliză pe text, vedem că Damian Stănoiu și-a depășit condiția și a dat literaturii române opere valabile”, a subliniat Octavian Dărmănescu.

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Solidaritatea Umană Nova au organizat simpozionul cu tema „Migrația și legislația în domeniu”, avându-i invitați pe conf. dr. Nicolae Grădinaru de la Universitatea Constantin Brâncoveanu și pe Ion Oprea, comisar șef al Inspectoratului General pentru Imigrări. Evenimentul, desfășurat în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Argeș, Agenția Județeană pentru Ocuparea Forței de Muncă Argeș, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Argeș, Universitatea Pitești, Serviciul Imigrări Argeș a fost susținut de președintele fondator ASUN, col.(r) Niculae Jianu și de Cristina Gănescu, decanul Facultății de Finanțe-Contabilitate din cadrul Universității Constantin Brâncoveanu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Piața Primăriei Municipiului Pitești, spectacolul literar-muzical-artistic, sub genericul „Vara din suflet”, sub îndrumarea artistului Robert Chelmuș. Evenimentul a cuprins recitaluri de poezie, muzică populară și ușoară, fabule și scenete, susținute cu talent de copiii și tinerii care urmează cursul de actorie din cadrul Centrului Cultural Pitești, și care formează Trupa de teatru „Robertto”.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș au organizat ediția din luna august a Cenaclului „Armonii Carpatine”, sub conducerea redactorului-șef al Revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu. Evenimentul a cuprins o lectură publică, susținută de membri și simpatizanți ai ligii. Elevele Mădălina Cârstea, Natașa Cârstea și Ioana Smărăndescu de la Palatul Copiilor din Pitești, coordonate de profesoara Simona Marineață au citit basme, poetul Nicolae Braniște și-a prezentat noile poeme, iar studenții la Litere - Denisa Coroja, Marina Pantazi și Marius Ionescu au încântat auditoriul cu recentele lor creații. Medicul - poet Constantin Teodor Craifaleanu a citit noi poeme măiestrite, scriitorul George Ene și-a expus noile lucrări, poeta Denisa Popescu i-a fermecat pe cei prezenți cu versurile sale, iar publicistul Gheorghe Mohor a prezentat un articol despre opera literară a unui “scriitor uitat de lume”, Artur Enășescu. Președintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș, medicul-poet Adrian Mitroi a încheiat manifestarea cu un recital de poezie în nota-i specifică.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Piața Primăriei Municipiului Pitești, spectacolul sub genericul „Vibrații de August”. Manifestarea a fost susținută de copiii care urmează cursul de balet și gimnastică ritmică, în cadrul Centrului Cultural Pitești, sub îndrumarea profesoarei Nicoleta Andrei. Publicul format din părinți, bunici și alți iubitori de frumos s-a delectat preț de mai bine de un ceas, cu o superbă demonstrație artistică, pe ritmuri clasice, latino și africane, oferită cu dăruire de talentatele cursante.

CARMEN ELENA SALUB

„Migrația și legislația în domeniu”

actualitate

Nicolae Georgescu

Tensiuni în proza rurală tradițională

Urmăresc de multă vreme tensiunile din proza rurală, precum frumusețea limbii față de – cum să-i spun? – urâțenia personajelor sau a îmbrăcăminţii lor sau chiar a situaţiilor prin care trec; la fel, frumusețea peisajului – fie hibernal, fie primăvăratec sau autumnal – față de încropirile simple şi sărăcăcioase ale casei, curţii; idem: lenea, delăsarea, indolența, poate chiar alcoolismul ori nărăvirea în vicii de alt fel – față de vioiciunea morală a lumii din jur care vede şi judecă personajul. Mi se pare că, citită prin asemenea tensiuni, proza rurală poate deveni mai interesantă, mai adânc cogitativă. Naturaleţea, simplitatea vieții şi a faptelor – prinse într-o limbă curată, plină de expresii care-i fac o ţesătură personalizată, impregnată de proverbe şi vorbe de duh care sunt, cu toate, pilduitoare: această tensiune este, oarecum, comparabilă cu mitul înfăşurat în instrumentele de expresie ale clasicismului. Mitul Atrizilor, de pildă, porneşte de la canibalism, urmează cu uciderea Ifigeniei de către tatăl ei, apoi cu uciderea acestuia de către soția lui, a acesteia de către Oreste: urâţenii omeneşti, fapte abominabile – dar ce măreție construieşte Eschil cu ritmuri, metafore, proverbe, coruri: una dintre cele mai înalte creații ale spiritului uman în literatura greacă. Sau: cât de urâtă este Irinuca lui Creangă – şi ce naraţiune îi iese acestuia din dărâmarea cocioabei ei puse sub stânci şi bolovani.

Asemenea tensiuni se regăsesc cu precădere în proza aşa-zicând rurală pentru că aici trebuie să te apleci asupra personajelor cu uneltele lor de comunicare, adică să vorbeşti ca ei şi să-i asculţi vorbind; cred că limba ridică personajul, şi-l adjudecă, aproape ţi-l confiscă dacă te laşi în voia ei – oricum, are tendinţa să devină ea însăşi personaj.

Acesta nu este, stimați cititori, un proemium la cartea lui Ion Dincă: *Nepotul căpitanului,* Ed. Zodia fecioarei, 2006.

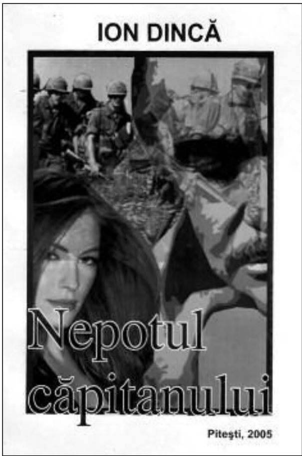
În special, eu îi am în vedere pe Nicolae Velea ori pe Marin Preda (cel din nuvele mai ales) – scriitori ai căror „urâţi" au tras peste ei covoare peste covoare de limbă încât s-au fixat ca personaje – dar, desigur, mă gândesc mai ales pe Ion Marin Iovescu, scriitor ce pare a influenţa azi (sau a se regăsi în) muţi prozatori din Oltenia şi Valahia, mai pregnant decât primii doi. Orice comparaţie cu acesta, însă, trebuie să ţină cont de mentorul său, Eugen Lovinescu, din care citez cu grijă, ca avertisment necesar: *„Dacă l-am comparat cu Creangă nu înseamnă că tânărul Iovescu din Spineni are şi simţul artistic al celui mai colorat, mai ritmic şi mai muzical dintre prozatorii noştri. Comparaţia se susţine doar în proiecţia egală a aceluiaşi material de savuroase vorbe populare, de zicale, de expresii figurate, de proverbe, de glume, de obiceiuri, de versuri, mină folclorică de toate felurile, în bine şi în rău, însufleţită de interesul unui umor amar, plasticizarea împinsă la abuz, tendinţa de materializare excesivă a ideilor. Pe când Creangă e un mineral, extras, curăţat, şlefuit, tânărul romancier se prezintă, deocamdată, sub forma unui enorm zăcământ de materii prime, de folclor, de umor popular".*

Aş completa: umorul este atitudinea scriitorului – pe când stilul rămâne limba naturală şlefuită în timp istoric, aceea care nu are cuvinte, ci expresii, calupuri de cuvinte care luate împreună înseamnă altceva decât fiecare în parte, rezultând, astfel, un meta-limbaj, o lectură continuă prin spatele cuvintelor, acea „vorbă-n colţuri şi rotundă" de care vorbeşte Velea...Aici e de căutat tensiunea.

Atitudinea lui Ion Dincă faţă de personaje şi întâmplări nu mai este, însă, umoristică; sau: unde este astfel, creează tensiune, interes. De cele mai multe ori, însă, autorul este con-pătimitor, stă în sufletul personajelor sale, nu se detaşează, nu caută tensiunea – sau creează una slabă, alunecând maestru pe limbaj şi trăgându-le şi pe ele spre o frumuseţe simetrică. Nuvelele sale sunt, mai degrabă, povestiri, evocări, portrete de oameni ai satului. Şi într-adevăr, arta portretului este foarte bine stăpânită de către Ion Dincă, mai ales chipurile personajelor sunt desenate cu energie, autorul trecând dincolo de creion la subtilităţile penelului, folosind o coloristică inepuizabilă. La fel, arta dialogului: este ruptă din viaţă, naturală aşadar, cu mărci stilistice distincte pentru fiecare personaj. Numai naraţiunea stagnează pe alocuri, verigile întâmplărilor se leagă cam greu, deduse din amintiri, dialoguri întretăiate. Îi convine mai degrabă povestea în poveste, cineva mărturisind sau confesându-se, amintindu-şi sau spunând ce i-a spus altcineva. „Nepotul căpitanului", prima nuvelă mai mare din volum, este o rememorare a vieţii de soldat în anii 60 ai secolului trecut, plină de (auto)ironie dar trecută neted în pagini, într-un limbaj comun. Abia în „Cum se învârte roata", nuvela din centrul volumului, descoperim viaţa rurală în limba şi atmosfera ei. Aici, o fată săracă, Leandra, este curtată şi apoi răpită din familie de un băiat înstărit, Zuzu, care, după nuntă, are pretenţie la zestrea ei şi, nefiind ce să ia, le interzice socrilor să-i mai calce prin bătătură, apoi îşi suduie soţia, începe s-o înşele şi să bată cârciumile din jur, până ce se îmbolnăveşte şi lasă lumea aceasta. Leandra se întoarce acasă şi se recăsătoreşte cu iubitul ei dintâi, dascălul de la biserică. Autorul îl compătimeşte şi pe Zuzu, o compătimeşte şi pe Lendruţa: este o evocare, spiritul justiţiar nu încolţeşte, se invocă vrăjitorie, blesteme, lumea se împacă repede cu acest „aşa a fost să fie". Interesant, aici, este „corul babelor" din jurul perechii, care duce lucrurile în această zonă a eresurilor – zonă pe care, repet, autorul nu şi-o asumă ca tensiune, ca atitudine. Povestirea se desfăşoară, însă, numai în limbă populară – bine arcuită într-o sintaxă cultă, cu fraze largi, propoziţii simetrice, proverbul sau expresia montată la locul ei. Cealaltă nuvelă, „Prinţul de sub măceş", este o povestire cu întâmplări de după Primul Război Mondial: o tânără iubeşte un băiat, are o legătură vinovată cu el din care iese un copil, dar părinţii ei sunt neînduplecaţi, o obligă să-l înstrăineze şi fac totul ca tânărul tată să fie încorporat; acesta moare pe front. Ea îşi lăsase copilul într-o pădure, sub un măceş, cu un bilet pentru cine-l va găsi, şi venea regulat, pe furiş, să-l vadă şi să-l hrănească. Trece prin zonă o şatră de ţigani, copilul este găsit şi luat de un căldărar. Peste 19 ani, şatra ajunge iarăşi în sat, tânărul căldărar înfiat află, în cele din urmă, cine-i este mama adevărată – dar, ca s-o pedepsească, îi ia singurul ajutor la bătrâneţe, slujnica din casă, şi fuge cu ea în drumul lor, al ţiganilor. Mama adevărată înnebuneşte, casa lor se ruinează şi este bântuită de stafii până în zilele noastre (reperul ar fi cam anii 70 ai secolului trecut, atunci se petrec întâmplările din cartea autorului). E puţină psihologia de aici – de altfel, e foarte greu, dacă nu imposibil, să depistezi şi să dovedeşti nebunia în lumea ţărănească autentică, vezi-l pe Caragiale însuşi cum se chinuie s-o facă în „Năpasta" – limba naturală curge, înşă, frumos, încontinuu, parcă ar fi un motor prea îndrăgostit de torsul lui şi refuzând să intre în sufletul personajelor, să-l sfredelească, s-l modeleze...

Reţin o frază (sfatul tatălui către fiul militar): *„Când îi vedea că-şi subţiază buzele, o clipi des din pleoape, ca fluturele când vrea să se aşeze, s-o frângui şi s-o freca de tine ca pisica, să te ciupeşti de burtă, de mâini, de unde nimereşti, să rămâi treaz, că aia vrea să te îmbrobodească.".* Iar femeia care „s-a frânguit" de el îi lasă, ca amintire, o vorbă înţeleaptă: *„Lasă dragostea să curgă pe făgaşul ei, n-o dirigui! Are fazele ei. Despărţirea e una dintre faze, însă nu ultima; ultima este amintirea; ea nu te părăseşte, rămâne, îţi face dulce incursiunea în trecut, în clipe de singurătate, cu pleoapele lăsate."* (În fond, eroul n-are curaj să-şi încerce destinul, să rămână lângă femeia iubită, care-l dispreţuieşte cumplit pentru asta, şi, în amintire, se bucură că n-a făcut pasul; este cam ceea ce spuneam la începutul acestor rânduri: tensiunea se scoate din naraţiune de dragul limbii – sau, mai bine zis, personajul îşi mângâie eşecul îmbrobodindu-l cu vorbe de duh)... Această savoare a limbii, dusă până la o poftă aproape nestăvilită de taifas, de vorbă sapienţială, vindecătoare, iscată şi din bine şi din rău, mi se pare a fi specificul cărţii lui Ion Dincă, autor care, înainte de orice, trebuie să meargă către construcţii mai ample decât nuvela, făcute, însă, cu plan de arhitect ce echilibrează totul în interior, în structura narativă, şi nu se bazează doar pe supleţea culorii zidului.

Această savoare a limbii, dusă până la o poftă aproape nestăvilită de taifas, de vorbă sapienţială, vindecătoare, iscată şi din bine şi din rău, mi se pare a fi specificul cărţii lui Ion Dincă, autor care, înainte de orice, trebuie să meargă către construcţii mai ample decât nuvela, făcute, însă, cu plan de arhitect ce echilibrează totul în interior, în structura narativă, şi nu se bazează doar pe supleţea culorii zidului.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că ***Argeş*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu icoane pe sticlă de la Mânăstirea Nicula.

Cum și-a petrecut Nicolae Ceaușescu ziua de 3 august 1977...

(urmare din p. 32)

Spre Polatişte, cu maşina prezidenţială. Cu 35-40 km la oră...

După discurs, Ceauşescu l-a chemat pe Negruţ la el şi i-a zis să-l însoţească. L-a întrebat cu ce a venit de la Lupeni. "Cu maşina a doua..." „Să ştii că, totuşi, sunt nişte regului!Acum megem împreună..." L-a chemat alături şi pe Verdeţ şi cei trei au mers, împreună, până la Polatişte, unde e limita judeţului Hunedoara cu judeţul Gorj. (Odată, acolo era graniţa Imperiului Austro Ungar cu Regatul României, n.n.) Verdeţ era în spatele lui Ceauşescu iar Negruţ s-a aşezat în spatele şoferului. S-a mers cu 35-40 km la oră. Pe drum, în afară de "Cum a fost posibil?", Ceauşescu a mai pus două întrebări: „Ce-i acolo sus?" (era motelul Gambrinus) şi „Cum stăm cu aprovizionarea?" (Pe partea opusă motelului Gambrinus era „Satul olimpic" al ţiganilor din cartierul Saşa din Petroşani. Când Jiul şi-a ieşit din albie, pe la începutul anilor 70, apa a luat toate casele din chirpici aflate pe cele două maluri. S-a pus, atunci, problema strămutării lor şi li s-au dat loturi de pământ pe versantul din apropiere. A ieşit o ţigănie. Pe lângă case opulente erau o seamă de cocioabe care erau cu grijă ascunse ochilor celor veniţi de la Centru. Cetini mari de brad împodobeau muntele în zonele sensibile din punct de vedere arhitectonic. Aşa se explică de ce Ceauşescu a văzut doar o ctitorie a Epocii de aur, Motelul Gambrinus, şi nu ţigănia de pe versantul opus.) La Polatişte cei din maşină se despart. Ceauşescu pleacă dar, după vreo 50 de metri, maşina lui claxonează şi şoferul îi face semn lui Negruţ să se apropie. Negruţ se conformează şi Ceauşescu îi zice: „Luaţi măsurile necesare pentru ca să intrăm în normal. Să ai grijă să nu se ia nicio măsură împotriva nimănui. Să fiţi atenţi, încă odată vă spun, de ordine. Ordine! Să fie disciplină. Să faceţi producţia şi să rezolvăm problemele oamenilor!" Ceea ce le-a ordonat Ceauşescu să facă, s-a făcut. Multe cu asupra de măsură. O singură problemă a fost pur declarativă. „Să ai grijă să nu se ia nicio măsură împotriva nimănui!" S-au luat. În volumul pe care l-am coordonat („După 20 de ani. Lupeni 77-Lupeni 97", editura *Cameleonul*, Petroşani, 1997) am publicat condamnările pe care le-au suferit o parte din participanţii la grevă. Ei au fost reabilitaţi în anul 1990, când din Vale au început să plece spre Bucureşti primele mineriade. Imaginea minerilor care au bătut sălbatic pe toţi ce păreau a fi intelectuali s-a suprapus, până a reuşit s-o anihileze, peste icoana acestor oameni simpli şi dârzi care au reuşit să se opună regimului.

Epilog. Cu două aniversări...

Azi, la 40 de ani de la marea revoltă a minerilor de la Lupeni, mina-fanion a Vaii Jiului, se pregăteşte să-şi dea obştescul sfârşit. La 20 de ani de la grevă, în Vale a venit să omagieze curajul celor de ieri, preşedintele Emil Constantinescu. Domnia sa a depus o coroană de flori la faimoasă Gheretă de la poarta 2 a minei Lupeni şi a ţinut un discurs în care a vorbit, şi în calitate de geolog, despre un minerit care nu va muri niciodată. Acum, la 40 de ani distanţă, primarul din Lupeni a organizat un simpozion la Palatul cultural pe tema grevei care a zguduit România acelui timp. Au fost lansate, nominal, invitaţii pentru ca sala să fie plină. Noroc că, înainte, au fost acordate diplome de fidelitate doamnelor şi domnilor care au împlinit 50 de ani de căsătorie. Pe lângă premii şi bani, ei au fost invitaţi să ia parte şi la simpozion. Noroc cu ei... Noroc bun!

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului**
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN** (augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali: **NICOLAE OPREA, MARIN IONIŢĂ**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

actualitate